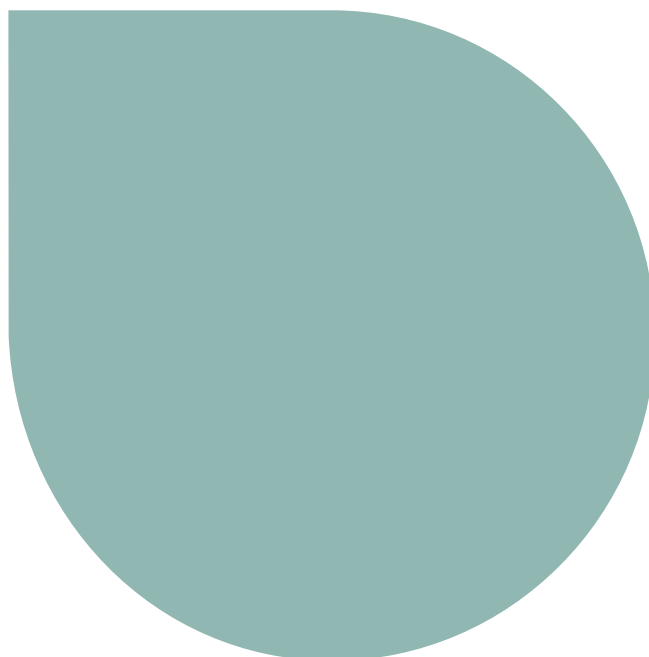
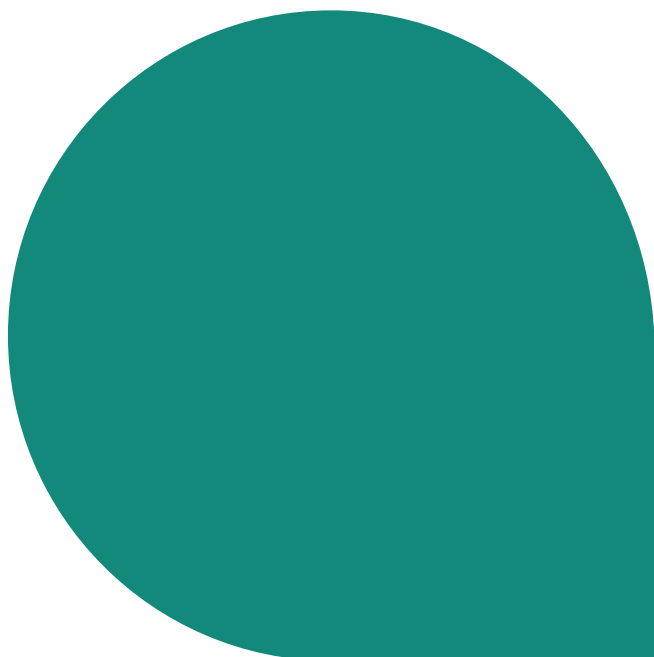

Riksantikvarieämbetets årsredovisning 2017

Riksantikvarieämbetet 2018
Box 5405, 114 84 Stockholm
Telefon 08-5191 80 00
registrator@raa.se
www.raa.se

Foto omslag fram: Mathias Klang/Flickr Commons (t. v.) och Leif Gren/RAÄ.

Foto omslag bak: Mararie/Flickr Commons.

Foto inlaga: S. 12, Smerikal/Flickr Commons. S. 19, Leif Ygbrant. S. 21, Thomas Gütebier.

S. 27–28, Dvortygirl/Flickr Commons. S. 31, Dianco Durbic/Flickr Commons. S. 32, Per Sonnvik.

S. 33–34, Värmlands Museum. S. 53, Sigfrid Lundberg/Flickr Commons.

Övriga bilder Riksantikvarieämbetet och Kulturmiljöbild.

Upphovsrätt enligt Creative Commons licens CC BY,

erkännande 2.5 Sverige <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Bilderna är beskurna.

Grafisk form: Helena Duveborg.

Förord

2017 VAR ETT HÄNDELSERIKT ÅR för kulturarvsfrågorna och för Riksantikvarieämbetet. Det var året då regeringen beslutade en proposition, Kulturarvs politik, som lade fast nya kulturarvs politiska prioriteringar och tydlig-

gjorde kulturarvsområdet som ett eget politikområde. En ny museilag infördes och andra regelverk moderniserades. Digitaliseringen lyftes fram, liksom behovet av ett samlat stöd för musei- och kulturarvsarbetet. Med detta följde nya uppgifter för Riksantikvarieämbetet.

Bland de nya uppgifterna kan särskilt nämnas ett samlat ansvar för museifrågor. Flertalet av Riksutställningars uppgifter fördes den 1 juni över till Riksantikvarieämbetet. Vi fick också ansvar för bl. a. fördelning av statsbidrag till de centrala museernas forskning och för beslut i ärenden om statliga utställningsgarantier. Myndigheten fick i uppdrag att skapa en centrumfunktion för utveckling av kulturarvsarbetet. Den 1 januari 2017 blev det nationella samordningssekreteriatet för digitalisering, digitalt bevarande och digital förmedling av kulturarvet, Digisam, en permanent verksamhet vid myndigheten.

Det vidgade uppdraget har inneburit en omfattande nyrekrytering. Under året har 85 nya medarbetare anställts, många av dem för de nya uppgifterna.

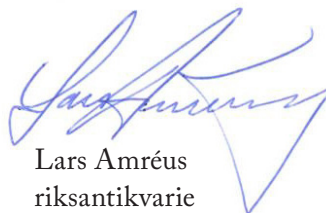
Redan i början av året startades en dialog med museerna. Under våren inleddes en serie av totalt sju öppna dialogmöten på olika platser i landet och med drygt 300 deltagare från närmare 150 olika institutioner. Mötena har också hållits med 15 samarbetsorgan och nätverk samt med ett stort antal en-

skilda museiföreträdare. Dialog har även förts på olika digitala plattformar.

Den 1 juni hade myndigheten en ny organisation på plats för att bygga upp de nya förmågor som krävs. Flertalet nya tjänster tillsattes under hösten. Vi har skapat ett nytt verksamhetsområde, Kulturarvscentrum. Det är en tvärdisciplinär, utvecklingsorienterad verksamhet som omfattar både för myndigheten nya områden, som t. ex. digital förmedling, och områden där myndigheten sedan tidigare bedriver utvecklingsarbete. Ett exempel är kulturarvs-laboratoriet.

För att öka tillgången till information, kunskap och tjänster inom kulturarvsområdet ser vi att innovation, teknisk utveckling och företagande behöver främjas. Riksantikvarieämbetet har i samarbete med Uppsala universitet och Science Park Gotland sökt och fått fleråriga medel från Region Gotland och Tillväxtverket för att utveckla en nationell kulturarvsinkubator, placerad på Gotland.

Ett omfattande utvecklings- och uppbyggnadsarbete genomfördes i myndigheten under 2017, men att bygga upp den nya verksamheten är ett långsiktigt arbete. Vi känner ödmjukhet inför uppgiften och vårt behov av dialog och samarbete med andra myndigheter, stiftelser och ideella organisationer är stort. I Kantar SIFO:s undersökning av Anseendeindex ligger vi näst bäst bland deltagande myndigheter och vi arbetar vidare för att förtjäna det förtroendet.

Lars Amréus
riksantikvarie

Förkortningar

ATA	Antikvarisk-topografiska arkivet
BeBR	Bebyggelseregistret
BRHC	Baltic Region Heritage Committee
CAP	Common Agricultural Policy
CBM	Centrum för biologisk mångfald
CDCPP	Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape
CEN	European Committee for Standardization
DAP	Digital Arkeologisk Process
E-RIHS	European Research Infrastructure for Heritage Science
EHHF	European Heritage Heads Forum
FMIS	Fornminnesinformationssystem
FoU	Forskning och utveckling
ICCROM	International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property
ICOM	International Council of Museums
IMI	Informationssystemet för den inre marknaden
IPERION CH	Integrated Platform for the European Research Infrastructure ON Cultural Heritage
JPI	Joint Programming Initiatives
KML	Kulturmiljölag (1988:950)
NKI	Nöjd Kund Index
OMC	Open Method of Coordination
PBL	Plan- och bygglag (2010:900)
SIS	Swedish Standards Institute
SMHI	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
SMT	Svensk Museitjänst

Ordlista

App	Applikation, program i mobiltelefon, surfplatta eller dator för digitala tjänster
CC BY	Licens som innebär att du, som upphovsman, tillåter andra att använda, sprida, göra om, modifiera och bygga vidare på ditt verk, även i kommersiella sammanhang. Upphovsman ska alltid anges.
Digisam	Samordningssektariatet för digitalisering
Europeana	Europeisk kulturdatabas
Flickr Commons	Social webbsida för bland annat presentation av bilder
Fornsök	Riksantikvarieämbetets, Statens maritima museers och Sjöfartsverkets databaser med fornlämningar och humanosteologisk analys/bestämning av benmaterial från människa
FoU-Katalog	Riksantikvarieämbetets digitala katalog och sökfunktion för FoU-projekt
Kringla	Riksantikvarieämbetets samsöksfunktion för kulturmiljöinformation
K-podd	Riksantikvarieämbetets digitala radioprogram
K-samsök	Teknisk plattform för att samla, tillgängliggöra och länka ihop kulturarvs-information från museer och andra minnesinstitutioner
Open Access	Öppen tillgång till forskningsresultat, rapporter m.m. på internet
Platser	Riksantikvarieämbetets webbverktyg för att allmänheten ska kunna presentera en plats med historia i text, bild och med film
Reenactment	Ibland historical reenactment. Ett sätt att förmedla historia, där deltagarna försöker återskapa en bestämd tidsperiod eller historisk händelse
Samla	Riksantikvarieämbetets digitala, öppna arkiv
Samlingsforum	Nätverk för alla som arbetar med samlingsförvaltning

Innehåll

Om årsredovisningen7

Resultatredovisning

Kulturarv och samhälle.....	12
Detta görs inom Kulturarv och samhälle.....	12
Sammanfattning och måluppfyllelse	13
Regional och europeisk samverkan	14
Kulturmiljöintegrering	16
Kulturmiljöförvaltning	18
Museifrågor – dialog och stöd	20
Svensk Museitjänst (SMT).....	21
Besöksmål	22
Evenemang	24
Regler och bidrag.....	26
Detta görs inom Regler och bidrag	26
Sammanfattning och måluppfyllelse	26
Lagtillämpning – stöd och beslut.....	27
Överinseende.....	30
Finansiellt stöd till ideellt kulturmiljöarbete	31
Kulturmiljövårdsanslaget	31
Kulturarvs-IT	37
Information och kunskap.....	40
Detta görs inom Information och kunskap.....	40
Sammanfattning och måluppfyllelse	41
Forskning och utveckling.....	41
Runforskning	45
Uppdragsarkeologi.....	45

Utvärderingsstöd i kulturmiljöarbetet	45
Digisam.....	47
Informationsförsörjning.....	48

Kulturarvscentrum	53
Detta görs inom Kulturarvscentrum.....	53
Sammanfattning och måluppfyllelse	53
Kulturvårdsutveckling.....	54
Utställningsteknik.....	55
Kulturarvsinkubator	56
Övrig redovisning.....	57
Kommunikation.....	57
Miljöledning.....	57
Kompetensförsörjning	59
Lokalkostnader	61
Redovisning av avgiftsbelagd verksamhet.....	62
Särskilda uppdrag.....	62

Finansiell redovisning

Sammanställning över väsentliga uppgifter.....	68
Resultaträkning	69
Balansräkning.....	70
Ansvarsförbindelser.....	71
Anslagsredovisning	72
Redovisning av beställningsbemyndiganden i årsredovisningen.....	72
Villkor för anslag.....	73
Tilläggsupplysningar och noter	74

Om årsredovisningen

Riksantikvarieämbetet är den nationella myndighet som leder och stödjer arbetet med att bevara, använda och utveckla kulturarvet. Vårt uppdrag är i korthet att:

- se till att kulturarvet tas tillvara i samhällsutvecklingen,
- följa, analysera och utveckla musei- och kulturarvsarbetet,
- se till att styrmedlen och arbetssätten fungerar väl, och
- se till att det finns användbar information och underlag för kunskap.

Vi ska integrera funktionshinderfrågor samt jämställdhets-, mångfalds-, barn- och ungdomsperspektiv i vår verksamhet. Vi ska verka för internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete. Vi ska bidra till att generationsmålet för miljöarbetet och miljö kvalitetsmålen nås.

I propositionen Kulturarvspolitik (prop. 2016/17:116) och i en ny förordning (2014:1585) med instruktion beskriver regeringen myndighetens nya uppdrag. Riksantikvarieämbetet ska även fortsättningsvis vara pådrivande och stödjande inom sitt verksamhetsområde men detta har vidgats till att omfatta museiområdet, ett kulturarvscentrum för praktisk utveckling samt samordning och stöd i arbetet med digitalisering, digitalt bevarande och digital förmedling inom kulturarvsområdet. Samordningssektariatet för digitalisering, Digisam, överfördes till myndigheten den 1 januari från Riksarkivet. Den 1 juni övertogs uppgifter från Riksutställningar, då myndighetens instruktion ändrades.

Under 2017 har arbetet inletts med att successivt utveckla det nya uppdraget. Det är en process som kommer att ta tid. Ny verksamhet ska byggas upp och myndighetens kompetens, verksamhet och organisation ska stödja den långsiktiga utvecklingen av uppdraget som helhet.

Det vidgade uppdraget har medfört att verksamhetsområdena ändrats för att rymma de nya uppgifterna. Befintlig verksamhet har flyttats mellan områdena och ny har tillkommit.

Verksamhetsområde är den indelning som myndigheten valt som bas för redovisning av verksamheten och som ska bestå under en längre tid. Områdena utgår från och samlar de uppgifter, ansvar och styrmedel som ges av förordningen med instruktion och regleringsbrevet för myndigheten samt av olika författningar. Varje område inleds med en beskrivning av verksamheten i området, därefter mål samt en sammanfattning med bedömd måluppfyllelse.

Verksamhetsområdet *Kulturarv och samhälle* omfattar nu även frågor, stöd och utveckling kring utställningar. Till området har myndighetens befintliga verksamhet med evenemang, besöksmål och Svensk Museitjänst (SMT) flyttats från *Information och kunskap* för att samla viss utåtriktad verksamhet och vissa frågor och tjänster rörande museer och samlingar.

Uppdraget om praktisknära utveckling har inrymts i ett nytt verksamhetsområde, *Kulturarvscentrum*. Till området har kulturarvslaboratoriet förts. Verkstäderna för utställningsteknik som övertagits från Riksutställningar tillhör området. Planering av nya utvecklingsinsatser inom kulturvård, utställningsteknik, digitalisering och digital förmedling samt innovation och företagande inom kulturarvsområdet har startat.

I samband med justeringarna flyttades arbetet med överinseende enligt kulturmiljölagen (1998:950) från *Information och kunskap* till *Regler och bidrag*.

Redovisning av prestationer

Prestationer kvantifieras och redovisas i antal i tabellform där det är relevant och där prestationerna kan följas över tid. I de flesta fall är det dock mer motiverat att beskriva dem i löptext.

Förändringarna i verksamhetsområdena har medfört att några uppgifter flyttats till annan tabell. I förekommande fall anges detta i tabelltexten. I verksamhetsområdet *Kulturarvscentrum* har en ny tabell tillkommit.

För beräkning av kostnaderna för respektive prestation har personår använts som fördelningsnyckel. Antal personår per prestation utgår från redovisad tid. För beräkning av lokalkostnad per prestation har kostnaden fördelats utifrån faktiskt nyttjad yta i de fall det inte finns speciella lokaler som kan kopplas direkt till en viss verksamhet. Kostnader för ledning och administration har fördelats på samtliga prestationer.

Den 1 mars 2017 ändrades förordningen (2006:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Individbaserad statistik i resultatredovisningen ska uppdelas efter kön, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

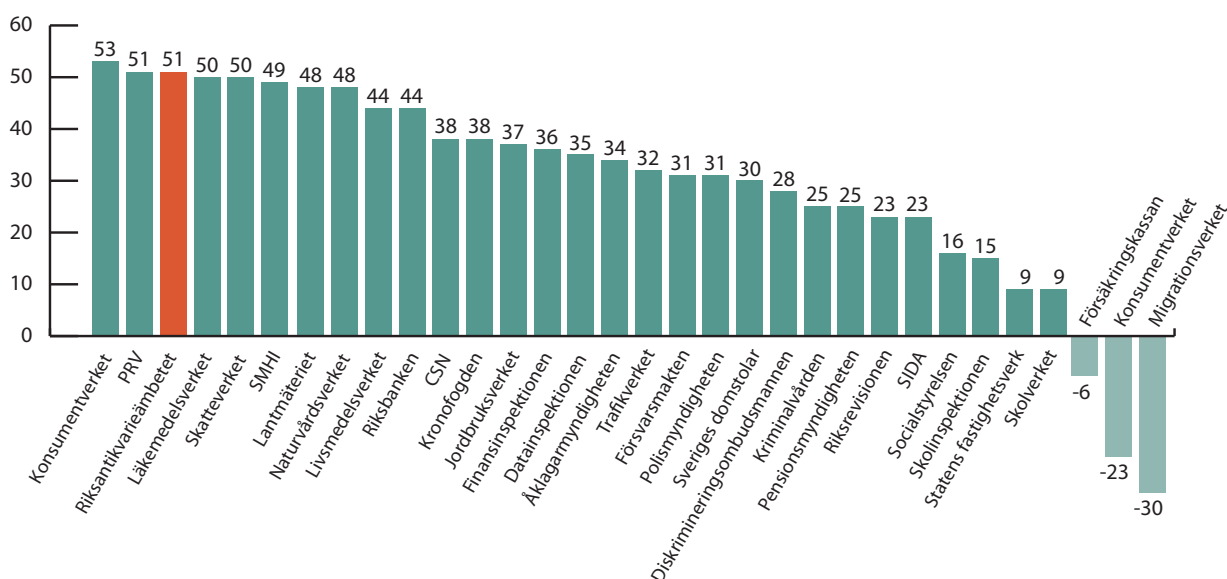
Ändringen gjordes under verksamhetsåret varför uppgifter för hela året inte har kunnat tas fram. Ambitionen är att kunna göra det för 2018. För vissa verksamheter kommer uppgifterna lätt kunna tas fram. För andra blir de svårare på grund av praktiska omständigheter, arbetsinsats och kostnad. Dessutom behöver frågor om personlig integritet beaktas eftersom individer behöver tillfrågas om könstillhörighet. Redovisningen av könsuppdelad statistik behöver utvecklas successivt, och det finns behov av stöd. Ekonomistyrningsverket har aviserat att stöd kommer att tas fram under 2018.

Kvalitativa aspekter

De kvalitativa aspekterna av verksamhetens resultat redovisas på flera sätt. Här används Kulturdepartementets promemoria om kvalitet (Ku2013/969/2013). Belägg för resultaten fås genom Nöjd-Kund-Index (NKI) eller andra mätningar och uppföljningar samt utmärkelser eller liknande.

2017 deltog myndigheten i Kantar SIFO:s undersökning av Anseendeindex. Resultatet visar ett Anseendeindex på 51, vilket är en delad andraplats bland deltagande myndigheter. Det är en ökning med fyra punkter jämfört med undersökningen 2014. Anseendet är något högre bland kvinnor (59), 45–59-åringar (54) samt bland boende i storstäder (56), jämfört med övriga grupper. Faktorn Tillit förklarar precis som 2014 och 2016 i särskilt hög grad myndighetens Anseendeindex. Anseendet är högst hos dem med hög kännedom om Riksantikvarieämbetet. Resultaten bör tolkas med viss försiktighet, men ger ändå en indikation på uppfattad kvalitet. Myndigheten undersöker målgruppers uppfattningar på fler sätt. Till exempel utvärderas många

Diagram 1. Anseendeindex för svenska myndigheter 2017.
Källa: Kantar SIFO, Anseendeindex Myndigheter 2017.

Tabell 1. Redovisning av intäkter och kostnader per verksamhetsområde, belopp i tkr

Verksamhetsområde	2017				2016			
	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Summa	Anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Summa
<i>Kulturarv och samhälle, exkl.</i>								
SMT samt butiksförsäljning	65 376	7 006	-72 382	0	55 471	3 047	-58 517	0
Regler och bidrag	33 104	259	-33 363	0	23 081	274	-23 355	0
Information och kunskap	111 844	4 279	-117 332	-1 209	137 001	8 911	-146 405	-493
Kulturarvscentrum	25 674	332	-26 006	0	-	-	-	-
<i>Avgiftsbelagda verksamheter</i>								
Svensk Museitjänst (SMT)	0	26 460	-23 451	3 009	0	25 902	-22 103	3 800
Butiksförsäljning besöksmål	0	1 551	-1 115	436	0	1 250	-903	347
Summa	235 998	39 887	-273 648	2 237	215 553	39 384	-251 283	3 654

Avvikelser mellan ovanstående sammanställning och resultaträkningen i årsredovisningens finansiella del förklaras av intern kostnadsfördelning mellan anslagsfinansierade och avgiftsfinansierade verksamheter. Delar av verksamheten har full kostnadstäckning som ekonomiskt mål och ska bära delar av gemensam ledning och administration. Totala summeringsbelopp för respektive år motsvarar årets kapitalförändring. Anslag och kostnader kopplade till transfereeringar återfinns inte i ovanstående uppställning.

av myndighetens externa evenemang genom enkäter, exempelvis avseende upplevd nytta av arrangemang. Processer och strukturer till grund för kvalitet redovisas för flera verksamheter. Det görs löpande i texten.

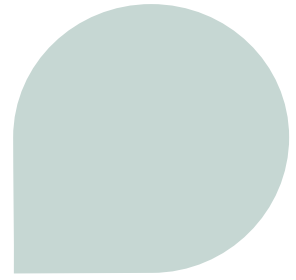
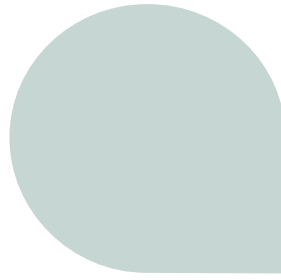
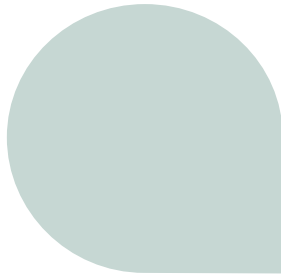
Intäkter och kostnader per verksamhetsområde

År 2016 infördes verksamhetsområden istället för insatsområden som användes t.o.m. 2015. Den 1 juni 2017 fick myndigheten en ny instruktion, vilket med-

fört en omfördelning av verksamheten i verksamhetsområdena och etableringen av ett nytt verksamhetsområde. Hela 2017 års verksamhet redovisas enligt den nya uppdelningen i verksamhetsområden som beslutades till följd av den nya instruktionen och inkluderar således även verksamhet som tillkommit under året.

Jämförelser över tid av intäkter och kostnader per verksamhetsområde kan därför inte göras.

Resultatredovisning

Kulturarv och samhälle

Mål

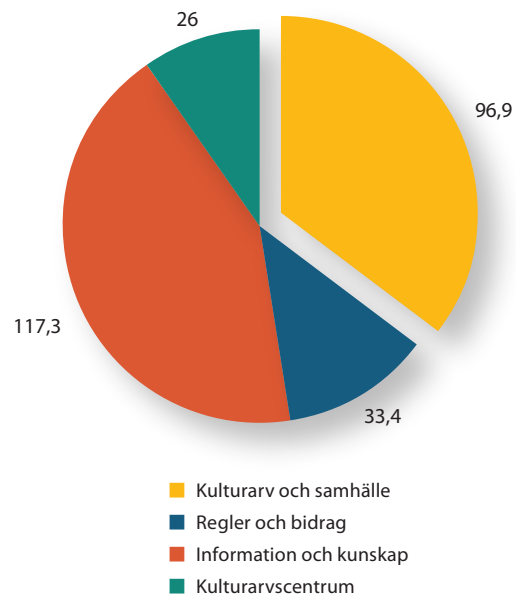
Genomslaget för kulturarvet har ökat inom andra samhällsområden, tillgängligheten till det har ökat och förvaltningen har utvecklats genom tydliga uppdrag och roller, samordning och relevant stöd.

Detta görs inom Kulturarv och samhälle

Måluppfyllelsen av de nationella kulturmiljömålen och målen för kulturpolitiken är beroende av många aktörers insatser. Inom verksamhetsområdet *Kulturarv och samhälle* samarbetar och samverkar vi med offentliga, privata och ideella aktörer för att stödja och utveckla kulturarvsarbetet och ge dem förutsättningar att bevara, använda och utveckla kulturarvet genom sin verksamhet.

Området innefattar samverkan med andra nationella myndigheter, länsstyrelser, museer och regioner samt medverkan i EU-samarbeten, Europarådet och kulturministrarnas Östersjösamarbete. Arbetet bedrivs för att integrera kulturmiljöperspektivet i andras verksamheter inom relevanta samhällsområden, bl. a. vid planeringen av bebyggelse och infrastruktur, i det regionala tillväxtarbetet, i landskaps- och stadsutveckling, vid förvaltning och riskhantering av bebyggelse och landskap samt vid främjande av kulturella och kreativa näringar.

Diagram 2. Verksamhetsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

Samarbete och utveckling av kunskap för förvaltning av kulturarv bedrivs utifrån prioriterade behov inom bebyggelse, landskap, föremålssamlingar och annat kulturhistoriskt material. Myndigheten driver flera nationella nätverk och medverkar i nordiska, europeiska och internationella sammanhang. Arbetsmetoder, standarder och råd och stöd tas fram och förmedlas i samarbete med museer, länsstyrelser och myndigheter. Med det nya utökade uppdraget ska arbetet gentemot museer utveck-

las ytterligare, med särskilt fokus på utställningsgestaltning och kulturarvspedagogik.

I verksamhetsområdet ingår även Svensk Museitjänst, som tillhandahåller klimat- och säkerhetsanpassade lokaler för föremålsförvaring åt museer, den publika verksamheten vid besöksmålen Glimmingehus och Gamla Uppsala museum samt externa evenemang som *Kulturarvsdagen* och *Arkeologidagen*.

Sammanfattning och måluppfyllelse

Propositionen Kulturarvspolitik (2016/17:116) har lett till en ökad diskussion i samhället om kulturarvsfrågor och även gett myndigheten tillfälle att diskutera dessa frågor med olika grupper. Den har också inneburit ett nytt uppdrag och nya uppgifter.

Dialogen med länsstyrelserna har fortsatt kring utveckling av nya arbetssätt och IT-stöd. Utvecklingen är omfattande och berör såväl den arkeologiska processen som bidragshandlingen. En dialog med museer och andra kulturarvsaktörer har genomförts som genererat stort engagemang och haft stor betydelse för uppbyggnaden av ny verksamhet i myndigheten. Vision kulturmiljö 2030 och myndighetens vidgade uppdrag har arbetats in i myndighetens strategiska plan 2018-2020.

Riksantikvarieämbetet upplever ett ökat internationellt intresse för utvecklingen i Sverige. Det ger möjlighet att lära av varandra i arbetet med att göra kulturarvet tydligt som en del i samhällsutvecklingen. I linje med detta kommer European Heritage Heads forum (EHHF) 2019 att hållas i Sverige.

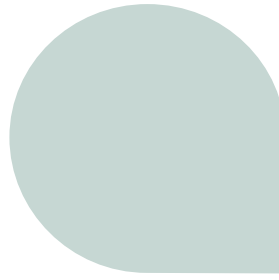
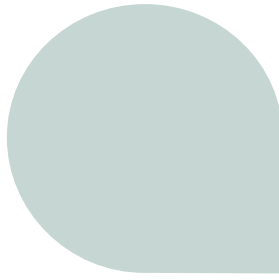
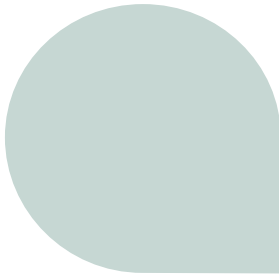
Miljökvalitetsmålen *God bebyggd miljö*, *Levande skogar* och *Levande sjöar och vattendrag* har fortsatt prioriterats. Boverket har fått stöd att stärka kulturmiljöperspektivet i sitt normerande och stöd-

jande arbete. Regionala seminarier om kulturmiljövärdens riksintressen bedöms ha bidragit till en mer enhetlig tillämpning av riksintresseinstrumentet vid länsstyrelserna. Samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och med Skogsstyrelsen har fortsatt och har bidragit i arbetet med miljömål-kvalitetsmålen.

Bedömningen är att medvetenheten har ökat under året hos myndigheterna med kulturmiljöansvar om hur kulturmiljön rör deras arbete. Ytterligare insatser krävs dock för att öka graden av genomslag för kulturmiljömålen. Uppdraget till tio myndigheter att utarbeta vägledande strategier för sitt arbete med kulturmiljöns hantering kommer att öka förutsättningarna för måluppfyllelse.

Samverkan har ökat med ett flertal myndigheter, särskilt Naturvårdsverket, Boverket och Jordbruksverket, Centrum för biologisk mångfald (CBM), Sveriges Lantbruksuniversitet och Göteborgs universitet, när det gäller miljömålen *God bebyggd miljö* respektive *Ett rikt odlingslandskap*. Riksantikvarieämbetets vidgade uppdrag har medfört en tydligare inriktning på stöd till museer, bl. a. med metoder och kunskapsunderlag för god samlingsförvaltning och utställningar. Ett viktigt arbete har varit att förmedla befintliga europeiska och svenska standarder. Myndigheten har drivit arbetet i den svenska CEN/SIS-gruppen för bevarande av kulturarvet och i en europeisk arbetsgrupp (WG 13).

Intresset för myndighetens konferenser inom kulturmiljöförvaltning har ökat starkt. Uppföljning av de två största arrangemangen visade att över 70 procent av de svarande uppgav att den kunskap som förmedlats var till stor eller mycket stor nytta för deras arbete. Myndigheten har presenterat resultat på flera externa konferenser och möten i Sverige

och utomlands, bl. a. om risker och kulturarv, klimatanpassning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och tillgänglighet till kulturarv.

Besöksmålen Glimmingehus och Gamla Uppsala museum har utvecklat nya pedagogiska metoder och kommunikationsinsatser för att nå besökare. Insatser har gjorts för att öka tillgängligheten och utveckla både programverksamheten och arbetet med fokusgrupper och skola.

Svensk Museitjänst har fortsatt arbetet med att höja säkerheten och förbättra klimatet i lokalerna. Det är fortsatt hög efterfrågan. Lokalanvändningen har effektiviserats genom olika kundanpassningar. All tillgänglig yta är uthyrd, vilket gett ett gott ekonomiskt resultat.

Sammanfattningsvis bedöms aktiviteterna och samarbetena ha medfört att kulturarvet fått ökat genomslag inom andra samhällsområden. Tillgängligheten till kulturarvet har ökat och förvaltningen utvecklats.

Regional och europeisk samverkan

Strategisk samverkan för att utveckla kulturarvsarbetet bedrivs med länsstyrelserna och med representanter för ett urval av regioner. Myndigheten verkar även internationellt genom uppdrag, nätverk och samarbeten för att kulturarvet ska tillvaratas i samhällsutvecklingen.

Ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete

Arbetet med att förverkliga Riksantikvarieämbetets vision för kulturmiljöarbetet har skett genom att målbilderna influerat prioriteringarna i myndighetens strategiska plan 2018–2020.

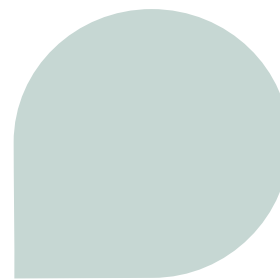
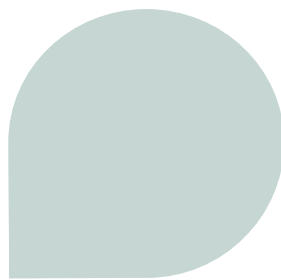
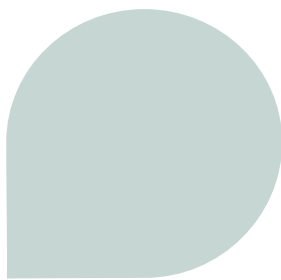
Visionen och dess innebörd har kommunicerats vid ett flertal tillfällen, främst i samband med kon-

ferenser och seminarier. Ett nytt samverkansavtal med länsstyrelsen har träffats, som kommande tre år fokuserar på målbilden om en effektiv förvaltning. Samverkansformerna har utvecklats för att öka och tydliggöra dialogen mellan myndigheterna. Den 15 november hölls ett seminarium om roller och ansvar med ca 70 deltagare från länsstyrelser och Riksantikvarieämbetet.

En enkät skickades under hösten ut till organisationer som deltagit i visionsarbetet, främst länsstyrelser, läns museer och det civila samhällets organisationer. På frågan om i vilken grad organisationerna bedömer att deras verksamhet bidragit till ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete anser de flesta (ca 70 procent) att de ganska mycket eller mycket bidragit till att öka medvetenheten om att det finns en mångfald av kulturmiljöer. När det gäller att öka den fysiska och digitala tillgängligheten svarar de flesta att de bidragit till viss del eller ganska mycket. Ungefär hälften anger att de till viss del bidragit till att öka möjligheten för alla att uppskatta och förstå kulturarv i Sverige. Endast 4 procent anser att de bidragit mycket.

Organisationerna anser att de bidrar mest till att kulturmiljö och kulturarv tas tillvara inom områdena samhällsplanering och jord- och skogsbruk. Inom miljö och regional tillväxt anser de flesta att de bidrar till viss del. Sett till svarandekategori svarar länsstyrelserna i nivå med hela andelen svaranden medan läns museerna anser att de främst bidrar inom samhällsplanering och regional tillväxt och i betydligt lägre grad inom miljö och jord- och skogsbruk.

Sammanfattningsvis visar svaren på en utvecklingspotential när det gäller att öka fysisk och digital tillgänglighet samt möjligheterna för alla att förstå och uppskatta kulturmiljöer och kulturarv i Sverige.

Regional utvecklingssamverkan

Utvecklingssamverkan med landstingen/regionerna och länsstyrelsen i tre län har fortsatt. Det övergripande syftet är dels att visa att politiskt ansvarstagande för kulturmiljö kan fungera som inspiration för hela landet, dels att få kännedom om regionala villkor inför samtalen i samverkansrådet och andra möten som Statens kulturråd arrangerar.

Under året har möten genomförts både med enskilda landsting/regioner och länsstyrelser och med alla parter i utvecklingssamverkan.

Östersjösamarbetet, Europarådet, EU-samarbeten och nordiskt samarbete

Östersjösamarbetet har under det svenska ordförändskapet utvecklats enligt plan inom de tre prioriterade områdena 1900-talets kulturarv, forskning samt kommunikation. Ett svenskt forskarnätverk har byggts upp. Rutiner för samarbeten med tre andra organisationer för Östersjösamarbeten har utvecklats. Projektet *BalticRim*, som ingår i *Europaåret för kulturarv 2018* har startats i arbetsgruppen Kulturarv under vatten. Monitoring Group on Cultural Heritage in the Baltic Sea States bytte namn till Baltic Region Heritage Committee (BRHC). BRHC är samarbetspartner i projektet *Motives for Moving*, om museisamarbete, som drivs av Gotlands Museum inom ramen för *Europaåret för kulturarv 2018*. Arbetsgruppen 1900-talets byggda kulturarv medverkar i ett uppdrag från regeringen om stadsplanering och konst med bland andra Statens konstråd.

I Europarådssamarbetet har myndigheten representerat Sverige i Steering Committee for Culture, Heritage and Landscape (CDCPP) samt vid ett möte inför *European Heritage Days* och vid *European Landscape Conference* om hur genomförandet

av den europeiska landskapskonventionen fortskrider. Fortsatt medverkan har skett i Reflection group, som samlar en rad experter från ca 25 nationella kulturarvsmyndigheter, EU-kommissionen, Europarådet, Unesco och ideella organisationer. Nätverket har en samordnande roll vad gäller kulturarv och policyutveckling och sammankopplingen med andra politikområden i EU. Information om Europarådets europeiska kulturarvsstrategi har spridits och fler aktiviteter planeras i samband med *Europaåret för kulturarv 2018*.

Myndigheten har representerat Sverige i EU:s arbetsgrupp Open Method of Coordination (OMC) on skills, training and knowledge transfer: traditional and emerging heritage professions. Arbetet pågår t.o.m. 2018.

Myndigheten företrädde Sverige även vid det trettionde generalförsamlingsmötet i organisationen ICCROM.

Vid European Heritage Heads Forums (EHHF) möte på Island beslutades att Riksantikvarieämbetet ska vara värd för nätverkets möte 2019. Myndigheten har medverkat i framtagandet av en deklARATION, *Davos Declaration*, till det informella europeiska kulturministermötet i Davos i januari 2018. Deklarationen framhåller vikten av den byggda kulturmiljön i samhällsutvecklingen. Ett projekt som myndigheten deltar i har startats inom EHHF för utveckling av socioekonomiska indikatorer med bäring på kulturmiljö.

Det nordiska riksantikvariemötet hölls i augusti på Åland. Strategiska diskussioner fördes om kulturarvets nytta i samhällsutvecklingen med särskild betoning på digitalisering, digitalt bevarande och tillgängliggörande av kulturarvet.

Europaåret för kulturarv 2018

Europaåret för kulturarv har förberetts genom medverkan i EU-kommissionens möten för medlemsländernas nationella samordnare för Europaåret. Mötena har resulterat i ett nätverk där medlemsländernas samordnare och representanter från 35 paraplyorganisationer samarbetar för att koordinera året på nationell och europeisk nivå.

Grafisk profil och kriterier för godkända projekt och evenemang har upprättats. En webbsida med ansökningsformulär och presentationer av projekt har skapats. Även information om möjligheter till projektfinansiering från EU:s program har publicerats.

Myndighetens anslag riktat till ideella organisationers kulturarvsarbete har varit öppet för projektansökan inom ramen för Europaåret. Möten har hållits med bl.a. civilsamhällets organisationer, landsting/regioner och museer för att stimulera till deltagande och transnationella samarbeten. Förberedelser för året har även gjorts genom kommunikationsinsatser till allmänheten och genom regionala initiativ.

Kulturmiljöintegrering

För att de nationella målen för det statliga kulturmiljöarbetet ska kunna nås behöver många aktörer inom olika samhällsområden bidra. Arbetet med att öka målens genomslag görs genom seminarier, remissvar och samråd samt deltagande i myndighetsgemensamma referens- och arbetsgrupper. Det sker till stor del inom miljömålssystemet med de myndigheter som berörs av kulturmiljömålen.

Riksantikvarieämbetet prioriterar sedan 2017 särskilt miljökvalitetsmålen *God bebyggd miljö*, *Levande skogar* och *Levande sjöar och vattendrag*.

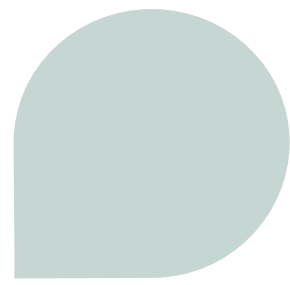
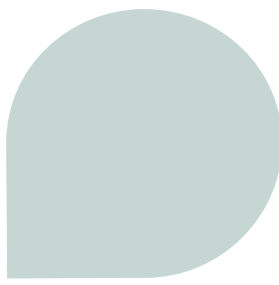
Miljökvalitetsmålen och generationsmålet

Riksantikvarieämbetet deltar i Miljömålsrådets gemensamma arbete, dels med myndighetens åtgärdsplan för de kommande fyra åren och dels med egna insatser liksom deltagande i ett antal andra myndigheters åtgärder i Miljömålsrådets åtgärdslista.

Genomförda åtgärder enligt planen och Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista redovisas löpande i årsredovisningen. Ett undantag är regeringsuppdraget att samla, utveckla och sprida goda exempel på hur kulturarvet kan användas för att bidra till attraktivitet i grusamhällen som slutredovisats och därför inte tas med i årsredovisningen. Uppdraget har bidragit till generationsmålet och hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Resultaten från projektet har uppmärksammats och efterfrågats av många aktörer som arbetar med regional utveckling vilket visar att projektet bidragit till att uppmärksamma kulturmiljön som en resurs för såväl social som ekonomisk hållbar utveckling.

Riksintresseutbildning

Två regionala seminarier har genomförts utifrån publikationen *Kulturmiljövärdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, en handbok om kulturmiljövärdens riksintressen*. De har vänt sig till handläggare och chefer på nio länsstyrelser. Totalt har tjugo länsstyrelser deltagit i seminarier som hållits åren 2015–2017. Syftet har varit att föra ut handboken och få till stånd diskussioner över funktionsgränserna inom länsstyrelserna för att få en mer enhetlig tillämpning av bestämmelserna om riksintressen. Utbildningen uppfattades som givande av deltagarna. Kunskapsnyttointerindex vid årets seminarier var 75 procent, dvs. stor eller mycket stor upplevd nytta.

Utbildningarna bedöms ha bidragit till en mer enhetlig tillämpning av riksintresseinstrumentet hos landets länsstyrelser.

Remisser, samråd och samverkan med andra statliga myndigheter

En inledande workshop har hållits med de tio myndigheter som fått i uppdrag av regeringen att utarbeta vägledande strategier för hanteringen av kulturmiljön genom sina respektive verksamheter. Syftet var att identifiera behovet av stöd från Riksantikvarieämbetet.

Antalet remisser och samråd från departement, nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner och andra aktörer har ökat. Ökningen rör till stor del ärenden om inrättande av naturreservat. En ärendegrupp som också har ökat gäller miljöanpassning och lagligförklaring av vattenverksamhet.

Flera remisser har berört förändringar i plan- och bygglagen (2010:900) för att öka bostadsbyggandet och förenkla plan- och byggprocessen. Riksantikvarieämbetet har lyft fram risken att de föreslagna förändringarna kan försvåra möjligheterna att nå såväl de nationella kulturmiljömålen som miljömålet *God bebyggd miljö*.

Boverket har löpande fått stöd att stärka kulturmiljöperspektivet i sitt normerande och stödjande arbete. Exempelvis har en översyn av temat Kulturvärden i PBL-kunskapsbanken gjorts.

Riksantikvarieämbetet driver i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten miljömålsåtgärden *Stärk förutsättningarna hantera målkonflikter och att beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder*. Under 2017 har arbete pågått med ett metodförslag för bedömning av kulturmiljöers känslighet/tålighet i samband med vattenvårds-

Tabell 2. Ärenden och remisser inom Kulturmiljöintegrering

Antal ärenden och remisser	2017	2016	2015
Ärenden	458	421	360
Regeringsremisser	6	13	8
Övriga ärenden och remisser	35	28	268
Kostnad i tkr	1 776	2 553	2 935

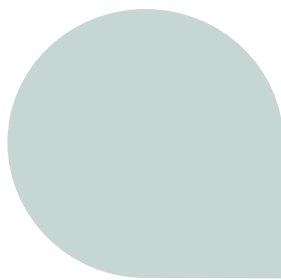
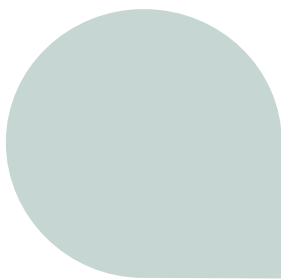
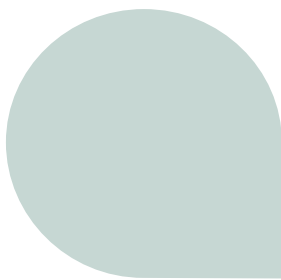
Tabellen visar antalet ärenden och remisser från departement, nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner och övriga aktörer inom kulturmiljöintegrering. Antal ärenden 2016 har korrigerats. Till följd av nya verksamhetsområden 2016 ingår samråd och remisser om naturreservat i tabellen. Ansökningar om bidrag till arbetslivsmuseer ingår inte i övriga ärenden och remisser. De flyttades 2016 till verksamhetsområdet *Regler och bidrag* och redovisas i tabell 11. Den lägre kostnaden 2017 beror på ändrade rutiner med minskad tidsåtgång vid handläggningen.

åtgärder. En kartläggning har gjorts av möjligheterna till samfinansiering mellan anslagen 7:2 bidrag till kulturmiljövård och 1:11 åtgärder för havs- och vattenmiljöer för framtagandet av kunskapsunderlag. Ett arbete med riktlinjer för hur kunskapsunderlag kan indexeras och bli sökbara har påbörjats.

För miljömålsåtgärden *Utred omfattningen av trålfiskets skador* har ett förslag till studie tagits fram.

Aktiviteterna bidrar till miljömålen *Levande sjöar och vattendrag* och *Hav i balans samt levande kust och skärgård*.

Samverkan med Trafikverket har bl. a. gällt metodutveckling för kulturhistorisk värdering och urval samt för regionala landskapsanalyser. Samverkan har också inletts kring åtgärder för väg- och järnvägspassager över vatten samt för utveckling av transportplaneringen.

Samverkan med Skogsstyrelsen och universitet

Under åren 1995–2007 pågick arbetsmarknadsprojektet *Skog och historia* som inventerade och registrerade lämningar på ca 200 000 platser. För att kvalitetssäkra materialet bedrevs ett projekt under 2012–2017. Det har nu slutrapporterats och en extern utvärdering av kvalitetssäkringen har genomförts.

För andra året i rad ordnades ett fältseminarium för länsstyrelsen kring kalibrering av skadebedömningar av fornlämningar och kulturlämningar i skogsmark. Utvärderingen av arrangemanget visade på ett behov av fortsatta seminarier för att åstadkomma enhetliga bedömningar mellan länen.

I samarbete med Skogsstyrelsen, Uppsala universitet och Karlstad universitet arrangerade Riksantikvarieämbetet konferensen *Skogens mångfald av natur- och kulturarv*. Deltagarna kom från länsstyrelser, Skogsstyrelsen, museer, universitet och privata företag. Syftet var att diskutera och sprida kunskap om den antikvariska och vetenskapliga metodutvecklingen, aktuella forskningsfrågor samt kommunikativa och förmedlande insatser om skogens kulturarv. Utvärderingen visade på ett behov och efterfrågan av den här typen av konferenser.

Aktiviteterna har bidragit till miljömålet *Levande skogar*. Förvaltningen av den skogliga kulturmiljön har under en tid hämmats av brist på relevant kunskapsuppbyggnad om den skogliga kulturmiljön men förutsättningarna bedöms nu ha förbättrats genom det nära samarbetet mellan universitet/högskola och berörda myndigheter på kulturmiljöområdet.

Samverkan med Statens kulturråd

Riksantikvarieämbetet har deltagit i arbetsgruppen med uppföljning och utveckling av kultursamverkansmodellen samt i beredningen av regionernas kulturplaner. I beredningen har framkommit att målen för kulturmiljöarbetet ofta fungerar som stöd och inspiration i utvecklingen av arbetet, främst på läns museerna. Bedömningen är att kulturmiljöarbetet ännu inte har någon framträdande roll i regionernas kulturplaner.

Kulturmiljöförvaltning

God förvaltning av kulturlandskap, kulturmiljöer och kulturföremål kräver kvalitetssäkrade planeringsunderlag och program samt genomförande av vård, skötsel och underhåll. Förmedling av praktiska råd och stöd samt kunskapsunderlag behöver kontinuerligt tas fram. Dessutom behövs metod-

Tabell 3. Arrangemang och publikationer inom Kulturmiljöförvaltning och Samlingar och utställningar

Typ av aktivitet	2017	2016	2015
Antal genomförda arrangemang (konferenser, seminarier, workshoppar etc.)	14	16	20
Antal utgivna publikationer (handledningar, informationsskrifter, rapporter etc.)	17	24	28
Kostnad i tkr	8 263	11 489	7 066

Totalt har 613 personer deltagit vid arrangemangen. Enkätuppföljning har gjorts av de två största, bl. a. genom ett nyttoindex. 70 procent av de svarande uppgav att arrangemanget var till stor eller mycket stor nytta för deras arbete. Observera att siffrorna från tidigare år även inkluderar arrangemang och publikationer inom Kulturvårdsutveckling, vilka i år redovisas i tabell 25 under verksamhetsområdet *Kulturarvscentrum*.

stöd, standarder, och rekommendationer. Dessa tas fram i samarbete med museer, länsstyrelser, andra myndigheter och organisationer. Resultaten sprids genom konferenser, utbildningar, rapporter, webb-baserade handböcker, informationsblad och flera nationella nätverk.

Riskhantering och klimatanpassningsarbete

En satsning har under året gjorts på att öka musei- och kulturmiljösektorns riskmedvetenhet vad gäller stöld, brand och naturolyckor. Information, kunskapsutbyte och resultatförmedling har skett genom de två nationella nätverk som myndigheten driver samt genom publikationen *Risker och kulturarv*. Myndigheten har bjudits in till externa konferenser för att presentera resultat vid 13 tillfällen under året, vilket visar på ett stort behov och intresse.

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. De påverkar och ger skador på kulturarvet, bl. a. genom översvämningar, jordskred, skadeinsekter och igenväxta landskap. Vattnets påverkan på kulturarvet i ett förändrat klimat har särskilt uppmärksammats som ett stort hot och diskuterades på konferensen *Forum för klimat och kulturarv 2017*.

Myndigheten har fortsatt medverka i nätverket *Klimatanpassningsportalen*, som är ett samarbete mellan 19 myndigheter och drivs av Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI. På webbportalen publiceras kontinuerligt information kring klimatanpassning.

Myndigheten deltar också i EU-projektet *Adapt Northern Heritage*, som drivs av Historic Environment Scotland tillsammans med bl. a. Norge och Island. Projektet pågår 2017–2019 och syftar till att främja bättre förvaltning av kulturminnen och kul-

turmiljöer i ett föränderligt klimat i norr genom stöd till lokala samhällen.

Aktiviteterna ingår i arbetet med miljömålet *God bebyggd miljö*.

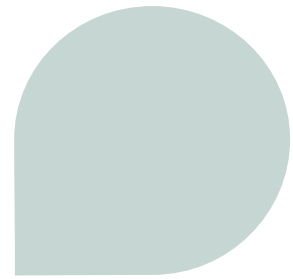
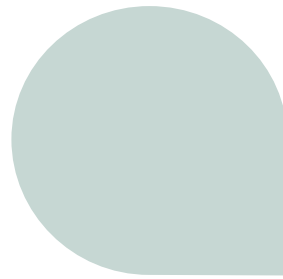
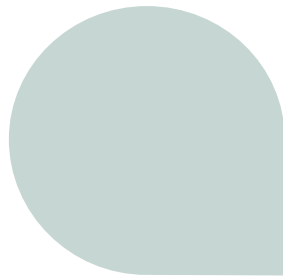
Natur och kultur

Samarbetet med Naturvårdsverket har fortsatt utifrån inriktningen i rapporten *Förvaltning av natur- och kulturresevat*. Tillsammans med Naturvårdsverket och Centrum för biologisk mångfald (CBM) har en utbildningsserie för kompetensutveckling av handläggare på länsstyrelserna tagits fram, vad gäller skötsel av kulturpräglad natur, inkluderande ekologi, historia och praktisk förvaltning. Under 2017 har utbildningar i torrmarksslätter och våtmarksslätter genomförts.

Även en e-utbildning om tillgänglighet till skyddade områden har utvecklats i samarbete med Naturvårdsverket. Satsningen på kunskapsförmedling har under året resulterat i tre rapporter: en första publikation i en serie av sex i ett samarbete med Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs universitet, *Skötsel av historiska trädgårdar – Gräsmattor*; en andra rapport i en serie om gårdseltraditioner i Skåne, *Flätgären – speciella gårdsgårdar på skånska* samt skriften *Bränning av gräs i äldre fodermarker*.

Myndigheten har fortsatt att driva nätverket Svenska kulturlandskap tillsammans med Hantverkslaboratoriet. Målet är att traditionella skötselmetoder förblir levande, används och bidrar till att höga natur- och kulturvärden i kulturlandskapet bevaras och utvecklas. Nätverket växer ständigt och omfattar nu drygt 1 000 personer.

Aktiviteterna bidrar till miljömålen *Ett rikt odlingslandskap* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Kulturmiljövård

Med utgångspunkt i miljömålet *God bebyggd miljö* och insatser för ett hållbart byggande deltog myndigheten i arrangerandet av *Byggnadsvårdens konvent 2018*. Det skedde i samarbete med Hantverkslaboratoriet, Svenska Byggnadsvårdsföreningen och Västra Götalandsregionen. Med fler än 500 deltagare var detta årets största event inom området.

Överföringen från Riksantikvarieämbetet av ansvaret kring den praktiska runstensvården till länsstyrelserna har avslutats.

Museifrågor – dialog och stöd

Dialog med museer

Museiområdet i Sverige består av en mångfald aktörer med varierande behov och förutsättningar. För att förbereda myndigheten på det vidgade uppdraget gällande museer samt för att bygga upp en bred och öppen dialog, genomfördes under våren projektet *Museidialogen*.

Sju öppna dialogmöten har genomförts med drygt 300 deltagare från närmare 150 olika institutioner. De ägde rum på olika håll i landet. Varje möte genomfördes i samverkan med den lokala värden.

Möten har också hållits med 15 samarbetsorgan och nätverk samt med ett stort antal enskilda museiföreträdare. Totalt har över 450 personer medverkat på museidialogens möten.

Det stora engagemanget och det breda deltagandet har varit värdefullt. Dialogen har gett en god bild av inom vilka områden behovet av stöd är som störst. Behoven och förväntningarna är många, både vad gäller vilket stöd som behövs och hur det kan ges. Museerna har fått återkoppling samt be-

sked om i vilka delar myndigheten inte kan eller har möjlighet att stödja dem.

Samlingar och utställningar

Museernas samlingar utgör en kunskapsresurs för samhället och en utgångspunkt för olika tolkningar av historien. Riksantikvarieämbetet arbetar med att stärka museernas förutsättningar för en mer ändamålsenlig, effektiv och hållbar samlingsförvaltning och användning av samlingarna. Myndigheten tar fram olika metoder för samlingsförvaltning och stödjer museerna i implementeringen.

Den internationella standarden Spectrum används av allt fler museer för att utveckla samlingsförvaltningens arbetsprocesser. Stort fokus har lagts på att ge museerna inspiration och stimulera till kunskapsutbyte. Det har bland annat skett genom s.k. webinarier för användarna och genom en publikation med fallstudier. Myndigheten är även en representant i utvecklingsarbetet med Spectrum 5.0, som drivs av Collections Trust i Storbritannien.

En svensk handledning om gallring, *God samlingsförvaltning – stöd för museerna i gallringsprocessen*, har tagits fram i samverkan med Sveriges museer och Svenska ICOM, utifrån en förlaga från Museums Association.

Den årliga konferensen *Samlingsforum* genomfördes i samarbete med Lunds universitets museer och Sveriges museer. Årets tema *Magasin – nyckel till historia och framtid* fokuserade på ombyggnationer och flytt av samlingar. Konferensen lockade inte mindre än 200 deltagare, vilket visar på ett högst uppskattat och välbehövligt arrangemang i branschen.

Hantering och transport av museiföremål utgör skaderisker som kan minskas genom tillämpning

av standarden *SS-EN 15946:2011 Bevarande av kulturarv – Packmetoder för transport*. Riksantikvarieämbetet har, i samarbete med Västarvet, Studio Västsvensk Konservering och Armémuseum, arrangerat två praktknära workshoppar i ämnet.

Riksantikvarieämbetet har fortsatt att driva nätverket PRE-MAL, de svenska museernas, bibliotekens och arkivens skadedjursgrupp, om skadedjursbekämpning och mögelangrepp. I nätverket medverkar ett hundratal personer från i första hand museer tillsammans med Arbetsmiljöverket och IVL Svenska Miljöinstitutet. Museisamlingar kan innehålla en mängd olika gifter som kan innebära arbetsmiljörisker. För att uppmärksamma detta har en e-kurs om ohälsosamma ämnen i samlingar tagits fram i samarbete med Arbetsmiljöverket. Lanseringen kommer att göras under 2018.

Aktiviteten ingår i arbetet för miljömålet *Giftfri miljö*.

Inom uppdraget om museifrågor har resurser tillförts verksamhetsområdet för att utveckla verksamhet inom utställningsområdet, med särskilt fokus på utställningsgestaltning och kulturarvspedagogik.

Svensk Museitjänst (SMT)

Svensk Museitjänst tillhandahåller lokaler för föremålsförvaring samt tjänster inom samlingsförvaltning åt museer och andra aktörer som förvaltar kulturarv.

Under 2017 har arbetet med att förbättra säkerheten fortsatt utifrån riskanalyser. Driften och skötseln av fastigheterna har tagits över av Svensk Museitjänst för att tillgodose museernas högt ställda krav på säkerhet, klimat och funktion.

Tabell 4. Svensk Museitjänsts intäkter och volymer

	2017	2016	2015
Hyres- och arrendeintäkter, tkr	24 658	24 345	23 704
Antal kunder	63	61	53
Antal sålda timmar för utförda tjänster, t.ex. föremålsvård, gallring, truckkörning osv.	618	940	945

Tabell 5. Svensk Museitjänsts ekonomiska nyckeltal

	2017	2016	2015
Intäkter	26 460	25 902	24 813
Kostnader	-23 451	-22 103	-22 459
Resultat	3 009	3 800	2 353
Ackumulerat underskott	8 007	11 016	14 816

Hyresintäkter och sålda tjänster har ökat. Kostnaderna har ökat på grund av genomförda säkerhetsprojekt och ett ökat drift- och fastighetsunderhåll. Uppgifterna för 2015 har korrigerats.

Ett antal kundmöten och kurstillfällen har genomförts under året, för att främja säkerhet och kunskap inom samlingsförvaltning.

Det finns behov av ytterligare lokaler för föremålsförvaring men även möjlighet för museerna att arbeta med och forska på sina samlingar på plats. All tillgänglig yta är dock uthyrd varför efterfrågan för tillfället inte kan mötas. För att frigöra lokaler för framtida uthyrning och öka servicen till hyresgästerna, har användningen av lokalytor setts över och effektiviserats.

Full beläggning i tillgängliga lokaler har bidragit till ett gott ekonomiskt resultat.

Besöksmål

Riksantikvarieämbetet bedriver den publika verksamheten vid besöksmålen Glimmingehus och Gamla Uppsala museum med tillgänglighet och delaktighet som ledord och med barn och unga som särskild målgrupp.

Publik verksamhet

Besöksmålen har en bred publik verksamhet med visningar, familjeaktiviteter, verkstäder, föreläsningar och arrangemang. Gamla Uppsala museum har öppet hela året och under sommarsäsongen och skollov alla dagar i veckan. Årets mest populära evenemang var *Tunneldagen*, *Pilbågsdagen* och *Vendeldagen*. Under 2017 har besökarantalet ökat med ca 10 procent. Museet har inte haft så många besökare sedan öppningsåren.

Glimmingehus har haft öppet alla dagar från påsk till och med den 30 september, samt delar av oktober, november och december, inklusive mellandagarna. Det är öppet året runt för grupper som bokar visningar. Den uppåtgående trenden från 2013 håller i sig. Under 2017 har antalet besökare ökat med drygt 5 procent. Detta är resultatet av en långsiktig utveckling av besöksmålet med utvecklad programverksamhet för besökarna, exempelvis olika medeltidsaktiviteter och samarbeten med reenactmentgrupper.

Satsningarna på förbättrad vår- och höstsäsong har fortsatt, t.ex. en större satsning på helgaktiviteter kring påsk och Kristi himmelfärds dag, liksom aktiviteter riktade till tyska turister under augusti. Ett nytt evenemang var spökvandringar i borgen, med grund i sägenmaterialet kring Glimmingehus. Dessa evenemang var fullbokade under hela säsongen.

Museibutiken på Glimmingehus har satsat på ett utvecklat sortiment och en mer tilltalande butiksmiljö. Butiken uppvisar inför 2017 en ökad försäljning med drygt 13 procent jämfört med 2016.

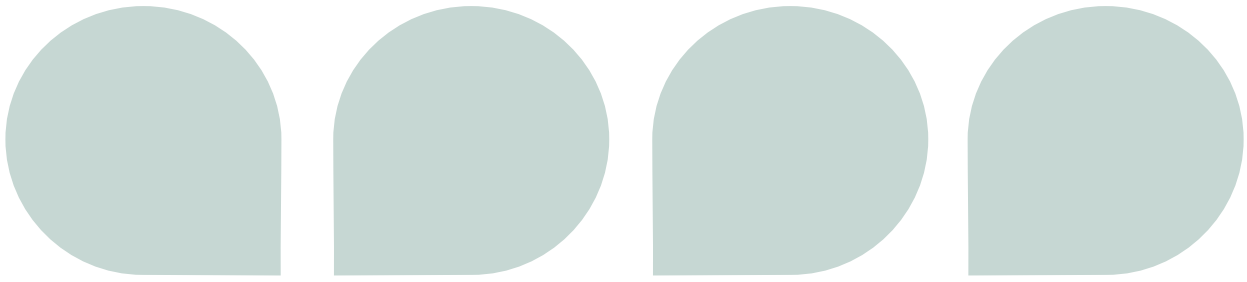
Barn och unga

Besöksmålen erbjuder skolvisningar för förskolor, grundskolor, sarskolor och gymnasier.

På Gamla Uppsala museum har interaktiva visningsalternativ varit populära bland de yngre eleverna, medan en källkritisk visning blivit en favorit hos de äldre eleverna. Hösten 2016 släppte företaget Disir Productions appen *Augmented History: Gamla Uppsala* som möjliggör för besökaren att med surfplatta eller mobiltelefon vandra omkring i Gamla Uppsala som det kan ha sett ut omkring år 650 e. Kr. Under 2017 har appen använts i skolvisningarna. Varje helg och under alla skollov erbjuder museet familjeaktiviteter. I år har Teater Oland haft premiär med pjäsen *Atlantica* på museet. Föreställningen handlade om Olof Rudbeck och 1600-talets historiesyn.

För fjärde året i rad har museet arrangerat *Take-over day* då skolbarn tar över museet och aktiviteterna under en dag. Årets elever var tredjeklassare från Gamla Uppsala skola. Arrangemanget marknadsfördes av eleverna genom annonser i tidningar och på Facebook. Barnkonventionens värderingar genomsyrade projektet och var enligt den analys som skolans och museets personal gjort gemensamt, mycket utvecklande för eleverna.

Glimmingehus erbjuder även lovverksamhet samt familjeverkstäder under högsäsong. Till skolorna erbjöds för första gången en "tidsresa" där alla agerar i en roll. Konceptet utvecklades i samarbete med fokusgrupper med lärare. Flera bokningar blev resultatet där elever på mellanstadiet fick delta i *Skiftedag*

på *Stora Glimminge år 1507*. Tidsresan har som ett av sina teman sociala skillnader under medeltiden och påverkan på livet.

Tillgänglighet

Alla besökare ska ha möjlighet att ta del av platsen och den publika verksamheten utifrån sina förutsättningar. Glimmingehus och Gamla Uppsala museum besöks ofta av grupper med särskilda behov. Personalen på besöksmålen har deltagit i utbildningsinsatser på dessa områden.

På Gamla Uppsala museum fungerar appen *Augmented History: Gamla Uppsala* väl för alla oavsett kunskaper i svenska. Ett visningskoncept för elev-

er som läser Svenska för invandrare (SFI) har tagits fram och tagits emot väl. Glimmingehus har arrangerat visningar på danska, finska och arabiska samt på teckenspråk. Den nya "sittande visningen" för grupper som har svårt att röra sig i borgen har gett ett gott resultat med flera bokningar. Deltagarna får med hjälp av bilder, rekvisita, borgmodell och medeltida illustrationer en upplevelse som är likvärdig med en guidad tur i borgen.

Gamla Uppsala museum har varit mer aktivt på Twitter, Instagram och framför allt Facebook, där antalet följare ökat från ca 3 000 till ca 5 500. Museet har ökat närvaron på sociala medier för att sprida kunskap om Gamla Uppsala och dess historia.

Gamla Uppsala museum

Tabell 6. Antal besökare, Gamla Uppsala museum

Besökare	2017	2016	2015
	31 937	28 976	27 890
Kostnad i tkr	7 408	6 813	6 071
Procent jämfört med föregående år	+10 %	+4 %	+5,7 %

Gamla Uppsala museum har under 2017 ökat med 2 961 besökare (ca tio procent). Ökningen beror bl.a. på ett långsiktigt, strategiskt arbete med att locka boende i Uppsala till museet. Underlaget till tabellen är hämtat ur besöksmålets kassasystem (ES Kassa).

Tabell 7. Antal besökande barn

Besökande barn	2017	2016	2015
Antal besökande barn i målsmans sällskap	5 679	5 002	5 100
Antal elever	5 245	5 865	8 100
Totalt antal barn	10 924	10 867	13 200

Underlaget till tabellen är hämtat ur besöksmålets kassasystem (ES Kassa). Antalet är delsummer av Tabell 6.

Glimmingehus

Tabell 8. Antal besökare, Glimmingehus

Besökare	2017	2016	2015
	49 685	47 041	47 423
Kostnad i tkr	8 504	8 569	7 661
Procent jämfört med föregående år	+5,6 %	-0,8 %	+9,8 %

Antalet besökare har ökat sedan 2013. Det beror på en långsiktig utveckling av besöksmålet och programverksamheten.

Tabell 9. Antal besökande barn

Besökande barn	2017	2016	2015
Antal besökande barn i målsmans sällskap	12 302	10 919	11 574
Antal elever	4 952	5 738	6 041
Totalt antal barn	17 254	16 657	17 615

Underlaget till tabellen är hämtat ur kassasystemet (ES Kassa). Antalet är delsummer i tabell 8.

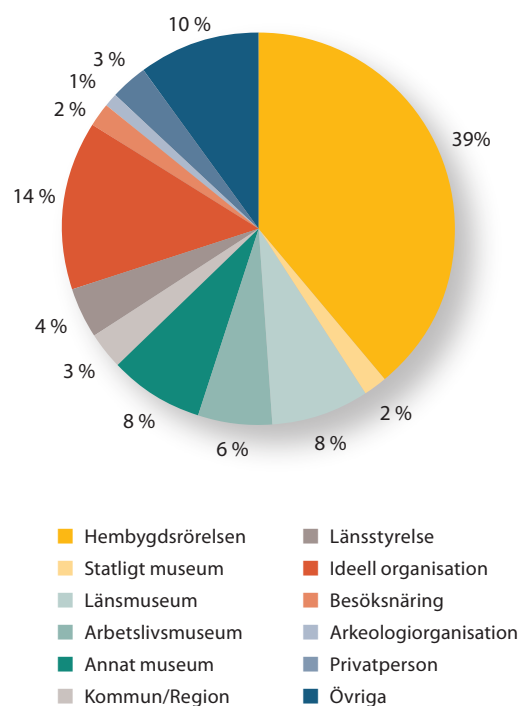
På Glimmingehus minskade antalet besökande skolelever med nästan 15 procent. Detta är sannolikt en följd av begränsad marknadsföring på grund av intensivt arbete med utställningen *Borgfolk*, som öppnade 2016 och *Tidsresan* 2017. Malmö, som är Glimmingehus största skolkommun, har infört gratisbesök på sina museer för skolelever, vilket troligen också bidragit. Antalet besökande barn och unga i vuxens sällskap ökade, vilket är glädjande eftersom barnfamiljer är den högst prioriterade målgruppen vid sidan av skolor.

Antalet följare på Facebook ökade och är nu 5 400. Under året startades ett Instagram-konto som vid årets slut hade 213 följare.

Evenemang

Höstmötet, som är Riksantikvarieämbetets årligt återkommande mötesplats för alla som vill diskutera kulturarv och samhällsutveckling, hölls inte 2017. Istället gavs under hösten plats åt fortsatt dialog med museerna om myndighetens vidgade uppdrag.

Diagram 3. Arrangörer Kulturarvsdagen 2017

Tabell 10. Antal arrangemang och besökare Kulturarvsdagen och Arkeologidagen, antal deltagare Höstmötet

	2017		2016		2015	
	Arrangemang	Besökare	Arrangemang	Besökare	Arrangemang	Besökare
Kulturarvsdagen	249	37 101	133	14 896	181	17 014
Arkeologidagen	62	9 573	45	2 988	46	6 946
	Deltagare		Deltagare		Deltagare	
Höstmötet	-		369		315	
Kostnad i tkr	247		2 029		1 917	

Antal besökare på Kulturarvsdagen och Arkeologidagen är beräknat utifrån de uppgifter som arrangörerna uppgivit i myndighetens utvärdering.

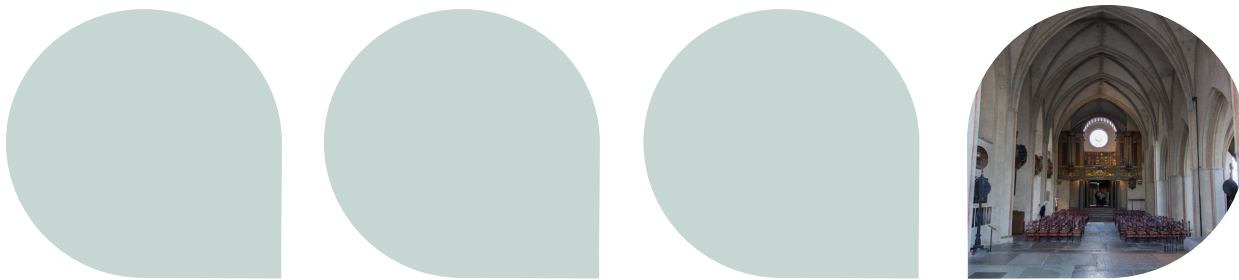

Riksantikvarieämbetet arrangerar varje år *Kulturarvsdagen* och *Arkeologidagen* för allmänheten. Evenemangen är arenor för lokala aktörer där Riksantikvarieämbetet står för samordning och kommunikation.

Temat för årets kulturarvsdag, som är en del av Europaårets *European Heritage Days*, var *Natur och kulturarv – miljöer med möjligheter*. Antalet arrange-

mang ökade med 87 procent jämfört med föregående år. Ökningen beror dels på att temat lockade många arrangörer, dels på ett förbättrat internt arbetssätt.

Arkeologidagen har arkeologi och förhistoria som stående tema. Antalet arrangemang ökade med 38 procent. Ökningen beror på ett förändrat internt arbetssätt.

Regler och bidrag

Mål

Myndighetsutövningen är effektiv och rättssäker och bidrar till ökad delaktighet, tillgänglighet och en mångfald av kulturarv.

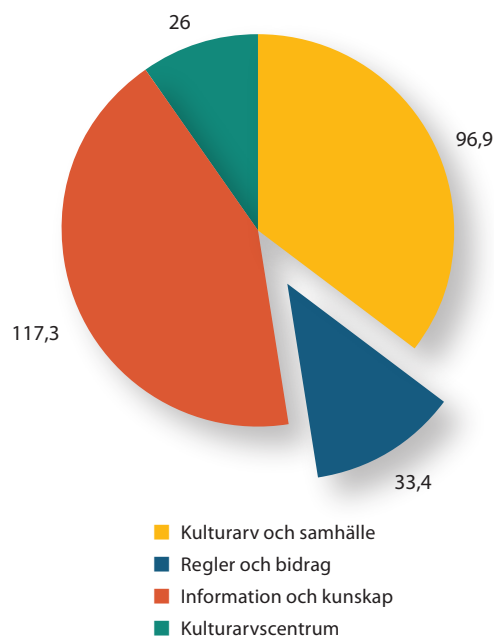
Detta görs inom Regler och bidrag

Inom verksamhetsområdet *Regler och bidrag* verkar vi för att kulturarv och kulturmiljöer skyddas genom lagstiftning och vårdas och tillgängliggörs genom bidrag. I området ingår handläggning och beslut enligt de lagar och förordningar för kulturarvsarbetet som myndigheten förfogar över. Föreskrifter och vägledningar tas fram.

Riksantikvarieämbetet utövar tillsyn och överinseende över kulturmiljöarbetet i landet enligt de lagar som omfattar kulturmiljöfrågor. Uppföljningar och utvärderingar syftar till att tillämpningen ska bli tydligare och mer effektiv och rättssäker. Rapporterna sänds till länsstyrelserna, presenteras vid möten och event och finns tillgängliga i myndighetens öppna arkiv Samla.

Området rymmer anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård*, som även innefattar stöd till arbetslivsmuseer. Finansiellt stöd ges också till ideella organisationer och till digitalisering av arkiv- och museisamlingar.

Diagram 4. Verksamhetsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

Sammanfattning och måluppfyllelse

Tydliga rutiner, relevanta ansökningsblanketter och information har skapat förutsättningar för en rättssäker och effektiv handläggning. Samarbete med och stöd till andra myndigheten har gett dem ökade förutsättningar att utveckla sin verksamhet.

Vägledningen och ansökningsblanketten för ändring av statliga byggnadsminnen har uppdaterats. Genom utförd tillsyn har förvaltarna fått kunskap om regelverket för statliga byggnadsminnen och

förståelse för syftet med tillsynen. På så vis har förutsättningarna stärkts för en tydligare, mer rätts-säker och effektiv tillämpning av lagstiftningen.

Nya föreskrifter och allmänna råd om uppdrags- arkeologi och nya föreskrifter om tillstånd till ut- försel har meddelats. Ett förslag på föreskrifter om byggnadsminnen har remitterats.

I fördelningen av bidrag till arbetslivsmuseer och ideellt kulturarvsarbete har myndigheten strävat ef- ter att gynna projekt som främjar en mångfald av kulturmiljöer. Målgruppen som beviljas medel har breddats. Projekt som rör de nationella minoriteter- nas kulturarv har prioriterats.

Bidraget till kulturmiljövård har bidragit till stor kulturmiljönytta. Anslaget har också i flera fall bi- dragit till integration.

Myndigheten har tagit ett ökat nationellt ansvar för kulturarvsbrott. Olika aktiviteter har genom- förts för att informera om kulturarvsbrott och ille- gal handel med kulturföremål. Samarbetet med bl. a. Polismyndigheten och Tullverket har fortsatt. En stödfunktion med specialister på kulturföremål från Västasien har etablerats som snabbt ska kunna hjälpa polisen och tullen att beivra misstänkta brott.

Stöd till länsstyrelsernas kulturmiljöarbete har getts genom sex utvärderingar inom ramen för överinseen- deansvaret. De har gett länsstyrelserna underlag för hur kulturmiljöarbetet kan utvecklas med ökad kva- litet, rättssäkerhet och effektivitet.

Insatserna bedöms ha ökat förutsättningarna för ett mångfaldigt kulturarv som är tillgängligt för många människor. Delaktigheten i kulturarvsar- betet har stärkts och fortsatta steg har tagits mot en mer rättssäker och effektiv myndighetsutövning inom kulturmiljöområdet.

Lagtillämpning – stöd och beslut

Statliga byggnadsminnen

Vägledningen och ansökningsblanketten för statli- ga byggnadsminnen har uppdaterats. Vägledning- en gäller förordningen (2013:558) om statliga bygg- nadsminnen och bidrar till en rättssäker och effektiv handläggning genom att tydliggöra förordningens tillämpning. Den ska också vara ett stöd för de fastig- hetsförvaltande myndigheternas arbete med att be- vara, använda och utveckla kulturarvet.

Vidare har en överenskommelse om sam- verkan kring byggnadsminnesförklaring, skydds- bestämmelser och vårdprogram, i syfte att effekti- visera och ha en god kvalitet i arbetet, ingåtts med Fortifikationsverket och Kungl. Djurgårdens för- valtning.

Vid tillståndshandläggningen prövas ofta ärenden om tillgänglighetsfrämjande åtgärder. Tillgänglig- het beaktas också vid exempelvis Riksantikvarie- ämbetets samråd om vårdprogram med de fastig- hetsförvaltande myndigheterna.

Arbetet med revidering av skyddsbestämmelser för statliga byggnadsminnen har intensifierats un- der hösten. Femton underlag till ändrade skydds- bestämmelser har levererats. Fem beslut har fattats om ändrade skyddsbestämmelser för anläggningar förvaltade av Kungl. Djurgårdens förvaltning.

Den tillsynsstrategi som tillämpats under åren 2015–2017 har varit inriktad mot objekt som sedan tidigare delen av 1990-talet inte genererat några till- ståndsärenden eller där Riksantikvarieämbetet un- der samma tidsperiod inte utfört platsbesök.

Under 2017 har tillsyn utförts av åtta objekt och miljöer. Riksantikvarieämbetet konstaterar att dessa överlag förvaltas och underhålls i enlighet med

skyddsbestämmelserna. Några är dock stadda i visst förfall. Tillsynen har även visat att förvaltande myndighet i några fall har underlåtit att samråda med Riksantikvarieämbetet och även utfört åtgärder som strider mot skyddsbestämmelserna. Resultaten har framförts till respektive förvaltare.

Arbetet bidrar till miljö kvalitetsmålet *God byggd miljö*.

Kulturföremål – utförelse och återlämnande

59 beslut om tillstånd till utförelse och export av vissa äldre kulturföremål har fattats. Majoriteten rör tillfälliga utförelser med anledning av framförallt museers och kyrkliga församlingars utlån av föremål till olika utställningar utomlands. Flera beslut har också fattats om ettåriga allmänna öppna utförelsetillstånd och exportlicenser för olika offentliga institutioner med mer frekvent utlåningsverksamhet.

I samband med att de omarbetade reglerna för utförelse av kulturföremål trädde i kraft har informationsinsatser genomförts riktade till konst- och antikhandeln, antikvariat, auktionsföretag och transportörer av kulturföremål.

Riksantikvarieämbetet har representerat Sverige i EU-kommissionens expertgrupp för tullfrågor rörande kulturföremål (Experts Group on customs issues related to cultural goods) och i expertgruppen för återlämnande av kulturföremål (Expert Group Return of cultural objects).

Riksantikvarieämbetet har, som central myndighet och samordnare för Informationssystemet för den inre marknaden (IMI) för kulturföremål, tagit emot och handlagt efterlysningar av tio stulna eller illegalt utförda kulturföremål inom EU. Med stöd av IMI har myndigheten även medverkat i återlämnandet till Sverige av en stenxyxa som förts ut illegalt ur landet.

Tabell 11. Ärenden och remisser inom regler och bidrag

Antal ärenden och remisser	2017	2016	2015
Ärenden 2 kap. KML	1505	603	110
Ärenden 5 kap. KML	64	9	50
Ärenden SBM	448	393	380
Regeringsremisser	11	1	0
Övriga ärenden och remisser	733	320	190
Kostnad i tkr	3 948	7 264	4 525

Ökningen av antalet regeringsremisser beror främst på fler remisser om nya statliga byggnadsminnen. Ökningen inom övriga ärenden och remisser beror på ansökningarna till det nya bidraget till kulturarsarbete. Här inkluderas även remisser om riksintressen som har avslutats under året, vilket tidigare inte har redovisats. Antal ärenden och kostnader för ärenden enligt 2 kap. KML, särredovisas i tabell 12. De nya verksamhetsområdena från 2016 innebär att ansökningar om bidrag till arbetslivsmuseer, bidrag till ideella organisationer och bidrag till arbetsledare inom Kulturarvs-IT ingår i tabellen. Ärenden om bildande av naturreservat ingår sedan 2016 inte i övriga ärenden och remisser utan redovisas i tabell 2 under verksamhetsområdet Kulturarv och samhälle. Det ökade antalet beslutade ärenden enligt 5 kap. KML beror på nya rutiner, uppstramning av handläggningen samt informationsinsatser till avnämare. Även ökningen av ärendetypen om tillstånd för ändringar av statliga byggnadsminnen beror på ändrade rutiner samt informationsinsatser till avnämarna, här de statliga förvaltarna.

Riksantikvarieämbetet har dessutom väckt talan i Nederländerna om återlämnande av ett bokverk som stulits från Kungliga biblioteket. Det är första gången Riksantikvarieämbetet driver en sådan process. Ingen vägledande rättspraxis från andra länder finns, vilket innebär att det är första gången en sådan process förs inom EU.

Kulturarvsbrott

Flera aktiviteter har genomförts för att informera om kulturarvsbrott och illegal handel med kulturföremål. I sociala medier har en kampanj på temat "Kulturarvsbrott" genomförts. Riksantikvarieämbetet har även deltagit med monter och program-

punkt på Antikmässan tillsammans med Polismyndigheten och Svenska Unescorådet för att höja medvetenheten och kunskapen om utförelse regler och illegal handel med kulturföremål.

Genom föreläsningar har Riksantikvarieämbetet informerat studenter på juristprogrammet vid Umeå och Stockholms universitet om kulturarvsbrott och särskilt om straffrättsliga aspekter på området, och studenter vid Stockholms universitet om såväl legal som illegal handel med kulturföremål.

I samarbete med Statens museer för världskultur har en stödfunktion med specialister på kulturföremål från Västasien etablerats. Funktionen ska kunna användas av personal hos Tullverket och Polismyndigheten för att upptäcka och beivra misstänkta brott mot rådande sanktioner i fråga om bland annat import av kulturföremål från Irak och Syrien.

Riksantikvarieämbetet har representerat Sverige i regeringskommittén för 1970 års Unescokonvention om åtgärder för att förbjuda och hindra olovlig import, export och överförande av äganderätt av kulturegendom. Myndigheten har bidragit med expertis även vid möten i Unesco rörande 1954 års konvention om skydd för kulturell egendom i händelse av väpnad konflikt och i Sveriges arbete med Europarådets konvention om brott med anknytning till kulturegendom och kulturföremål.

Myndigheten har fortsatt vara svensk nod i det nordiska samarbetet kring illegal handel med kulturföremål.

Fyndfördelning och inlösen av fornyfynd

Under året har 1493 ärenden fyndfördelats. Sammanlagt 441 850 kronor har gått till fyndinlösen under året. Bland annat har en större vikingatida silverskatt från Eskelhems socken på Gotland lösts in för strax under 400 000 kronor. Skatten, som låg

Tabell 12. Fyndfördelning och fyndinlösen

Antal ärenden rörande fyndfördelning och fyndinlösen	2017	2016	2015
Beslutade ärenden KML 2:14 (ersättning)	9	11	14
Beslutade ärenden KML 2:17 (fyndfördelning)	1 493	577	141
Beslutade ärenden KML 2:16 (fyndinlösen)	3	15	5
Kostnad i tkr	1 533	1 271	877

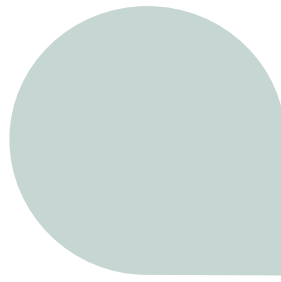
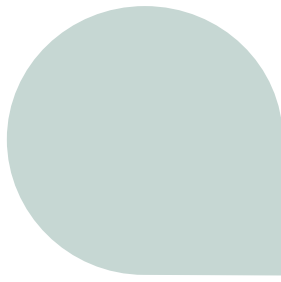
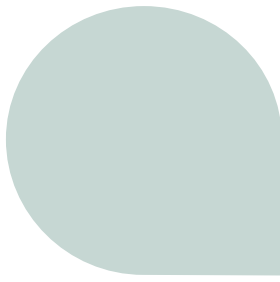
Ärendena är en delmängd ur tabell 11, Ärenden och remisser. Det ökade antalet och den högre kostnaden beror på en satsning på att arbeta bort ärendebalanser.

samlad i ett kopparkärl, bestod både av smyckedelar och silvermynt. Sammanlagt påträffades 712 silvermynt med en datering från 970-talet fram till 1130-talet. Skattens totala vikt uppgick till ca 1,7 kilo.

Riksintressen för kulturmiljövården

Riksintressen för kulturmiljövården är ett viktigt verktyg för att kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas vid samhällsplanering. Under 2017 har beslut fattats avseende 15 riksintressen, varav två har slagits samman och två har upphävts. I flera län pågår revideringsarbetet i samverkan med Riksantikvarieämbetet. Ett par ärenden berör världsarv, däribland Öland och Karlskrona stad.

Uppdaterade kunskapsunderlag underlättar arbetet med länens kulturmiljöer och leder till förbättrade möjligheter för kommunerna att tillgodose riksintressena i den kommunala planeringen. Möjligheten för länsstyrelserna att använda KMV-anslaget till kunskapsunderlag har bidragit till ett fortsatt arbete med länens riksintressen.

Föreskrifter, allmänna råd och författningsförslag

Riksantikvarieämbetet har meddelat nya föreskrifter och allmänna råd om uppdragsarkeologi (KRFS 2017:1) samt nya föreskrifter om tillstånd till utförelse (KRFS 2017:2). Ändringarna gällande uppdragsarkeologin trädde i kraft den 1 maj 2017 och innebar endast några smärre förtydliganden och justeringar. Ändringarna gällande tillstånd till utförelse trädde i kraft den 15 juni 2017 och innebar en uppdatering av föreskrifterna och en förenkling av förfarandet.

Ett förslag på föreskrifter om byggnadsminnen har remitterats under året. Med anledning av regeringens förordningsändring som meddelades i mitten av november 2017, har myndigheten även påbörjat handläggning av föreskrifter om avgifter för ansökan om tillstånd till metallsökare.

Ett förslag till förordning för hanteringen av kulturmiljöinformation i Riksantikvarieämbetets digitala system och ett förslag till ändring i KML har lämnats till regeringen.

Överinseende

Länsstyrelserna har genom sex utvärderingar fått underlag för utveckling av sin verksamhet med syftet att öka kvaliteten, rättssäkerheten och effektiviteten i kulturmiljöarbetet. Utvärderingarna tar avstamp i aktuell lagstiftning och beskriver och analyserar hur länsstyrelserna tolkar och använder denna. Resultaten har kommit länsstyrelserna och andra aktörer till del på olika sätt. Rapporterna finns tillgängliga i det öppna arkivet Samla.

Utvärderingen *Bevara, använda och utveckla byggnadsminnen i enlighet med skyddsbestämmelser* granskar länsstyrelsernas tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. 14 § KML. Rapporten presenterades

under hösten vid *Byggnadsvårdens konvent* i Mariestad och har utnyttjats i myndighetens föreskriftsarbete för 3 kap. KML.

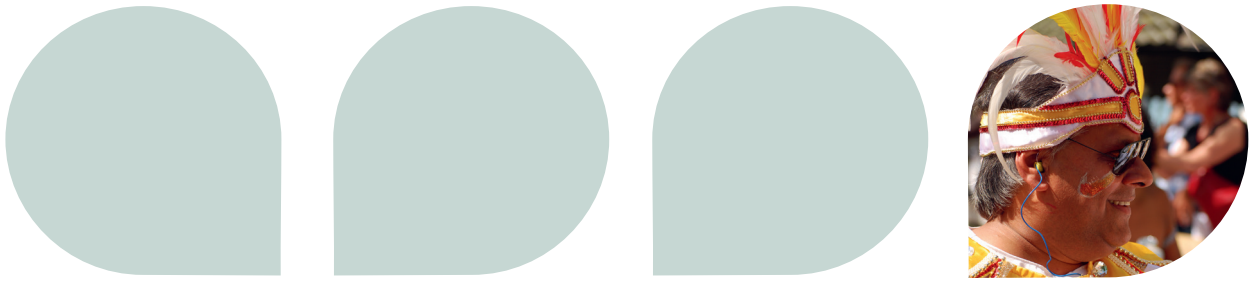
Länsstyrelsernas tillämpning av kulturmiljölagens bestämmelse om fornlämningsområde har granskats i rapporten *Fornlämningsområde – möjlighet eller svårighet?* Hur stort ett fornlämningsområde behöver vara klargörs oftast då någon vill göra ett markgrepp i närheten av en fornlämnning, exempelvis en markexploatering eller skogsbruksåtgärd.

Länsstyrelsernas hantering av upphovsrätt till material från uppdragsarkeologiska undersökningar har följts upp. Att föreskrifterna för upphovsrättsliga frågor inom uppdragsarkeologi följs har betydelse för Riksantikvarieämbetets program Digital Arkeologisk Process (DAP). Uppföljningen visar att tolv länsstyrelser alltid följer föreskrifterna om CC BY-licens. Det är nästan 90 procent av alla beslut. De länsstyrelser som inte inkluderade villkoret i besluten har påmint om kravet.

I *Överinseenderapport rörande metallsökning* har tillämpningen av regelverket kring metallsökaranvändning (2 kap 18–20 §§) KML undersökts. I anslutning till undersökningen genomfördes i Örebro län en pilotstudie om hur en länsstyrelse, ett länsmuseum och organiserade metallsökarutövare kan samverka för ömsesidig nytta. Studien har lett till nya initiativ i flera län.

I utvärderingen *Nya Byggnadsminnen* undersöktes länsstyrelsernas förutsättningar att bilda nya byggnadsminnen. Utgångspunkten är länsstyrelsernas bedömning av kulturhistoriskt värde, urval och representativitet samt hur de hanterar skyddsbestämmelser, samråd och ekonomiska förutsättningar.

Länsstyrelsernas tillsyn av kulturreservat under åren 2014–2016 har utvärderats. Rapporten *Läns-*

styrelsens tillsynsansvar för kulturresevat visar att de flesta har utfört tillsyn i någon form, men att osäkerhet råder kring hur tillsynsarbetet bör utövas. Riksantikvarieämbetet har mot denna bakgrund tagit fram en modell för tillsyn av kulturresevat. Rapporten togs upp med länsstyrelserna vid ett årligt seminarium för kulturresevatsfrågor. Myndighetens plan för tillsynsvägledningen har arbetats om och uppdaterats utifrån utvärderingen. Arbetet bidrar till miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*.

Finansiellt stöd till ideellt kulturmiljöarbete

Under 2017 fördelades 8 mnkr till arbetslivsmuseer enligt förordning (2002:920) om bidrag till arbetslivsmuseer och ytterligare 8 mnkr till kulturarvsarbete enligt den nya förordningen (2017:628) om statsbidrag till kulturarvsarbete. Under våren beviljades 77 projekt bidrag till arbetslivsmuseer. Under hösten beviljades 74 projekt bidrag till kulturarvsarbete.

I urvalet av projekt har Riksantikvarieämbetet strävat efter att gynna en mångfald av kulturmiljöer och öka delaktigheten i kulturarvsarbetet. Riksantikvarieämbetet har satsat särskilt på projekt som rör de nationella minoriteternas kulturarv. Bland annat har Romska Kulturcentret i Malmö beviljats 500 000 kronor för att utveckla romska minnesplatser och ett koncept för att informera skolelever om dessa. Projektet utgör ett exempel på hur barnperspektivet tillvaratas i tillgängliggörandet av kulturmiljöer.

Tillgänglighet har beaktats i olika avseenden, dels genom att fördela bidrag till tillgänglighetsanpassning av lokaler men även till andra former av tillgängliggörande, såsom exempelvis digitaliseringsprojekt och audioguider.

En ytterligare aspekt som myndigheten fokuserat på är hur projekten skapar delaktighet och engagemang. Ett exempel är projektet *Hammarkullekarnevalens immateriella kulturarv med rötter och fötter*, som arbetar aktivt med medskapande i dokumentationen av kulturarvet för att öka delaktigheten i kulturarvsarbetet och lyfta fram en mångfald perspektiv.

I beredningen av bidragen till arbetslivsmuseer och kulturarvsarbete har hänsyn tagits till hur de sökande arbetar med mångfaldsfrågor, jämställdhet och barn- och ungdomsfrågor. Stöd har inhämtats från personer med kompetens inom dessa områden.

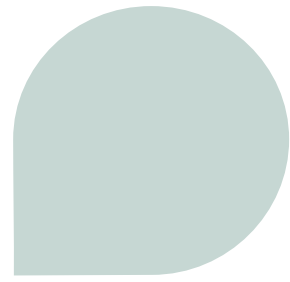
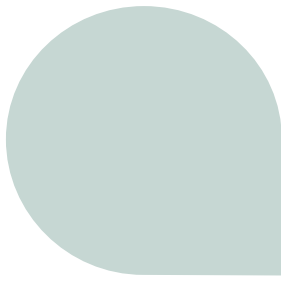
4,75 mnkr har beviljats till ideella organisationer inom kulturmiljöområdet, vilket är en ökning med 250 000 kronor jämfört med förra året. Bidraget är betydelsefullt för att öka människors möjlighet att uppleva, förstå och ta ansvar för kulturmiljön och att en mångfald av kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas. Av 39 sökande organisationer fick 21 verksamhetsbidrag och en organisation etableringsbidrag.

Bidragen gör det möjligt för fler att bli delaktiga i kulturmiljöarbetet. Därmed bidrar de till målen för kulturmiljöarbetet, till generationsmålet och Agenda 2030.

Kulturmiljövårdsanslaget

Utgångspunkter för fördelningen

Målet med kulturmiljövårdsanslaget är att bidragsinsatserna ska uppnå största möjliga effekt och nytta för kulturmiljön samt bidra till att uppfylla de nationella målen för kulturmiljöarbetet.

Villkoren för hur bidraget kan användas regleras i förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer, förordningen (2002:920) om bidrag till arbetslivsmuseer och Laponiaförordningen (2011:840) samt genom Riksantikvarieämbetets regleringsbrev för år 2017. Riksantikvarieämbetet delegerar till länsstyrelserna att fördela den största delen av anslaget till olika kulturmiljövårdsinsatser i länen.

Bidraget används till vård av värdefulla kulturmiljöer, vård av kulturlandskap och fornlämningar samt tillgängliggörande av värdefulla kulturmiljöer. Även framtagande av kunskapsunderlag, såsom underlag för vårdinsatser eller tillvaratagande av kulturhistoriska värden i samhällsplaneringen, arkeologiska undersökningar vid bostadsbyggande och arkeologiska undersökningar vid mindre arbetsföretag kan finansieras med anslaget.

Bidraget möjliggör utveckling av kunskaper och tillämpningar för att bevara, förvalta och utveckla en mångfald av kulturmiljöer och bidrar till flera olika miljö kvalitetsmål. Länsstyrelserna gör bedömningarna av bidragens effekter mot miljömålen i samband med att de beviljar bidrag.

Förutsättningar för ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas

Anslaget bidrar till stor kulturmiljönytta och är i många fall en förutsättning både för enskilda och det civila samhällets möjlighet att bevara, använda och utveckla objekt och miljöer med kulturhistoriskt innehåll. Länsstyrelserna redovisar att bidragsgivningen har bidragit till att den höga kvaliteten på det bebyggda och vårdade kulturarvet har kunnat bibehållas och att tillgängligheten har ökat. Ytterligare en effekt är att näringslivet i form av lokalt och

regionalt verksamma hantverkare behåller och utvecklar sin kompetens genom arbete med traditionella material och metoder. Allmänheten får dessutom tillgång till goda och hållbara livsmiljöer.

Länsstyrelserna har genom anslaget möjlighet att främja och stötta värden av kulturmiljöer men också projekt för att öka och tillgängliggöra kunskap, möjliggöra delaktighet och bredda mångfalden av kulturmiljöer. De har samverkat med kommuner, hembygdsföreningar, läns museer, turistorganisationer, ideella föreningar, fastighetsägare och de redovisar öppna visningar, seminarier och kurser i anslutning till olika vårdåtgärder. Allmänheten har därigenom fått en ökad kunskap. Flera länsstyrelser redovisar också en ökning av insatserna för att ta fram kunskapsunderlag som underlättar samhällsbyggnadsprocesser. Samverkan i olika former har lett till ökad förståelse för och kunskap om kulturmiljövärden samt förbättrade möjligheter till samfinansiering.

Tillgänglighet, människors delaktighet och förståelse av kulturmiljöer

Länsstyrelserna arbetar genom bidragsgivningen med att öka både förståelsen för och tillgängligheten till kulturmiljön. Det kan handla om fysisk tillgänglighet, till exempel genom tillgänglighetsanpassning med ramper och nya informationsskyltar, eller informationsinsatser så som dramatiserade guidningar. Digitaliseringen ger nya möjligheter att ta del av kulturarvet. Till exempel har länsstyrelsen i Dalarna i samarbete med Falu kommun skannat den s.k. Bergslagsexpeditionens dokumentationsmaterial från 1918–1919. Materialet har tidigare främst funnits tillgängligt för forskare och tjänstemän men ska nu göras tillgängligt för allmänheten via Falu kommuns webbsida.

Kulturmiljöbidraget har också på olika sätt uppmuntrat och lett till delaktighet. Flera länsstyrelser har uppgett att bidragsmedel använts till insatser som även bidragit till integration. Exempelvis har länsstyrelsen i Örebro län i samarbete med den ideella föreningen Hopajola gett bidrag till en guidad vandring på flera språk i Pershyttan.

Flera länsstyrelser har gett bidrag till pedagogiska informationsinsatser. Länsstyrelsen i Östergötland har under året lämnat medel till sju filmer som översatts till engelska och några även till arabiska. Filmerna har spridits i sociala medier och har resulterat i en ökad publik tillströmning till guidningar och föreläsningar. I Örebro län har en film om Äverstaåns kulturlandskap tagits fram. Den visar det kulturarv som finns dolt i landskapet och hur det förbinder människor genom tid och rum.

Anslag har även beviljats för seminarier och evenemang. Flera länsstyrelser berättar om projekt där ideella föreningar deltar i vårdarbetet. I Dalarnas län har den vattendrivna tröskladan i Månberg rustas upp med delinsatser från Månbergs och Holens fäbolag.

Flera länsstyrelser lyfter fram arbetet med fornvården som exempel på hur bidraget möjliggjort ökad förståelse för kulturarv och kulturmiljö. Ett exempel är den allmännyttiga Historiska Föreningen Lindorme i Arvika som vill främja ”ett mer fornlämningsmedvetet samhälle”. Föreningen har bland annat genomfört markvårdande åtgärder för att stoppa igenväxning och förfall av två fornlämningsmiljöer, en gravhög och ett område med förhistoriska stenbrott och gravar. Arbetet har väckt stort intresse lokalt. Bidrag har också använts till viss tillgänglighetsanpassning, såsom leder, spänger och informationsmaterial.

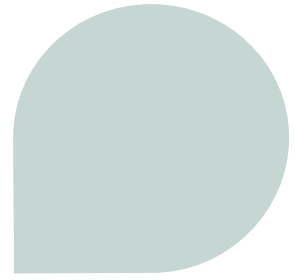
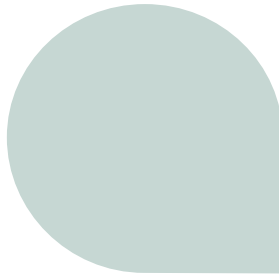
Länsstyrelsen i Jämtlands län har avsatt bidragsmedel för en etnologisk inventering av Änge same-skola och Fjällgård ålderdomshem. Byggnaderna representerar viktiga politiska och sociala skeenden som i hög grad berörde och fortfarande påverkar det samiska samhället, enskilda individer och familjer.

I Gävleborgs län har länsstyrelsen och Svenska för invandrare (SFI) arrangerat fem resor. Elever från fem kommuner besökte miljöer i respektive kommun typiska för närområdet så som Hälsingegårdar, järnbruk, aktiva gårdar och skyddad natur. Miljöerna är bra mötesplatser för integration, där många kan dela olika kunskaper och erfarenheter.

Förnyelse och utveckling

Flera länsstyrelser har redovisat ökad samverkan som ett sätt att utveckla verksamheten. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har tagit fram ett nytt kulturarvsprogram i samarbete med landstinget. Andra länsstyrelser lyfter ökade interna samarbeten som en framgångsfaktor för ett utvecklat kulturmiljöarbete. Särskilt lyfts samarbete kring vattenanknutna kulturmiljöer där kulturmiljöfunktioner arbetar nära den funktion som ansvarar för vattenanknutna frågor för ökad förståelse och tvärssektoriella samarbeten.

Arbete med utveckling och förnyelse sker även genom till exempel inhämtning av ny kunskap. Länsstyrelsen i Jämtlands län har lämnat bidrag till två fornminnesinventeringsprojekt med inriktning mot samisk kultur då samiska lämningar generellt sett är underrepresenterade bland de kända fornlämningarna i länet. Länsstyrelsen i Skåne ser stödjandet av kommunal kunskapsförsörjning som viktigt och utvecklande.

Mångfald

Arbetet med att genom bidraget lyfta fram fler berättelser och perspektiv i kulturmiljöarbetet pågår kontinuerligt. Ett exempel är projektet *Halland Unstraight* som genomförts i samverkan med bl. a. Region Halland. Det virtuella museet The Unstraight Museum samlade in platsrelaterade berättelser med HBTQI-anknytning från länet.

I Hallands län pågår även projektet *De utsuddade spåren* vars syfte är att synliggöra romernas betydelse i Falkenberg under 1800- och 1900-talen. Som exempel på mångfaldsperspektiv i samband med tillgängliggörande kan framtagandet av nya informationsskyltar vid Bergkvara ruin i Kronobergs län nämnas. Länsstyrelsen har ställt krav på ett mångfaldsperspektiv, vilket inneburit att kvinnor och barn lyfts fram på ett tydligare sätt i texterna.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har påbörjat arbete med en översyn av riksintresset Storsjöbygden Z25. Riksintressets värdetexter, avgränsningar och miljöer har studerats utifrån ett genus- och mångfaldsperspektiv med utgångspunkt i den europeiska landskapskonventionen. Översynen har resulterat i ett fördjupat kunskapsunderlag där frågor om vems och vilkas historia som beskrivs och vems och vilkas historia som kan lyftas fram.

I en undersökning av länsstyrelsernas arbete med bidraget i enlighet med kulturmiljömålen konstaterar Riksantikvarieämbetet att länsstyrelserna har förutsättningar att utveckla bidragsfördelningen för en mångfald kulturmiljöer.

Ekonomisk redovisning

Riksantikvarieämbetet har betalat ut totalt 252,3 mnkr under 2017. Årets tillgängliga medel uppgick till 249,7 mnkr, inkl. återbetalning av medel från

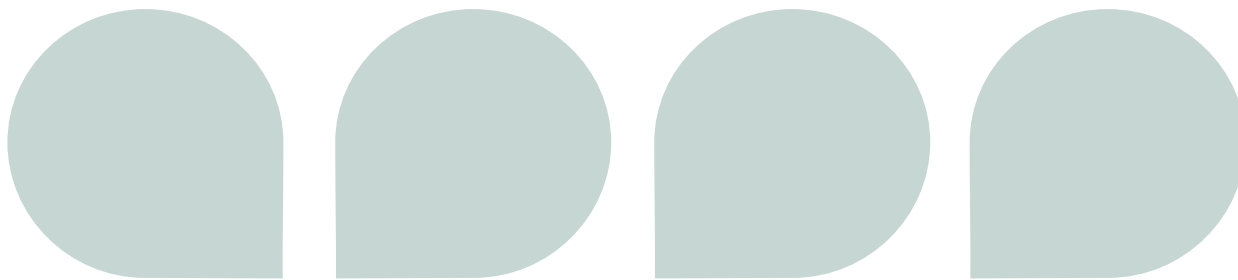
tidigare år. Hela anslaget och ca 2,6 mnkr av anslagskrediten nyttjades. För länsstyrelsernas beslut har Riksantikvarieämbetet fördelat 215 mnkr. Riksantikvarieämbetet har beslutat om 37,7 mnkr varav 21,7 mnkr avser anslagspost 1, Bidrag till kulturmiljövård. 15 mnkr har använts för programmet Digital Arkeologisk Process (DAP), 2 mnkr har använts till Laponia och 1 mnkr till driften av kunskapscentrum för arbetslivsmuseer som drivs av Stiftelsen Arbetets museum.

Medel beslutade av länsstyrelserna

År 2017 fördelade Riksantikvarieämbetet 215 mnkr till länsstyrelserna som därefter lämnat bidrag till olika kulturmiljöinsatser. Huvuddelen av medlen, 156 mnkr (73 procent av det totala beloppet), har utbetalats till olika vårdåtgärder vilket är ungefär samma nivå som 2016. Länsstyrelserna har även i år prioriterat objekt och miljöer som är skyddade enligt 2 och 3 kap. KML samt 7 kap. miljöbalken. Till byggnadsminnen, som är skyddade enligt 3 kap. KML, har totalt 73 mnkr utbetalats vilket är en liten minskning från föregående år. Till fornlämningar, objekt och miljöer som är skyddade enligt 2 kap. KML, har totalt 47 mnkr utbetalats, vilket är en liten minskning jämfört med förra året.

Vård av bebyggelse

Totalt har 103 mnkr, exklusive antikvarisk medverkan, utbetalats till vård av bebyggelse. Det motsvarar ca 65 procent av alla vårdåtgärder. Av de medel som utbetalats till vård av bebyggelse har 61 mnkr utbetalats till byggnadsminnen. Detta utgör ca 59 procent av det som totalt har utbetalats till vård av bebyggelse under 2017.

Tabell 13. Riksantikvarieämbetets (RAÄ) och länsstyrelsernas beslut

Utbetalade medel, mnkr			
För RAÄ:s och länsstyrelsernas beslut	2017	2016	2015
För länsstyrelsernas beslut	215,1	225,3	221,9
För RAÄ:s direkta beslut	37,7	29,3	27,1
varav bidrag till kulturmiljövård ap1	21,7	21,3	19,1
varav bidrag till Laponia ap1	2	2	2
varav bidrag till arbetslivsmuseer enligt ap2	16,0	8	6
Summa	252,8	254,6	249
Kostnad i tkr	3 801	2 755	2 830

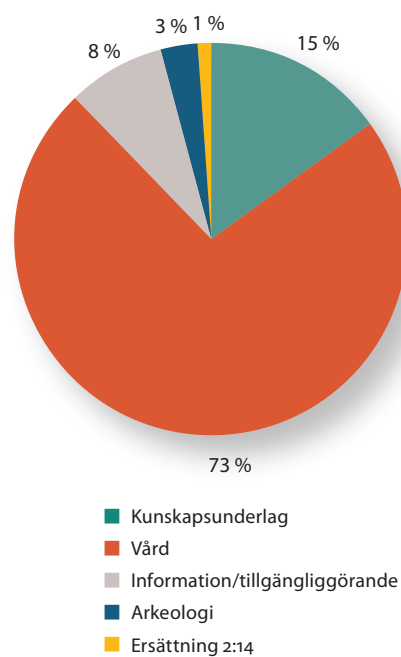
Tabell 14. Olika huvudgrupper

Huvudgrupp	Utbetalade medel, %		
	2017	2016	2015
Handel/hantverk/industri	27	23	20
Areella näringar	15	20	23
Slott/herrgårdar	10	9	14
Bostadsbebyggelse	18	22	19
Offentlig bebyggelse	20	14	11
Kultur och föreningsliv	6	7	8
Stadsrum/park/rekreation	4	5	4
Övrigt	0	0	0
Summa	100	100	100

Andel medel för vård av bebyggelse som utbetalats till objekt och miljöer inom olika huvudgrupper.

Tabell 15. Länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder

För länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder	Utbetalade medel, mnkr			Utbetalade medel %			Antal åtgärder		
	Totalt			Totalt			Totalt		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015
Kunskapsunderlag	32,5	37,9	40,2	15	17	18	238	274	278
Vård	156,1	158,3	147,3	73	70	66	1019	1026	1066
Information/tillgängliggörande	17,1	20	23,2	8	9	10	229	241	251
Arkeologi	7,1	6,3	8,6	3	3	4	83	93	102
Ersättning enligt 2 kap. 14§ (fr.o.m. 2014 utbet. via Lst.)	2,3	2,7	2,6	1	1	1	13	15	15
Summa	215,1	225,2	221,9	100	100	100	1582	1649	1712

Diagram 5. Länsstyrelsernas beslut, olika åtgärder 2017

De tre huvudgrupper som fått mest bidragsmedel är gruppen *Handel, hantverk och industri* 27,5 mnkr, *Offentlig bebyggelse* (20,1 mnkr) samt gruppen *Bostadsbebyggelse* (18,8 mnkr). För gruppen *Handel, hantverk och industri* har bidragsmedel ökat från förra året med ca 7 procent. För gruppen *Offentlig bebyggelse* har ökningen varit ca 6 procent. För gruppen *Bostadsbebyggelse* har det däremot varit en minskning med 4 procent. En annan grupp där bidragsgivningen har minskat är gruppen *Areella näringar* som fick 15,1 mnkr, vilket är en minskning med 5 procent. Gruppen *Slott och herrgårdar* ligger i princip jämt med förra året. Länsstyrelserna har beslutat om 4,1 mnkr för antikvarisk medverkan, vilket utgör ca 3,9 procent av vad som utbetalats för vård av bebyggelsen. Genom antikvarisk medverkan vid vårdinsatser har åtgärderna kunnat följas ur kulturhistorisk synvinkel. Åtgärder har med detta kunnat utföras med ändamålsenliga material och metoder under ledning av antikvarisk expertis.

Vård av mark och landskapselement, fornlämningar och ruiner

Totalt har 49 mnkr utbetalats till vård av mark, landskapselement, fornlämningar och ruiner under 2017. Förra året utbetalades 52 mnkr.

För vård av mark och landskapselement har 22,8 mnkr utbetalats (kulturreservat och övrig mark och landskapsvård). Av dessa (22,8 mnkr) har 18 mnkr utbetalats till olika insatser i kulturreservat och miljöer där frågan om reservatsbildning väckts. Av dessa (18 mnkr) har 12,9 mnkr utbetalats till vårdåtgärder. Utöver det uppgår byggnadsvårdande insatser, inom befintliga kulturreservat, till 3,2 mnkr. Kostnaderna för kulturreservat har under de senaste åren legat relativt konstant.

Länsstyrelserna har utbetalat 20,7 mnkr för vård av fornlämningar. 5,4 mnkr har utbetalats för vård av ruiner. Det är knappt hälften av beloppet 2016. Flera länsstyrelser vittnar om att ruinvård är mycket kostsamt och att projekten är svåra att kostnadsberäkna.

Information och tillgängliggörande

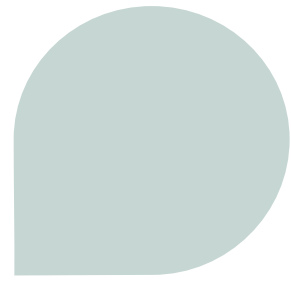
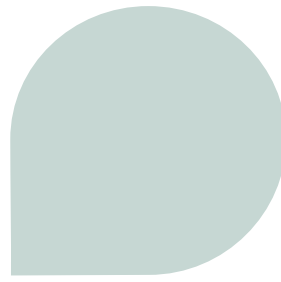
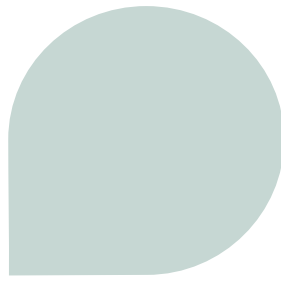
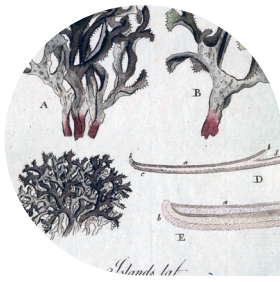
Länsstyrelserna har fördelat 17 mnkr till insatser för att informera om och tillgängliggöra olika kulturmiljöer. Totalt är det en minskning med 3 mnkr i jämförelse med 2016. År 2012 utbetalades nästan 31,5 mnkr till olika insatser för att informera om och tillgängliggöra olika kulturmiljöer vilket betyder att antalet insatser av detta slag nästan halverats på fem år.

Kunskapsunderlag

Totalt har 19 mnkr utbetalats för att ta fram regionala och kommunala kunskapsunderlag enligt 9 § bidragsförordningen. 4,3 mnkr nyttjades till riksintressen för kulturmiljövården och 1,7 mnkr för kommunala kulturmiljöprogram. 3,7 mnkr användes för insatser vid vattenanknutna miljöer. Uppdaterade kunskapsunderlag förväntas underlätta arbetet med länens kulturmiljöer och förenkla kommunernas möjligheter att tillgodose riksintressena i den kommunala planeringen. Nya kulturmiljöprogram har även betydelse för att sprida kunskap om länets särskilt värdefulla kulturmiljöer till invånarna.

Skyddade och oskyddade miljöer

Ett flertal länsstyrelser framför i sina redovisningar att den största delen av anslaget går till olika insatser för redan skyddade miljöer. Bilden bekräftas av informationen från bidragssystemet Källa. Under

Tabell 16. Olika skyddsstatus för anläggningar och landskap

Alla objekttyper Skyddsstatus (ett objekt kan ha flera skydd)	Utbetalade medel, %		
	2017	2016	2015
Skydd enligt lag totalt	86	87	81
Varav skydd av kulturreservat (MB)	11	11	12
skydd enligt 2 kap. KML – Fornlämningar	26	30	27
skydd enligt 3 kap. KML – Byggnadsminnen	44	38	36
skydd enligt PBL	8	6	6
Förslag till skydd utreds	5	4	4
Saknar skydd enligt lag	6	4	7

Tabellen visar andelen av medel som utbetalats för anläggningar (bebyggelse) och landskap (fornlämningar) med olika skyddsstatus. Utöver dessa medel har medel utbetalats till arkeologiatgärder.

2017 har ca 170 mnkr av anslaget gått till olika kulturmiljövårdsinsatser i enligt lag skyddade miljöer. 10,6 mnkr har gått till insatser i kulturmiljöer som saknar skydd enligt lag eller förordning. Jämfört med 2016 har länsstyrelserna höjt bidragsgivningen till miljöer som saknar skydd men som är av stor kulturhistorisk betydelse med ca 4 mnkr.

Sammanfattande slutsatser

Kulturmiljövårdsanslaget är statens mest kraftfulla ekonomiska styrmedel för kulturmiljövårdsinsatser. Under 2017 fördelades totalt 252,3 mnkr till olika insatser för kulturarvets bevarande, användning och utveckling över hela landet. Fördelningen av anslaget är av grundläggande betydelse för kulturmiljöarbetets måluppfyllelse och bidraget ofta en förutsättning både för enskilda och det civila samhällets möjlighet att bevara, använda och utveckla objekt och miljöer med kulturhistoriskt innehåll.

Uppföljningen av länsstyrelsernas redovisningar av hur medlen fördelas och används visar att medlen bidrar till regeringens önskade övergripande effekter av bidragsgivningen. Genom anslag till en mängd olika kulturmiljövårdsinsatser kan en mångfald historiska spår och viktiga delar av kulturarvet bevaras, användas och utvecklas.

Kulturarvs-IT

Antalet institutioner och anställda

Under 2017 har 10,063 mnkr utbetalats till 20 regionala och kommunala kulturinstitutioner. Totalt har 21 arbetsledare och 125 personer med lönebidrag varit anställda.

Det sammanlagda sökta beloppet översteg det disponibla beloppet med 1 479 998 kronor, dvs. med drygt 13 procent. Enligt förordning (2003:248) om bidrag till lönekostnader inom verksamheten kulturarvs-IT lämnas bidrag i mån av tillgängliga medel (3 §) till högst det sökta beloppet (4 §). Hela den disponibla summan har fördelats genom att de sökande beviljats 89 procent av de sökta beloppen.

Bedömning av effekter för institutionerna och kulturarvet

Under året har tillgängligheten till samlingarna fortsatt att öka genom digitalisering och publicering av samlingar på databaser och hemsidor. Flera av institutionerna hänvisar till en förbättrad intern tillgänglighet samt bättre översikt över sina samlingar, bland annat genom inventering och katalogisering. Samtidigt har den externa tillgängligheten till föremål, så som fotografier, ökat genom publicering på hemsidor och i sociala medier.

Under året har drygt 600 000 poster hanterats vilket är en nära fördubbling (342 000 poster) jämfört med föregående år. Det hanterade materialet består bland annat av fotografier, fotonegativ och textilier.

Bidraget har möjliggjort spridning, vård och bevarande av kulturarvet. Bidraget har samtidigt lett till samverkan och kunskapsutbyte mellan museerna och andra institutioner.

Effekterna för de lönebidragsanställda

Effekterna av Kulturarvs-IT bedöms av samtliga institutioner vara betydande för de lönebidragsanställda. Flera vittnar om att anställningen gett en känsla av trygghet och gemenskap och därmed ökad livskvalitet. Många av de anställda har tidigare varit långvarigt arbetslösa men har tack vare an-

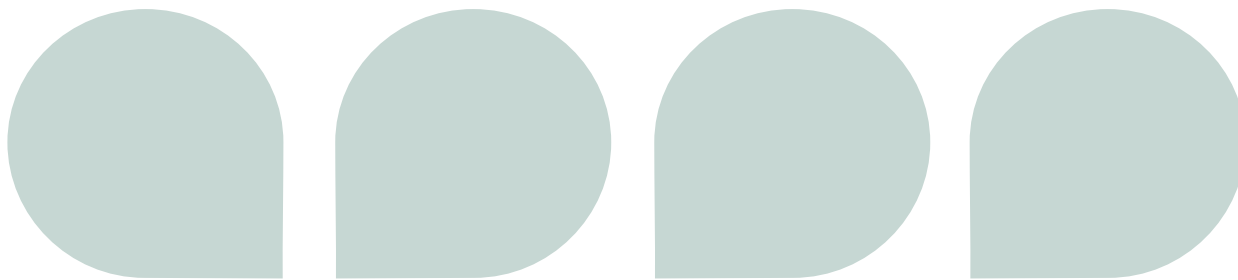
passade arbetsuppgifter fått ett meningsfullt arbete.

Hos ett flertal institutioner har arbetet varit integrerat med den övriga verksamheten vilket också gett social gemenskap.

Sammanfattande bedömning

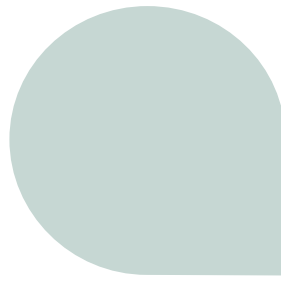
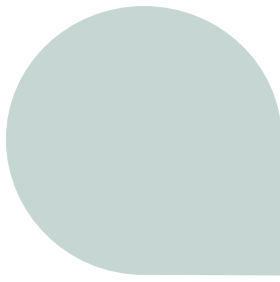
Riksantikvarieämbetet bedömer att merparten av de insatser som möjliggörs via Kulturarvs-IT inte skulle komma till stånd utan dessa medel. De har stor betydelse för museernas möjligheter att tillgängliggöra samlingarna.

För att digitaliseringen som genomförs inom ramen för Kulturarvs-IT ska göra så stor nytta som möjligt är det önskvärt att det koordineras med K-Samsök och den nationella strategin för digitalisering, digital tillgänglighet och digitalt bevarande.

Tabell 17. Bidrag och verksamhet inom ramen för Kulturarvs-IT 2017

Institutioner	Erhållet bidrag, kr	Ändamål, åtgärder	Antal anställda med lönebidrag		
			Arbetsledare	Personer	Tjänster
Jönköpings läns museum	517 190	Registrering, konvertering och skanning	1	5	3,25
Kulturparken Småland AB	438 774	Registrering, skanning och digitalisering	1	5	2
Dalarnas museum	570 902	Registrering, märkning, fotografering, rengöring, konvertering och skanning	1	5	4,25
Kalmar läns museum	535 668	Skanning och städning av databasen	1	8	5,5
Stiftelsen Jamtli	536 558	Digitalisering, bearbetning, skanning, fotografering, registrering, komplettering och uppdatering av dataposter, rengöring och vård	1	5	2
Östergötlands läns museum	492 431	Skanning, registrering och publicering av fotografier	1	5	2,75
Hallands kulturhistoriska museum	566 163	Fotografering, inventering och publicering	1	5	2
Landskrona museum	213 671	Registrering av metadata, bildvård/renovering och bildjustering	1	5	2,5
Stiftelsen Upplandsmuseet	478 623	Rengöring, ompackning, skanning, bildbehandling, fotografering av föremål och registrering	1	6	5,45
Norrbottnens museum	624 390	Digitalisering, föremålskatalogisering, ljudbandstranskribering, digital fotografering, bildskanning	1	9	7
Sundsvalls kommunarkiv	503 081	Skanning, publicering, texttydning, registrering, namngivning och konvertering av filer	1	6	3
Gotlands Museum	543 970	Registrering, skanning, fotografering, vård av föremål, sortering, föremålskatalogisering i databas	1	6	5
Västerbottens museum	565 158	Skanning, digitalisering, uppordning av tidningsurklipp, packning och registrering	1	8	5,5
Regionmuseet Kristianstad	505 989	Rengöring, registrering och skanning av negativ, positiv och dia	1	7	4,2
Mölnåls stadsmuseum	457 078	Registervård, publicering, foto- och föremålsregistrering, placeringsinventering, framtagning av bildspel och bildutskriften	1	5	3,75
Länsmuseet Gävleborg	497 081	Inventering, registrering, skanning och vård	1	6	4,35
Västmanlands läns museum	479 672	Vård, skanning och registrering med metadata	1	6	4,25
Kulturen	453 637	Bildhantering, registrering, komplettering av poster i databas	1	5	3
Hälsinglands Museum	497 026	Registrering av accessionskatalog, skanning, fotografering, skapande av digital katalog och uppordning av foto och arkiv	1	7	4,5
Blekinge museum	585 938	Vård, skanning, registrering och tillgängliggörande på nätet	1	5	4,6
SUMMA	10 063 000		21	125	78,85

Information och kunskap

Mål

Information och kunskap som är relevant för att bevara, använda och utveckla kulturarvet finns tillgänglig utifrån användarnas och målgruppernas behov och förutsättningar.

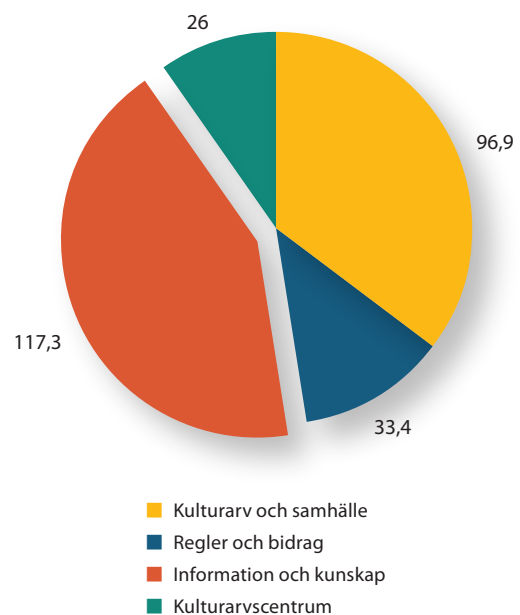
Detta görs inom Information och kunskap

Inom verksamhetsområdet försörjer vi kulturarvsarbetet och samhället i stort med information och kunskap.

Ny kunskap möjliggörs genom Riksantikvarieämbetets FoU-anslag 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet*. Myndigheten bedriver runforskning samt följer och granskar kulturarvsarbetet genom utvärderingar.

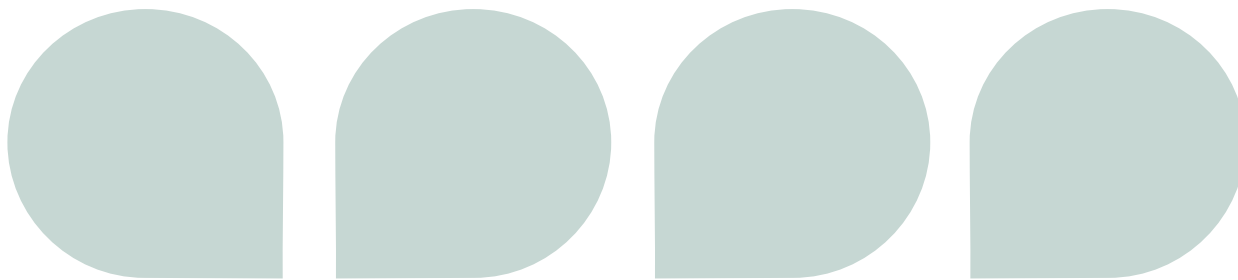
För att göra kulturarvsinformationen tillgänglig och användbar erbjuder vi digitala och fysiska mötesplatser och tjänster. En viktig bas är myndighetens egna informationssystem och databaser. Informationsförsörjningen utvecklas genom att göra information från olika källor lättillgänglig. Information tillhandahålls även via verktyg som gör det möjligt för offentliga och privata aktörer att exempelvis skapa nya tjänster och sprida information.

Diagram 6. Verksamhetsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA) och Kungl. Vitterhetsakademiens bibliotek tillhandahåller informations- och forskarservice samt förvaltar några av de största samlingarna av kulturarvsinformation i landet.

Till verksamhetsområdet hör den samverkan som bedrivs kring digitalisering, digitalt bevarande och digitalt tillgängliggörande av kulturarvet av medverkande myndigheter i Digisam.

Sammanfattning och måluppfyllelse

Samarbete och utveckling med andra forskningsfinansiärer i Sverige och Europa har skapat ny kunskap och nya möjligheter till medfinansiering av forskning och utveckling inom angelägna områden för en hållbar samhällsutveckling. FoU-verksamheten har stärkt kvaliteten i kunskapsutvecklingen vid Riksantikvarieämbetet och inom kulturarvsområdet samt stimulerat kulturarvsforskning i många akademiska miljöer.

Myndigheten har bedrivit forskning om runstenar och runinskrifter och utvecklar under åren 2017–2019 en digital forskningsplattform, *Evighetsrunor*, tillsammans med Uppsala universitet och med forskningsfinansiering från Kungl. Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond.

Genom uppföljningar och utvärderingar har effekterna av kulturmiljöarbetet och genomslaget för kulturmiljömålen inom andra samhällsområden analyserats. Sju utvärderingar har genomförts. Rapporten *Räkna med kulturarvet* har rönt särskilt stort intresse. Den presenterar på ett lättillgängligt sätt siffror och beskriver kulturarvets ekonomiska värde, miljömässiga bidrag och sociala betydelse för en hållbar samhällsutveckling.

Tillgängligheten till de informationsresurser som arkivet och biblioteket förvaltar och förmedlar har utvecklats. Insatser har gjorts för att skapa en säker och hållbar miljö för bevarande och tillgängliggörande av kulturarvsinformation, bl. a. genom att ta fram krav för en plattform och process för digitalisering, bevarande och tillgängliggörande av digitaliserat arkiv- och biblioteksmaterial. Förutsättningarna för säkerhet och bevarande i hanteringen av samlingarna har förbättrats genom bl. a. nya rutiner och implementering av standarder för samlingsförvaltning.

Digisam har i dialog med medverkande myndigheter utvecklats mot att bli en mer behovsstyrd och på ledningsnivå brett förankrad verksamhet. Arbetet fokuseras nu på konkreta och efterfrågade insatser rörande ledningsstöd, storskalig digitalisering och samordning av pågående och kommande utvecklingsinsatser hos medverkande institutioner.

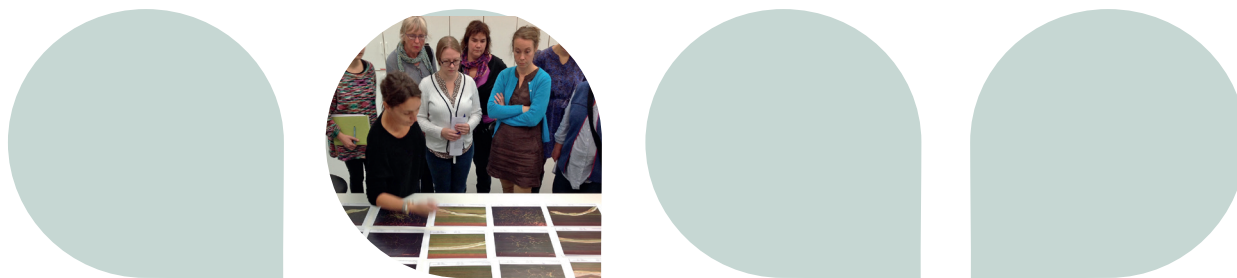
Inom programmet Digital Arkeologisk Process har insatser gjorts för att säkra en hög kvalitet i fornminnesinformationen. Utvecklade tjänster har pilottestats i tre län med lyckade resultat och redan insamlad historisk information har rättats och lagts in. Myndigheten har haft ett nära samarbete med länsstyrelserna i utvecklingen av ett nytt IT-stöd för länsstyrelsens kulturmiljöhandläggare.

Förvaltningen av informationsmängder och e-tjänster har uppfyllt kraven enligt lagen om geografisk miljöinformation (2010:1767) och EU-direktivet Inspire. Det nya informationsansvaret för världsarv har omhändertagits. Tjänsten Platser har förnyats. Kvalitetsförbättring har genomförts av information i Bebyggelseregistret. Andelen media i K-samsök som får användas fritt har ökat, liksom antalet besök till söktjänsten Kringla.

Sammanfattningsvis bedöms aktiviteterna ha bidragit till relevanta underlag för kulturarvsarbetets utveckling och ökad tillgång till information som är tillgänglig och användbar.

Forskning och utveckling

Riksantikvarieämbetets FoU-anslag främjar forskning om kulturarv och kulturmiljö och bidrar till att forskningsområdet är levande i många akademiska miljöer. Forskningsfinansieringen ger kulturmiljöområdet nära samverkan med forskarsamhället och relevant, kvalitetssäkrad kunskapsutveckling.

Strategier och prioriteringar

FoU-anslaget har fördelats utifrån *Riksantikvarieämbetets FoU-program 2017–2021 för kulturarv och kulturmiljö*, där strategier och prioriteringar för kulturmiljöområdets kunskapsutveckling finns fastställda för femårsperioden. Programmet innehåller fyra forskningsteman med behovsstyrd efterfrågan av tillämpad forskning för kulturarvsområdet. Beredningen sker i en forskningsrådsliknande process med kollegial granskning så att beviljade projekt är relevanta och håller hög vetenskaplig kvalitet.

2017 var första året inom det nya FoU-programmet 2017–2021. Samtliga teman var öppna för ansökan. Det totala anspråket från nya projekt, fortsättningsprojekt och forskningsuppdrag för 2017 var 56 469 224 kronor.

Tabell 18. Redovisning av projekt per tema, belopp i tkr

Kategori	2017	
	Antal	Belopp
1. Kulturarv och hållbar utveckling	9	6 886
2. Samverkan och dialog	3	1 108
3. Hållbart bevarande och förvaltning	4	2 757
4. Kulturarvsarbetets förutsättningar	2	1 805
Storslagen Fjällmiljö	2	500
JPI utlysning Heritage Plus	3	1 376
Uppdrag	4	473
<i>Summa projekt och uppdrag</i>	<i>27</i>	<i>14 906</i>
Forskningssamverkan	8	308
<i>Summa</i>	<i>35</i>	<i>15 213</i>
Strategiarbete och administration		1 696
Bidrag från andra finansörer		-661
Återbetalningar		-215
Anslaget totalt		16 033

Initialt fördelades totalt 14 035 054 kronor från anslaget i:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* till 22 projekt 2017, men under året kunde ytterligare en förstudie inom temat *Kulturarv och hållbar utveckling* finansieras.

17 projekt ingick i den årliga utlysningen i FoU-programmet; åtta inom temat *Kulturarv och hållbar utveckling*, tre inom temat *Samverkan och dialog*, fyra inom temat *Hållbart bevarande* och två inom temat *Kulturarvsarbetets förutsättningar*. Dessutom finansierades sista året av tre projekt inom den europeiska forskningssatsningen *JPI Heritage Plus*, där medfinansiering från EU-kommissionen erhöles.

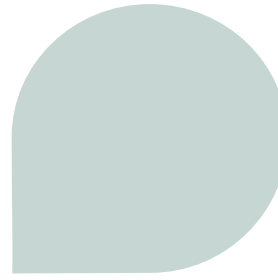
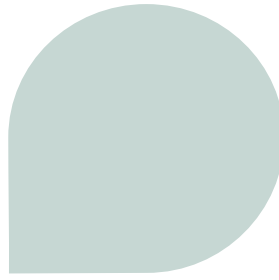
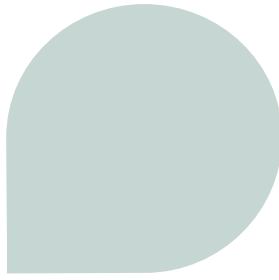
Två fortsättningsprojekt fick medel för det sista året i Riksantikvarieämbetets och Naturvårdsverkets forskningssamverkan *Integrerad natur- och*

Tabell 19. Fördelning till mottagare, belopp i tkr

Mottagare	2017	
	Antal	Belopp
Museer	4	2 528
Länsstyrelser	1	400
Universitet/högskolor	18	10 657
Stiftelser	2	377
Övriga	2	521
RAÄ, extern medverkan*	7	556
RAÄ, uteslutande internt	1	175
<i>Summa projekt/uppdrag/kommunikation</i>	<i>35</i>	<i>15 213</i>
Strategiarbete och administration		1 696
Bidrag från andra finansörer		-661
Återbetalningar		-215
Anslaget totalt		16 033
Kostnad i tkr		2 819

* Projekt med externt rekryterad personal eller där hela eller delar av arbetet har lagts ut på en extern institution.

Tabell 18 och 19 redovisar fördelningen av anslaget för FoU-programmet. Eftersom endast resultat från det första året i det nya FoU-programmet 2017–2021 kan redovisas finns inget jämförelse-material mellan olika år inom programperioden.

kulturmiljövård för en levande fjällvärld. Samverkan stödjer kunskapsutvecklingen inom miljömålet *Storslagen fjällmiljö*.

Medel fördelades även till två externa uppdrag. Det ena uppdraget gällde att inom ramen för Östersjösamarbetet initiera ett forskarnätverk med inriktning mot 1900-talets kulturarv i Östersjöregionen. Det andra var en sammanställning av dagens kunskapsläge gällande betespräglade skogar, att identifiera behov av kunskapsuppbyggnad och att utarbeta/sammanställa skötselrekommendationer. Detta uppdrag är en utveckling av Riksantikvarieämbetets och Naturvårdsverkets regeringsuppdrag 2015 och 2016 om samverkan kring förvaltning av natur- och kulturreservat.

Outnyttjade medel i några projekt kunde i slutet av året omfördelas till två mindre uppdrag. Ett av dem rörde emissions- och materialanalyser där ombyggnaden av Nationalmuseum med nya materialval i montrar m.m. användes som fallstudie. Undersökningen ger förutsättningar att bedöma hur föremål påverkas av nya material.

Strategisk utveckling

Samverkan med andra forskningsfinansiärer

Genom samverkan med Formas har kulturarvsperspektiv och humanistisk forskning inkluderats i *Nationellt forskningsprogram för hållbart samhällsbyggande*.

De med Naturvårdsverket samfinansierade projekten i utlysningen *Integrerad natur- och kulturmiljövård för en levande fjällvärld* har avslutats under året. Resultat och erfarenheter från projekten och samarbetet kommer att presenteras på en slutkonferens våren 2018.

Myndigheten har deltagit i dialoger och ett seminarium i Vetenskapsrådets regeringsuppdrag om datadriven forskning, infrastruktur och tillgängliggörande av kulturarvssamlingar. Kulturarvssamlingar och den humanistiska forskningens förutsättningar och behov har lyfts fram. Riksbankens Jubileumsfond och Kungl. Vitterhetsakademien medverkar i arbetet med kommande utlysningar.

Förslag på etablering av infrastruktur inom kulturvård har lämnats i Vetenskapsrådets inventering av behov av forskningsinfrastruktur. I samband med inventeringen hölls en workshop med andra myndigheter, universitet och företag för att undersöka möjligheter till intresse och utveckling.

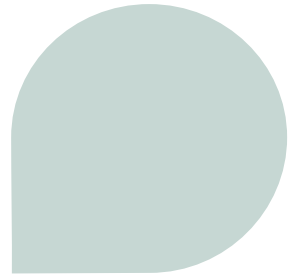
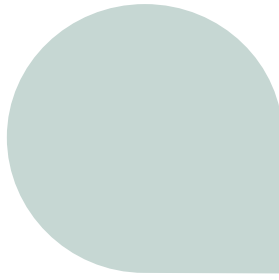
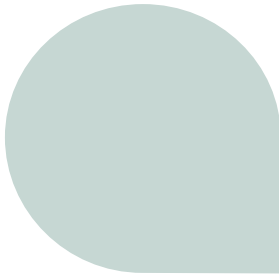
EU:s forskningsfinansiering

Fortsatt medverkan har skett i två referensgrupper knutna till Sveriges arbete i det europeiska forskningsprogrammet *Horisont 2020*. Kulturarvets betydelse har lyfts fram i arbetsprogrammen för forskningsutlysningarna.

Europeiskt samarbete – JPI

Intresset från svenska forskare blev stort i utlysningen *Digital Heritage*, som genomfördes i det europeiska samarbetet *Joint Programming Initiative for Culture Heritage and Global Change*. Genom medfinansiering från Vetenskapsrådet med totalt 6 mnkr kunde tre projekt med svenska deltagare finansieras av elva beviljade projekt.

Riksantikvarieämbetet har medverkat i Svenska JP-gruppen tillsammans med övriga JPI:er för utbyte och utveckling av samarbetena.

Forskningskommunikation

För att förbättra informationen om FoU-verksamheten har webbsidorna omarbetats med ny information och struktur. Den digitala katalogen och sökfunktionen för projekten *FoU-katalog* har utökats till att omfatta projekt från och med 2001. För att tillgängliggöra forskningen har katalogen även utökats med information om publikationer, i möjligaste mån med länkar till artiklar och publikationer med öppen tillgång (Open Access).

Publikationer

Genom publikationer och artiklar från pågående och avslutade projekt har kulturarvsområdet fått tillgång till ny och fördjupad kunskap inom flera olika områden. De har getts ut av andra än Riksantikvarieämbetet. För vissa publikationer har publikationsstöd från FoU-anslaget sökts och beviljats. Information om publikationerna finns på Riksantikvarieämbetets webbsida. Artiklar och böcker publicerade med öppen tillgång går att läsa direkt via länkar i FoU-Katalog.

Seminarier och konferenser

Forskningen i pågående projekt har presenterats och diskuterats vid flera konferenser, seminarier och workshops inom ramen för respektive projekt både lokalt, nationellt och internationellt.

Avslutade projekt kan ansöka om medel för att sprida den forskning som kommit till stånd. Bidrag har getts till konferensen *100% kamp – Sveriges framtid* med temat mänskliga rättigheter och kulturarv som genomfördes av projektet *Heterogena kulturarv*. Syftet var att lyfta fram rättigheter och rättighetskamper som en viktig del av Sveriges

moderna historia och kulturarv och att det demokratiska samhällets framväxt är nära sammanlänkat med människors kamp för rättigheter. Bidrag har även getts till *Konflikter och brytpunkter – ett seminarium om Bergslagen i förändring* som tog avstamp i en FoU-publikation från 2016. Seminariet förde diskussionen vidare om mötet mellan kulturmiljö, naturmiljö och produktionsvärden.

Sammanfattande bedömning

Anslagsfördelningen till forskning och utvecklingsprojekt har följt den strategi som finns fastlagd i FoU-programmet 2017–2021. Projekt, uppdrag och utvecklingsarbeten har genomförts och anslaget har i det närmaste förbrukats i sin helhet. Några projekt meddelade sent under året att de inte fullt ut skulle utnyttja sina medel, varför Riksantikvarieämbetet haft svårt att omfördela dem till annat. Två mindre studier kunde dock beställas och internt utvecklingsarbete genomföras.

En väl fungerande beredningsprocess tryggar att den finansierade forskningen och utvecklingen är behovsstyrd och kvalitetssäkrad. Resultat från FoU-projekt har fortlöpande publicerats i artiklar, rapporter och böcker och har genom seminarier, konferenser och workshops diskuterats och spridits. FoU-verksamheten har stärkt kvaliteten i kunskapsutvecklingen vid Riksantikvarieämbetet och i kulturarvsområdet samt placerat forskningen i många akademiska miljöer.

Fortsatt samarbete och utveckling med andra forskningsfinansiärer i Sverige och Europa har skapat ny kunskap och nya möjligheter till medfinansiering av forskning och utveckling av betydelse för hållbar samhällsutveckling.

Runforskning

Riksantikvarieämbetet bedriver forskning om runstenar och runskrift. Myndigheten har tillsammans med Uppsala universitet beviljats närmare 9 mnkr från Kungl. Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond. Syftet är att skapa en digital forskningsplattform, *Evighetsrunor*. Plattformen kommer att länka samman och tillgängliggöra olika informationskällor till stöd för forskning, tvärvetenskapligt kulturarvsarbete och andra intresserade parter, inklusive allmänheten. Under året har delprojekt genomförts.

Som ett resultat av forskningsprojektet *Runristandets dynamik* har rapporten *Runristare och mobilitet i Södermanland* publicerats.

Uppdragsarkeologi

Riksantikvarieämbetet har tagit fram en målbild för det uppdragsarkeologiska systemet som vilar på rättssäkerhet, transparens, effektivitet och förtroende. Med rättssäkerhet avses att myndighetsutövning ska vara förutsebar, enhetlig samt bedrivs med hög kvalitet. Det handlar om enhetlig praxis mellan olika länsstyrelser samt förutsebara processer och beslut. Systemet ska vara transparent utifrån att besluts- och utförandeprocessen ska vara begriplig och beslutsgången ska kunna följas och förstås samt vara möjlig att kontrollera. Uppgifterna ska vara lätt åtkomliga så att beslut är öppna för granskning. Det uppdragsarkeologiska systemet ska vara effektivt genom att nå en hög kvalitet i beslut och utföranden till en så låg kostnad som möjligt. Aktörer som blir berörda av besluten om uppdragsarkeologi ska känna förtroende för att systemet fungerar.

En sammanställning har gjorts av de aktiviteter som myndigheter genomför för att uppfylla mål-

bilden. Den har kommunicerats på myndighetens externa webbsida, genom föredrag för alla länsstyrelser och för forskarskolan GRASCA vid Linnéuniversitetet.

För att uppfylla målbilden har Riksantikvarieämbetet påbörjat, fortsatt att driva och avslutat ett antal aktiviteter under 2017. Som framgår under *Information och kunskap* driver myndigheten programmet Digital Arkeologisk Process (DAP). I anslutning till programmet åtgärdas en eftersläpning i handläggningen av ärenden till fornminnesregistret (FMIS) och fyndfördelning för att informationen i myndighetens tjänster ska bli så aktuell som möjligt.

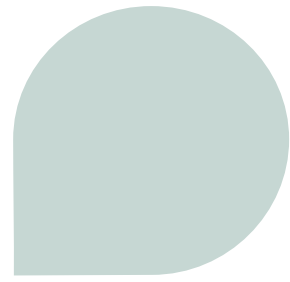
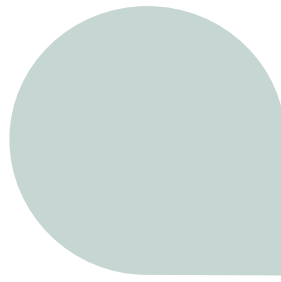
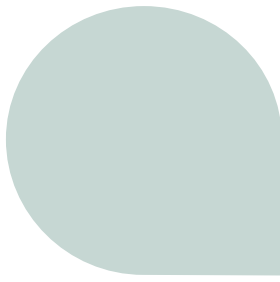
Riksantikvarieämbetet ansvarar för överinseende över kulturmiljöarbetet i landet enligt de lagar som omfattar kulturmiljöfrågor. Det uppdragsarkeologiska systemet berörs i flera avseenden. Utöver rapporterna om fornlämningsförklaring och upphovsrättsliga frågor inom uppdragsarkeologi som redovisas under avsnittet *Överinseende* har en studie initierats för att undersöka om 1850-årsgränsen har förenklats för länsstyrelserna i deras bedömning av fornlämning och gjort tillämpningen av fornlämningsförklaring mer enhetlig.

Därtill har en studie inletts som syftar till att undersöka hur länsstyrelserna definierar vetenskaplig kvalitet och hur processen för att göra bedömningen ser ut.

Utvärderingsstöd i kulturmiljöarbetet

Genom uppföljningar och utvärderingar analyseras effekterna av kulturmiljöarbetet och genomslaget för kulturmiljömålen inom andra samhällsområden.

Under flera års tid har länsstyrelsernas arbete med de nationella kulturmiljömålen följts upp. Under 2017 gjordes en uppföljning i vilken det konstater-

ras att det utifrån länsstyrelsernas årsredovisningar inte är möjligt att följa upp hur länsstyrelserna arbetar med kulturmiljömålen eller bedöma måluppfyllelsen. Därför skulle länsstyrelsernas redovisningar behöva systematiseras.

Sju utvärderingsrapporter har publicerats under året.

Rapporten *Kulturvärden i planerings- och bygglovsprocesser – en utvärdering om kommuners förutsättningar för att ta hänsyn till kulturvärden* togs fram mot bakgrund av bl. a. senare års ändringar i PBL. Resultatet har refererats i länsstyrelsernas rapportering av uppdraget i regleringsbrevet för 2017 att verka för att behovet av bostäder tillgodoses. Rapporten följdes också av en debattartikel i *Dagens samhälle*.

I *Prioritera att variera* har Riksantikvarieämbetet undersökt framgångsfaktorer och utmaningar för länsstyrelserna när det gäller att med bidraget för kulturmiljövård bidra till en mångfald kulturmiljöer. En övergripande slutsats är att länsstyrelserna har förutsättningar att utveckla bidragsfördelningen. Utvärderingen visar att samverkan bidrar till ett öppet förhållningssätt till urvalet av kulturmiljöer och att kunskapen kan öka om konsekvenser av bidragsfördelningen genom en bättre uppföljning. Överlag kan länsstyrelserna också göra mer för att nå nya bidragssökande och typer av miljöer. Utvärderingen har skickats till samtliga länsstyrelser.

Regionalfondens finansiering av kulturmiljöprojekt inom besöksnäringen undersöker orsaker till att relativt lite EU-medel fördelas till kulturmiljöer som är besöksmål inom ramen för Regionalfonden. Utvärderingen visar att medelstildelningen framförallt påverkas av vilken vikt kulturmiljöer tillskrivs i tillväxtarbetet på regional nivå. Om synen på kulturmiljön som en tillväxtresurs stärks skulle sannolikt antalet projektansökningar öka.

Rapporten *Större miljönytta – lägre kostnad. Så nås målen för kulturmiljöer i odlingslandskapet med kommande landsbygdsprogram* har tagits fram inom ramen för Jordbruksverkets, Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens och Riksantikvarieämbetets gemensamma regeringsuppdrag att följa miljöeffekterna av den gemensamma jordbrukspolitik (CAP). Uppdraget ingår i arbetet med miljömålet *Ett rikt odlingslandskap*. Utvärderingen redovisar ett antal utvecklingsområden som kan bidra till att ersättningar till natur- och kulturmiljöer i framtida landsbygdsprogram får en högre måluppfyllelse och kostnadseffektivitet än motsvarande ersättningar i tidigare svenska program. Utvärderingen kommer att vara ett underlag för Jordbruksverkets utveckling av en svensk modell för resultat- och värdebaserade ersättningar.

I rapporten *Riksintressen i siffror – statistik över kulturmiljövårdens riksintressen* har uppgifter samlats om de drygt 1500 miljöer som pekats ut som riksintressanta för kulturmiljövården. Den har tagits fram för att ge en överblick och för att beskriva den variation och bredd som kulturmiljövårdens riksintressen representerar. Rapporten är ett led i det uppsiktsansvar som Riksantikvarieämbetet har över hushållningen med kulturmiljöer i landet.

Syftet med rapporten *Räkna med kulturarvet* har varit att på ett lättillgängligt sätt presentera siffror och beskriva kulturarvets ekonomiska värde, miljömässiga bidrag och sociala betydelse för en hållbar samhällsutveckling. Den har spridits till landets samtliga kommuner och länsstyrelser och statliga myndigheter med ansvar för kulturmiljöfrågor. Rapporten har även skickats till ideella organisationer och andra aktörer som arbetar med frågor som rör kulturmiljö, naturmiljö, turism och tillväxt.

Rapporten *Attraktionskraft kulturmiljö. Antal besök till 260 platser åren 2013–2015* har tagits fram i arbetet med den regionala tillväxtpolitiken för att belysa kulturmiljöers attraktionskraft för regional tillväxt och öka kunskapen om vilka kulturmiljöer som lockar flest människor. En heltäckande bild har saknats.

Kulturarvet och skolan

Riksantikvarieämbetet har inlett arbetet med uppdraget att kartlägga kulturarvsarbetets betydelse för skolväsendet samt att främja samverkan mellan skolväsendet och kulturarvsinstitutionerna. En kartläggning har påbörjats av hur samarbetet fungerar och hur det har utvecklats över tid. Den ska utgöra grund för det fortsatta arbetet.

Digisam

Digisam är en plattform där statliga museer och myndigheter tillsammans skapar gemensamma lösningar som behövs för ett digitalt användbart kulturarv. Digisams vision är att kulturarvet är digitalt och tillgängligt för alla. Primär målgrupp är de medverkande myndigheterna och institutionerna. Digisam utgörs av en styrgrupp, en beredningsgrupp och ett sekretariat.

Efter att ha varit en tidsbegränsad verksamhet vid Riksarkivet drivs Digisam fr.o.m. 2017 som en permanent samverkansplattform vid Riksantikvarieämbetet.

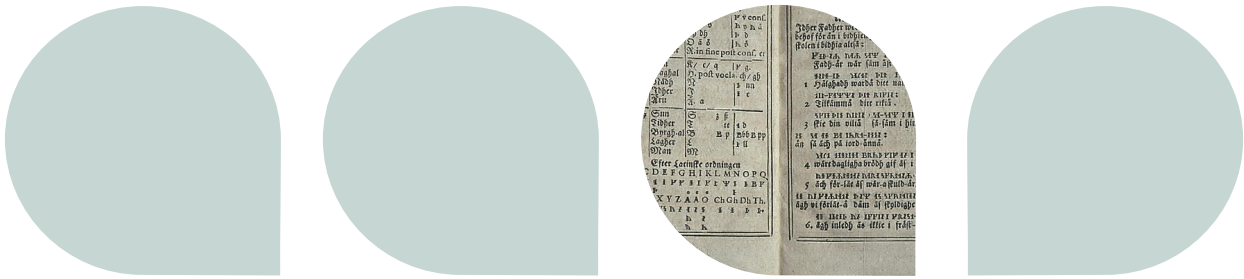
Digisam har under året utvecklats mot att bli en mer behovsstyrd och på ledningsnivå brett förankrad verksamhet. Arbetet inriktas på konkreta och efterfrågade insatser rörande ledningsstöd, storskalig digitalisering och samordning av pågående och kommande utvecklingsinsatser hos medverkande

institutioner. Detta görs genom att främja gränsöverskridande samverkan, bidra till att utveckla gemensamma principer och standarder samt bidra till enhetlig tillämpning av lagar och regler, t.ex. upphovsrätt.

Sekretariatet har fortsatt uppgifter på det internationella området, framförallt inom Europasamarbeten. Däremot har engagemanget dragits ner avseende medverkan på konferenser, seminarier, projekt, styrelser och andra grupperingar. En annan förändring är att utvecklingsprojekt och arrangemang såsom hackathons ska överföras till medverkande institutioner. Digisam kan dock vid behov initiera och stödja. I detta sammanhang kan särskilt verksamhetsområdet *Kulturarvscentrum* nämnas som plattform för praktisknära utveckling och samverkansarrangemang.

Verksamheten under året har påverkats av detta inriktningsarbete och av personalförändringar i styrgrupp, beredningsgrupp och sekretariat. Överföringen till Riksantikvarieämbetet samt behovet av en förankring av Digisams inriktning har inverkat på kapaciteten att driva projekt. Det har gett lägre tempo i flera aktiviteter, framförallt avtalsarbetet med upphovsrättsorganisationerna, arbetet med att ta fram tjänster för bevarande samt uppföljningen av hur Digisams vägledande principer för digital information tillämpas hos de medverkande. Även juridiska frågor kring samverkan och upphandling mellan statliga aktörer har inneburit att aktiviteter har behövt övervägas på nytt.

Några viktiga prestationer under året är nytabletingen av Digisam samt en dialog med forskningsfinansiärer om villkor kring digitalisering av kulturarvsinstitutionernas samlingar för datadriven forskning. Vidare har stöd för rättighetsmärkning

och upphovsrätt och uppdatering arbetats fram. Ett chefsforum har etablerats för medverkande institutioner. Kontakter har upprättats med eSam för framtida samverkan.

Medverkan i Riksantikvarieämbetes museidialog samt andra aktiviteter har givit en klarare bild av de utmaningar som finns för att ett digitalt kulturarv ska finnas tillgängligt och användbart för alla.

Informationsförsörjning

För att bevara, använda och utveckla kulturarvet krävs att alla aktörer har tillgång till tillförlitlig information. För att göra informationen tillgänglig erbjuder och utvecklar Riksantikvarieämbetet digitala och fysiska mötesplatser och tjänster.

Arkiv och bibliotek

Antikvarisk-topografiska arkivet och Kungl. Vitterhetsakademiens bibliotek är med sina samlingar och service en del av den vetenskapliga infrastrukturen.

Informationstorget är en öppen mötesplats med arkiv- och biblioteksservice för såväl den breda allmänheten som för forskare och yrkesverksamma. Arkivets utlån av arkivalier för studier i läsesalen ligger på samma nivå som tidigare år. Även distansförfrågningar, exempelvis via e-post, ligger i linje med föregående år. Arkivet har satsat på att öka säkerheten för samlingarna i samband med hantering och utlån för studier i läsesalen genom nya säkerhetsrutiner samt förbättrade rutiner för skadedjurskontroll och klimatkontroll.

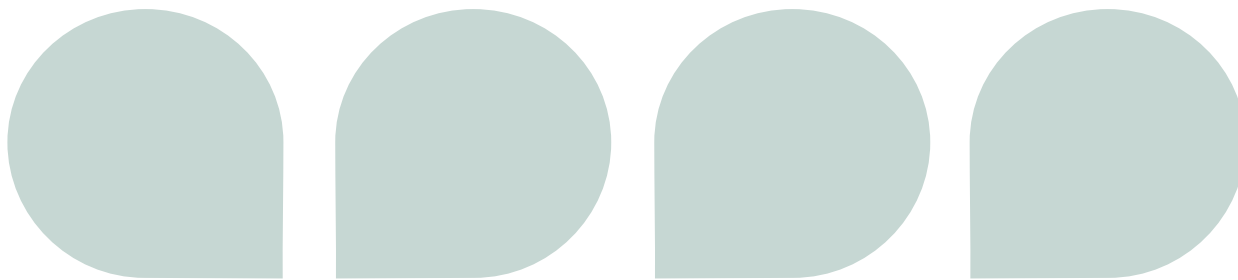
Biblioteket har fortsatt att satsa på ökad tillgänglighet, bl. a. genom fri tillgång till e-tidskrifter för registrerade låntagare. Andra resurser är fjärrlåneservice och tillhandahållande av publikationer i det öppna arkivet Samla. Den platsbundna användningen har minskat något. Fokus är fortsatt på till-

gång till material oavsett var användarna befinner sig. En intressentanalys har genomförts för att möjliggöra riktade erbjudanden till såväl nya som etablerade användargrupper. Biblioteket har särskilt satsat på aktuella e-tidskrifter och litteratur som kan stötta metod, teknik, forskning och pedagogik inom museiområdet. Detta kompletterar såväl bibliotekets egen samling och Riksutställningars bibliotek som till stora delar övertagits.

Delar av bildsamlingarna har publicerats genom bildtjänsten Flickr Commons. Syftet är att nå nya användare och låta dem bidra med information. Det har resulterat i drygt 1,7 miljoner bildvisningar under året. Det totala antalet visningar sedan starten 2009 uppgår till 17,4 miljoner.

Källmaterial från samlingar har genomförts i lokalen och på webben för att visa på bredden och variationen i dem. Beställningar av digitala kopior av fotografier ur arkivets samlingar har minskat jämfört med tidigare år. Tillväxten av arkivsamlingarna har skett genom både förvärv av enskilda arkiv och genom myndighetens egen arkivbildning i samma omfattning som tidigare år, undantaget 2016 då förvärvet var större.

Arkivet deltar i diskussioner om arkivens roll i dagens och framtidens samhälle. Aktuellt under året har varit debatter kring "alternativa fakta" och arkivens grundläggande uppdrag att ge möjlighet till faktakontroll och faktagranskning. I september genomförde arkivet en internationell workshop i samarbete med Södertörns högskola med titeln *Maintaining the Facts Infrastructure in the Era of Post-Truth Politics*. Deltagarna var från fältet forskning/arkiv, bl. a. från University of British Columbia i Vancouver, University of South Africa, University of Munster, National Archives of Mexico, Riksarkivet och flera svenska universitet.

Tabell 20. Användning av arkiv- och bibliotekssamlingar

Arkiv	2017	2016	2015
Antal ärenden (förfrågningar) till arkivet	680	701	753
Utlånade volymer varav arkivmaterial	11 738	16 800	13 580
Accession arkiv, antal hyllmeter	44	69	23
Beställda kopior av fotografier via KMB och Informationstorget	628	870	879
Bibliotek			
Nya låntagare registrerade i bibliotekssystemet	279	249	237
Utlånade volymer varav biblioteksmaterial	25 072	31 781	33 317
Tillväxt samlingar Bibliotek	2 409	1 752	1 874
Antal volymer periodica, antal häften	1 119	1 125	1 323

Tillfället då ärendena till arkivet mäts har ändrats, varför postens benämning justerats till Antal ärenden (förfrågningar) till arkivet. Ärendena mäts nu när de avslutas istället för när de inkommer. Antalet påverkas dock inte. Antal utlånade volymer är normalt även om minskningen från 2016 är stor. Det beror på att utlånet var större 2016 än andra år p.g.a. ett särskilt utlån till Statens fastighetsverk av ritningsmaterial. Minskningen av antalet beställda kopior av fotografier avser både Kulturmiljöbild och beställningar för nydigitalisering via informationstorget. Det går f. n. inte att säga om minskningen är en trend eller en normal variation i beställarmönstret.

Ökningen av antalet nya låntagare i biblioteket är stabil. Två tidigare stora utlåningskategorier är numera i hög grad tillgängliga digitalt: arkeologirapporter och studentuppsatser. De fysiska lånen minskar p.g.a. att digitala resurser erbjuds. Antalet förvärvade titlar ökade under året genom en satsning på museilitteratur.

Tabell 22. Översikt över informationssystem och e-tjänster

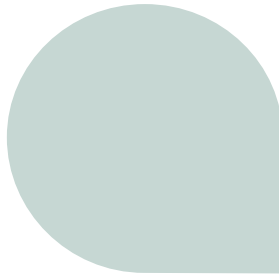
Bebyggelseregistret BeBR	Information om det byggda kulturarvet i Sverige. www.bebyggelseregistret.raa.se
Extern webb	Myndighetens externa webb. www.raa.se
Fornsök	Information om fornlämningar i Sverige. www.fmis.raa.se
Katalog 74	Digitalt sökreger till den äldre delen av bibliotekssamlingen. http://katalog1974.raa.se
Kringla	Mobil söktjänst för telefoner med operativsystemet Android
Kringla.nu	Söktjänst som samsöker i K-samsök, Europeana (cirka 30 miljoner föremål), Libris samt stödjer semantisk länkning med och presentation av ovanstående samt Wikipedia, Wikimedia Commons och Platser.se. www.kringla.nu
K-samsök	En teknisk plattform som skördar och tillgängliggör information från RAÄ:s system samt från museer. Levererar data till Europeana. www.ksamsok.se
Kulturmiljöbild KMB	Digital plattform för administration och presentation av bilder ur ett urval av RAÄ:s bildsamlingar. kmb.raa.se
Platser.se	Öppen e-tjänst för alla att dela med sig egna berättelser och media om en plats. app.raa.se/id/platser/
Ritningsregistret	Digitalt sökreger till ritningar i arkivsamlingen. ritreg.raa.se
Samla	Digital publiceringsplattform för fulltextmaterial. samla.raa.se
Visual Arkiv	Digitalt sökreger till arkivsamlingen. www.visualarkiv.se
Vitalis	Digitalt sökreger till, samt administration av, bibliotekssamlingen. vitalis.raa.se

Tabell 21. Antal öppettimmar och besök

	2017	2016	2015
Öppet timmar	1 218	1 285	1 279
Besök	5 520	5 264	6 700
Kostnad i tkr	27 218	25 768	18 498

Östra stallets funktion som en öppen fysisk mötesplats är fortsatt viktig. Antalet besök räknas enligt en stickprovsmetod som tillämpas i Kungliga Bibliotekets officiella biblioteksstatistik.

En möjlig förklaring till de färre besöken är att Stockholms universitet nu erbjuder fler läsplatser för studenter, men också att samlingarna innehåller mer elektroniska resurser.

Förvaltning och utveckling av digital information

Information om fornlämningar – DAP

Samordnad och tillgänglig fornminnesinformation är ett nödvändigt stöd för samhällsbyggnad. Därför driver Riksantikvarieämbetet det femåriga programmet Digital Arkeologisk Process (DAP) t.o.m. 2018. Programmet arbetar för att säkerställa att fornminnesinformationens kvalitet är tillräckligt hög och tydligt beskriven för samhällsbyggnadsprocessens behov. Ny IT-infrastruktur och digitala tjänster utvecklas för att informationen ska finnas tillgänglig, standardiserad och digital. Processer och arbetssätt förändras så att arbetet med informationen är samordnad, effektiv och reglerad.

DAP bidrar till bred delaktighet i kulturmiljöarbetet och till att myndigheter och organisationer verksamma inom samhällsplanering och areella näringar kan vidta hänsynsåtgärder som bidrar till generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Registrering av arkeologisk information kommer i framtiden att utföras där informationen skapas och inte som idag på Riksantikvarieämbetet. För att stödja en sådan ny hantering har bl. a. utvecklingen av ett nytt register för fornminnesinformation påbörjats, som kommer att ersätta dagens system FMIS. Den nya processen kräver en tydliggjord roll- och ansvarsfördelning.

Tidigare utvecklade tjänster i DAP som register för arkeologiska undersökningar har under 2017 pilottestats i tre län med lyckat resultat.

För att höja kvaliteten i befintlig information har tidigare insamlad historisk information rättats och lagts in.

Myndigheten har haft ett nära samarbete med länsstyrelserna i utvecklingen av ett nytt IT-stöd

för länsstyrelsens kulturmiljöhandläggare, vilket är en förutsättning för att DAP ska kunna driftsättas. Projektets genomförande har tidvis varit ostadigt, men ser nu ut att kunna slutföras så att de båda myndigheternas system kan tas i bruk 2018.

Infrastruktur för kulturmiljödata/kulturarvsdata

Myndigheten har informationsansvar för ett antal informationsmängder och e-tjänster enligt lagen om geografisk miljöinformation (2010:1767) och EU-direktivet Inspire. Nytt för 2017 är att Riksantikvarieämbetet även har informationsansvar för världsarv. Under året har myndigheten arbetat med att ta fram nödvändig information och utveckla de e-tjänster som krävs. Även förvaltningen av de informationsmängder och e-tjänster som myndigheten haft ansvar för tidigare har uppfyllt kraven.

Ytterligare två organisationer levererar information till infrastrukturen K-samsök, vilket gör att antalet leverantörer nu uppgår till 58. Bland leverantörerna finns representanter för de fyra största museisystemen i Sverige. Via K-samsök länkas kulturarv från olika organisationer ihop och information tillgängliggörs via maskinläsbara gränssnitt och sökverktyg såsom Kringla. K-samsök gör det också möjligt för svenska museer och andra minnesinstitutioner att effektivt leverera kulturarvsdata till den europeiska kulturarvsportalen Europeana. Totalt antal objekt som är tillgängliga via K-samsöks infrastruktur är 6 763 485 varav 2 674 590 objekt levereras till Europeana. Antalet har minskat något jämfört med tidigare år, bland annat på grund av att en leverantör inte längre levererar ett av sina dataset.

Andelen media som saknar upphovsrättsmärkning fortsätter att minska och ligger idag på 6 pro-

cent. Minskningen beror främst på att nya objekt som levereras till K-samsök är uppmärkta. En klar förbättring har skett vad gäller andelen media som får användas fritt, från 48 procent år 2016 till 55 procent år 2017. Märkningen är en del i arbetet att göra informationen så användbar som möjligt för att den enkelt ska kunna vidareanvändas. Under 2017 ökade antalet besök på söktjänsten Kringla, som är kopplad till K-samsök, med 11 procent.

Exempel på system och tjänster

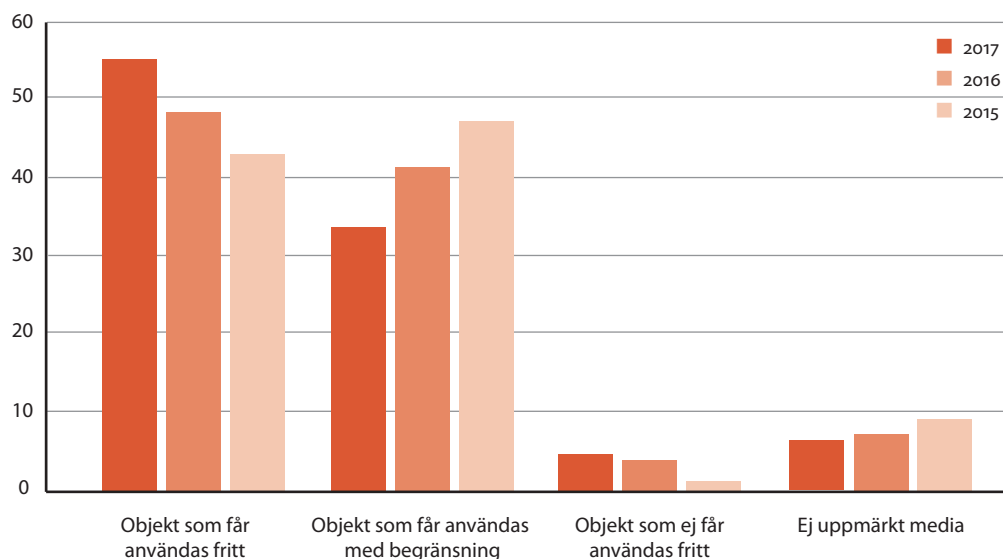
Bebyggelseregistret, Platser och FMIS

Under året har e-tjänsten Platser genomgått en såväl utvändigt som invändigt renovering för att bli stabilare och mer användarvänlig. Den nya e-tjänsten, med

nytt utseende och nytt namn, driftsattes i november 2017. Platser är Riksantikvarieämbetets tjänst för berättelser och minnen. Vem som helst kan bli användare och lägga till berättelser, synliggöra sin historia och lägga en bit till det stora pusslet.

E-tjänsten Aktuell Arkeologi utvecklades med målet att allmänheten på ett enkelt sätt skulle få information om var det pågår arkeologiska undersökningar samt publik verksamhet som anordnas i samband med sådana. Inför att driftsavtalet behövde förnyas gjordes en utvärdering för att se hur väl tjänsten uppfyllt målen och vilken effekt tjänsten haft. Aktuell Arkeologi har inte gett tillräcklig nytta och kostnaderna har varit jämförelsevis höga, varför tjänsten lades ned.

Diagram 7. Villkor för användning av objekt i K-samsök

Diagrammet visar andel bilder i K-samsök utifrån rättigheter för vidareanvändning. Även andelen bilder som inte är märkta med licensvillkor anges. Andelen media som inte är märkt fortsätter att minska och är nu nere i sex procent. Andelen media som får användas fritt har ökat.

Tabell 23. Platser

Volym i antal	2017	2016	2015
Antal nyregistrerade platser	480	383	352
Antal nyregistrerade användare	128	151	187
Kostnad i tkr	3 617	1 177	800

Tabellen visar antal registrerade användare och antal skapade platser. Under 2016 och 2017 har en ny version av tjänsten utvecklats. Den bakomliggande tekniken var föråldrad och instabil, och tjänsten behövde bli mer användarvänlig. Det har inneburit systemutveckling och arbete med utformning och innehåll. Den nya tjänsten Platser driftsattes i november 2017.

Utöver normal förvaltning har insatserna rörande FMIS varit begränsade eftersom DAP-programmet utvecklar nya verktyg och tjänster för fornminnesinformation. Under 2016–2018 ligger fokus på att arbeta bort en eftersläpning i uppdateringen av information så att denna är så aktuell som möjligt när DAP-programmet avslutas och de nya tjänsterna tas i bruk.

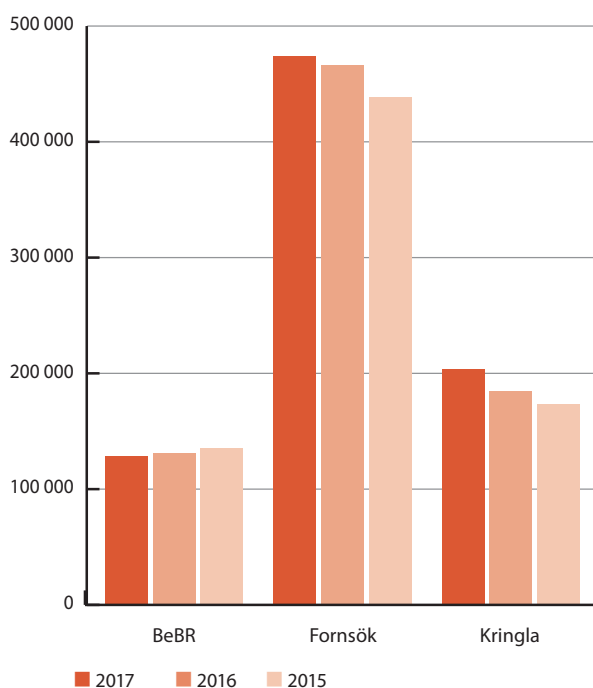
En stor del av DAP handlar om att förändra och förbättra processer. En förändring är att registrering av arkeologisk information ska ske när informationen skapas. När den införs måste alla ligande ärenden vara handlagda. Vid slutet av 2017 återstår 11 procent av fyndfördelningsbalansen och 15 procent av den ursprungliga balansen av FMIS-ärenden. Under året har totalt 2 750 ärenden inkommit till myndigheten för handläggning i FMIS och 4 373 ärenden har handlagts.

I Bebyggelseregistret (BeBR) har myndigheten fortsatt med kvalitetsförbättring av informationen om statliga byggnadsminnen. Även andra kvalitetsförbättringar har genomförts, bland annat av de geografiska positionerna. Ytterligare två registerförare har tillkommit. Under året slutförde Svenska kyrkan sitt projekt att komplettera informationen om kyrkor i BeBR. I projektet har informationen om kyrkor i sju stift förbättrats 2015–2017.

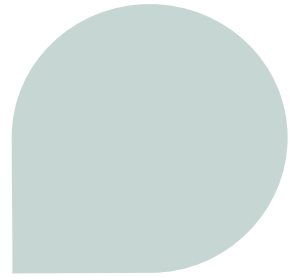
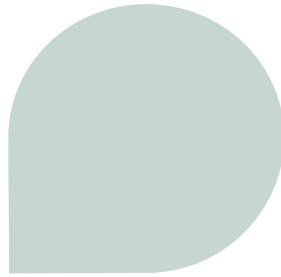
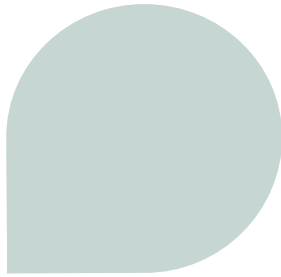
Tabell 24. Antal registrerade objekt, volym i tusental. Respektive år visar ackumulerade värden.

Volym i tusental	2017	2016	2015
Fornlämningar	704	694	681
Byggnader	100	99	99
Bilder	207	207	200
Kostnad i tkr	15 986	16 377	14 687

I kostnaderna ingår förvaltning av informationssystemen samt kartserver till FMIS och BeBR. Kostnaderna delfinansieras med anslag 7:2. De ökade kostnaderna 2016 och 2017 beror på projektet för att arbeta bort ärendebalanser. Under 2017 har produktionen i projektet haft en god nivå. Bland annat har knappt 4 400 FMIS-ärenden och knappt 1 300 fyndfördelningsärenden handlagts.

Diagram 8. Antal besök i informationssystemen BeBR, Forssök och Kringla

Under 2017 har myndigheten inte arbetat aktivt för att marknadsföra BeBR och Forssök (f.d. FMIS). Vissa insatser har gjorts för att öka kunskapen om K-samsök bland de som arbetar med olika museisystem. Antalet besök i Kringla har ökat markant, elva procent medan skillnaderna i användning av BeBR och Forssök är små jämfört med tidigare år.

Kulturarvscentrum

Mål

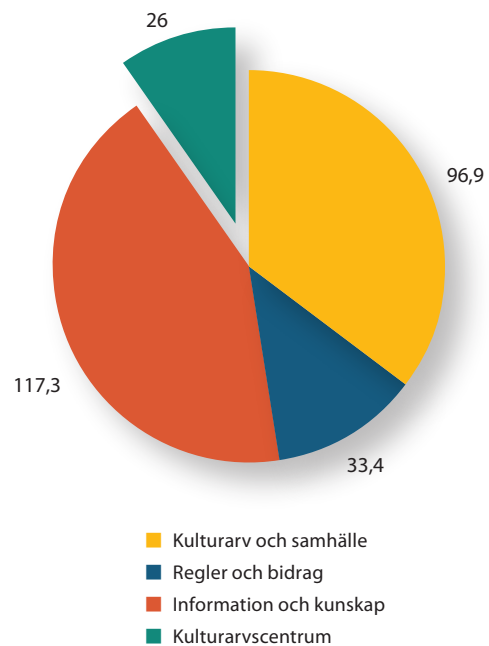
Kulturarvscentrum är en känd och etablerad verksamhet som skapar nytta i kulturarvsarbetet.

Detta görs inom Kulturarvscentrum

Inom verksamhetsområdet driver myndigheten praktiska utvecklingsarbeten i samarbete med andra aktörer för långsiktig nytta i kulturarvsarbetet. Vi samlar, utvecklar och sprider kunskaper, metoder och tekniska lösningar med direkt tillämpning i kulturarvsarbetet, bland annat i utställningsproduktion, digitalisering, digital förmedling, kulturföremålsvård och kulturvård.

Till verksamhetsområdet hör kulturarvslaboratoriet, som erbjuder naturvetenskapligt stöd för tvärdisciplinära utvecklingsfrågor, och utställningsverkstaden som förbereds för att kunna erbjuda teknik- och metodstöd åt externa samarbetspartner. Verksamhet inom digital förmedling och digitaliseringsfrågor är under utveckling. En kulturarvsinkubator för att stödja produktutveckling och företagande inom kulturarvsområdet kommer att utvecklas.

Diagram 9. Verksamhetsområdets andel av det totala kostnadsutfallet

Sammanfattning och måluppfyllelse

Kulturarvscentrum infördes som verksamhetsområde den 1 juni 2017. Befintlig verksamhet har flyttats till området och ny planerats.

Ny personal har rekryterats och andra resurser tilldelats för att under 2018 påbörja utveckling av nya och direkt tillämpbara metoder för digital förmedling och utställningsteknik.

Utvecklingen kommer fortsatt att ske i dialog med museer och andra aktörer inom kulturarvssektorn. En avsiktsförklaring har slutits med IT- och designinstitutet RISE Interactive med målet att under 2018 tillsammans genomföra konkreta metodutvecklingsprojekt.

Medel har erhållits från Region Gotland och Tillväxtverket för att utveckla en nationell kulturarvsinkubator med målet är att främja innovation och teknisk utveckling på kulturarvsområdet, öka entreprenörskap och företagande samt erbjuda människor fler sätt att möta, använda och ta ansvar för kulturarvet.

Myndighetens samarbete har ökat, främst med museerna, kring tillämpning och utveckling av natur- och tvärvetenskapliga metoder i kulturarvsarbetet. Genom kulturarvslaboratoriet har olika samarbetsprojekt genomförts kring utveckling av kunskap och metoder. Totalt utfördes nio gästkollegeprojekt och ett större samarbetsprojekt med Nationalmuseum. Flera av projekten har fått internationell uppmärksamhet.

Riksutställningars utställningsverkstad och vissa uppdrag har överförts till Riksantikvarieämbetet. Arbetet med de nya uppgifterna har initialt koncentrerats på utveckling av verksamheten gentemot museer.

Ytterligare tre europeiska standarder (CEN/SIS) för bevarande av kulturarv har utvecklats och genom ett avtal med SIS (Swedish Standards Institute) kommer alla befintliga standarder inom området kunna laddas ned och fritt användas under tre år.

I de delar som är under utveckling är det för tidigt att bedöma måluppfyllelse. Sammantaget bedöms arbetet under året ha medfört att Kulturarvscentrum är på väg att bli en känd och etablerad verksamhet som skapar nytta i kulturarvsarbetet.

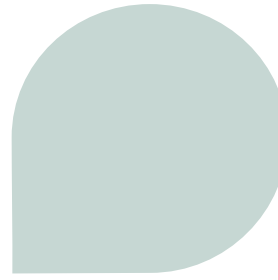
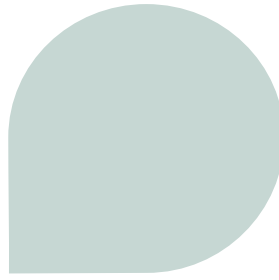
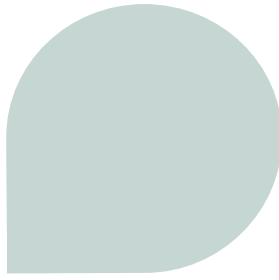
Kulturvårdsutveckling

Sedan flera år pågår ett europeiskt samarbete för att utveckla en infrastruktur för vetenskap och kulturarv i European Research Infrastructure for Heritage Science (E-RIHS). För att undersöka intresset av ett utökat nationellt samarbete och en eventuell svensk anslutning till E-RIHS, har en workshop med deltagare från 15 olika institutioner genomförts i samarbete med Göteborgs universitet. Initiativet var mycket uppskattat (nyttointerindex 92 procent). Ett underlag om etablering av en nationell forskningsinfrastruktur har lämnats till Vetenskapsrådet.

Genom kulturarvslaboratoriet förses kulturmiljövården med naturvetenskapligt och tekniskt stöd för analys och metodutveckling. Syftet är att stödja museerna och kulturmiljövården genom ökad kunskap och vetenskapligt grundade beslutsunderlag samt öka tillämpningen av naturvetenskapliga metoder. Under året har kompletterande utrustning införskaffats, bland annat ett nytt svepelektronmikroskop, som ger utökade analysmöjligheter för exempelvis färgundersökningar. Dessutom har efterfrågan att utföra röntgenanalyser på plats i museer ökat och ett flertal sådana projekt har utförts.

Inom ramen för forskningsplattformen Integrated Platform for the European Research Infrastructure ON Cultural Heritage (IPERION CH) har en grupp medarbetare besökt Rathgen-Forschungslabor i Berlin, för utveckling av analysmetoder och framtida samarbeten.

Under året har nio samarbetsprojekt inom gästkollegekonceptet genomförts, med deltagare från bl. a. Kungliga biblioteket, Sveriges Järnvägsmuseum/Trafikverket, Armémuseum, Flygvapenmuseum och Nationalmuseum. Genom enkätuppföljning med nyttointerindex har de svarande angett att projek-

ten har gett stor eller mycket stor nytta för deras kommande arbete. Vid ICOM-CC:s internationella konferens *Linking Past and Future* i Köpenhamn presenterades resultat från tre tidigare samarbetsprojekt. Ett samarbetsprojekt med Världskulturmuseerna presenterades också vid *Dyes in History and Archaeology* (DHA36) i London.

Ett utvecklingsprojekt har initierats tillsammans med Nationalmuseum kring material för utställningar, förvaring och packning, för att förhindra emissioner som kan ge skador på museiföremål. Tillsammans med Göteborgs universitet har även analyser genomförts i ett forskningsprojekt kring världsarvet Hälsingegårdar. Myndigheten deltog för första gången i det nationella arrangemanget *ForskarFredag*, i samarbete med Uppsala universitet Campus Gotland och Fenomenalen Science Center. Arrangemanget är en del av EU-kommissionens *European Researchers Night*.

Färgforum genomfördes i samarbete med Sveriges Järnvägsmuseum/Trafikverket tillsammans med Statens fastighetsverk, Hantverkslaboratoriet och Svenska byggnadsvårdsföreningen. Konferensen lockade ca 70 deltagare och hade temat teknisk färg. Syftet var att öka och sprida kunskap om färgtyper vars främsta funktion är att skydda istället för att pryda.

Standardisering

Ett omfattande standardiseringsarbete pågår på europeisk nivå, CEN/TC346 Conservation of Cultural Heritage. Riksantikvarieämbetet driver det svenska arbetet genom ordförandeskapet i den tekniska kommittén, SIS/TK479.

Under året har ytterligare tre standarder publicerats och det finns nu totalt 29. Arbetet med att ta

fram och implementera europeiska standarder för bevarande av kulturarv har presenterats vid två internationella konferenser, ICOM-CC:s konferens *Linking Past and Future* i Köpenhamn och *The 6th International Architectural Paint Research Conference* i New York samt vid *Byggnadsvårdens konvent*.

Riksantikvarieämbetet och SIS, Swedish Standards Institute, har slutit ett avtal som innebär att över 30 europeiska standarder blir tillgängliga utan kostnad för kulturarvsområdet under åren 2018–2020. Syftet är att öka tillämpningen av standarder på kulturarvsområdet.

Ett nationellt expertnätverk för färgundersökningar har bildats med målet att säkerställa tillgången och kvaliteten på färgundersökningar i landet samt öka användningen av konserveringsvetenskapliga metoder inom byggnadsvård. Detta är ett led i det europeiska standardiseringsarbetet inom CEN/TC346 WG 13 Investigation of architectural finishes - Procedure, methodology and documentation of results som leds av Riksantikvarieämbetet.

Utställningsteknik

Riksutställningars utställningsverkstad och vissa uppdrag har överförts till Riksantikvarieämbetet. Arbetet med de nya uppgifterna har initialt rört utveckling av verksamheten gentemot museer. Utställningsverkstaden är en resurs för ideella och offentligt finansierade museer och kulturarvsaktörer och förbereds för att kunna erbjuda teknik- och metodstöd till externa samarbetspartner. Myndigheten har i samarbete med Arbetslivsmuseernas samarbetsråd medverkat vid Museiskola för arbetslivsmuseer, vid myndighetens museidialog samt deltagit vid de internationella konferenserna *Light Symposium* i London och *Exponatec* i Köln.

Tabell 25. Arrangemang och publikationer inom Kulturvårdsutveckling och Utställningsteknik

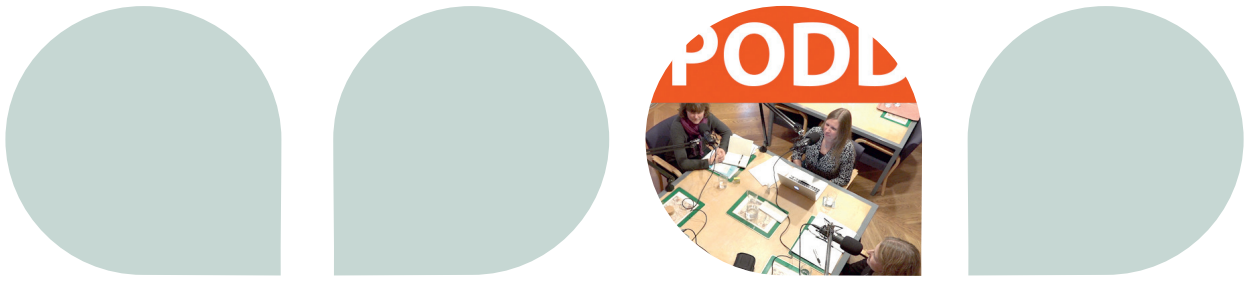
Typ av aktivitet	2017	2016	2015
Antal genomförda arrangemang (konferenser, seminarier, workshoppar etc.)	2	-	-
Antal utgivna publikationer (handledningar, informationsskrifter, rapporter etc.)	6	-	-
Antal gästkollegesamarbeten	9	11	13
Kostnad i tkr	1 143	-	-

Antalet genomförda arrangemang och utgivna publikationer redovisades tidigare i tabell 3 i verksamhetsområdet *Kulturarv och samhälle*. Totalt har 101 personer deltagit vid arrangemangen. Enkätuppföljning har gjorts av dessa arrangemang, bl. a. genom ett nyttoindex. 79 procent av de svarande uppgav att arrangemangen var till stor eller mycket stor nytta för deras arbete. Under 2017 minskade antalet gästkollegesamarbeten något p.g.a. prioritering av större utvecklingsprojekt.

Kulturarvsinkubator

Medel för att utveckla en nationell kulturarvsinkubator placerad på Gotland har sökts och erhållits från Region Gotland, programmet Hållbara Gotland och den europeiska regionalfonden för Småland och Öarna. Uppsala universitet Campus Gotland med institutionerna för Speldesign, Informatik och media och Konstvetenskap samt Science Park Gotland medverkar i samarbetet.

En inkubator på kulturarvsområdet kan genom att främja innovation och teknisk utveckling samt entreprenörskap och företagande bidra till en ökad tillgång till produkter och tjänster för kulturarvsarbetet, kopplade till bl. a. digitalisering, digitalt tillgängliggörande och digital förmedling av kulturarv. Innovationerna och tjänsteutvecklingen förväntas också öka kunskapen om kulturarvet samt göra det lättare för exempelvis arkiv, bibliotek och museer att utveckla sina verksamheter.

Övrig redovisning

Kommunikation

Myndighetens kommunikationsarbete ska öka förståelsen för kulturarvsarbetet och kännedomen om Riksantikvarieämbetets verksamhet. Media är här ett viktigt verktyg.

Debatt, podd och sociala medier

Riksantikvarien har stått bakom fyra debattartiklar och fyra repliker med 149 publiceringar, en ökning med 26 procent från 2016.

Riksantikvarieämbetets poddcast K-podd har under året släppt 14 avsnitt som totalt har haft 29 400 unika lyssningar, en ökning med 10 000 lyssnare sedan 2016.

Den strategiska användningen av sociala medier har gett utdelning. Följarantalet på Instagram har ökat från 1 500 till 3 500. Antalet följare på Facebook har ökat från ca 9 500 till ca 11 000 och har nu en räckvidd på 1 220 000, en ökning med 28 procent. Sociala medier ökar fortsatt som kontaktväg in i myndigheten.

Miljöledning

Riksantikvarieämbetet omfattas av förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter och har ett miljöledningssystem som tar hänsyn till verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan på ett systematiskt sätt. Genom åtgärder för att minska den direkta miljöpåverkan bidrar myn-

digheten till generationsmålet och de nationella miljö kvalitetsmålen.

Miljöaspekter

En miljöutredning har genomförts med en kartläggning av myndighetens miljöaspekter. De mest betydande miljöaspekterna är inköp med ställda miljökrav, koldioxidutsläpp från tjänsteresor och kemikaliehantering.

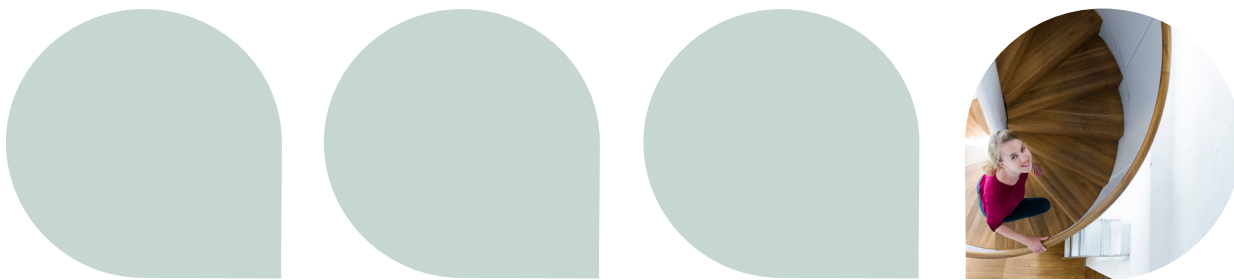
Inköp med miljökrav

Miljökrav har ställts i 64 procent av de upphandlingar, avrop och direktupphandlingar som genomförts. De anskaffningar där miljökrav inte har ställts är i huvudsak vid anskaffningar av unika konsulttjänster.

Koldioxidutsläpp från tjänsteresor

Under 2017 har myndigheten ökat sin direkta miljöpåverkan från tjänsteresor med 29 procent. En del av ökningen beror på att även koldioxidutsläpp från hyrbilar och båtresor är medräknade i år. En konferens för alla medarbetare samt introduktion av nyanställda i både Stockholm och Visby har också bidragit till ökningen. Totalt har myndighetens tjänsteresor orsakat 180 057 kilo koldioxidutsläpp. Fördelat på 226 årsarbetskrafter blir det 797 kilo koldioxid.

När det gäller fördelningen mellan reseslagen står flygresor för 89 procent. De korta flygresorna under 50 mil står för 61 procent och de långa flygresorna

för 28 procent. Övriga färdstätt är resor med egen bil som är 5 procent medan taxiresor står för 2 procent.

Nytt för i år är att även båtresor ingår och de står för 4 procent. Tåg- och bussresor syns inte i diagrammet nedan då de koldioxidutsläppen är mindre än 1 procent tillsammans.

Resfria möten

Främjandet av resfria möten har skett genom att förbättra teknik och utrustning i alla mötesrum och genom att installera verktyg vid arbetsplatserna för att förenkla för webbmöten. Myndigheten har fem videokonferensanläggningar.

Under året har 915 videokonferenser genomförts vilket är en ökning med 8 procent. 210 användare av webbmötesverktyget Skype for Business har genomfört 1 734 webbmöten med fler än två deltagare. Det är en ökning med 113 procent jämfört med året innan då 814 webbmöten genomfördes. Totalt har videokonferenser och webbmöten ökat med 42 procent.

Vid beräkning av andel resfria möten används antal resfria möten i relation till antal tjänsteresor (flyg, båt, tåg). Kvoten ger en indikation på hur digitaliserad samverkan inom och mellan organisationer är. För Riksantikvarieämbetet är andelen resfria möten 47 procent.

Energiförbrukning

Riksantikvarieämbetet har lokaler på fem orter. Det är kontorslokaler i Stockholm och i Visby, Svensk Museitjänst i Tumba och besöksmälen Glimmingehus och Gamla Uppsala. Total yta är 35 945 kvadratmeter. Under 2017 har lokalerna i Visby utökats med 1 609 kvadratmeter vilket medfört en ökning av den totala energiförbrukningen. Vid en jämförelse per kvadratmeter har energiförbrukningen minskat med 4 procent.

Diagram 10. Fördelningen mellan reseslag 2017

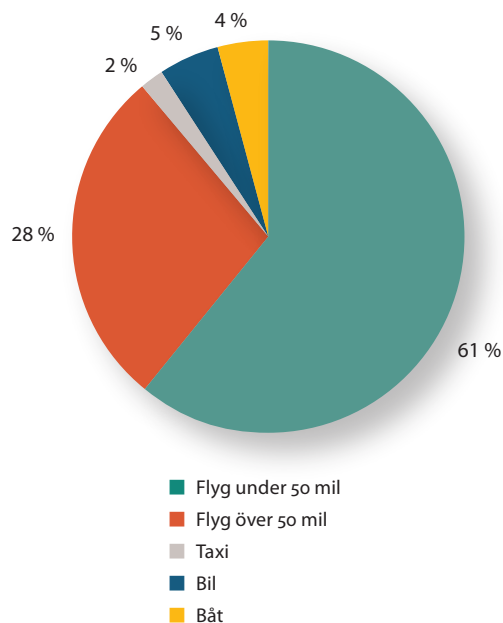
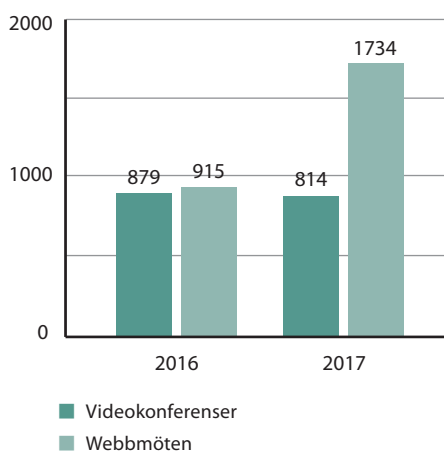

Diagram 11. Antal resfria möten 2016 och 2017

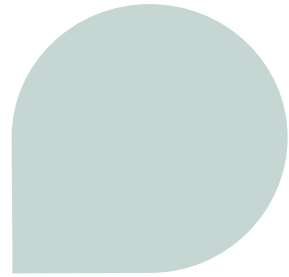
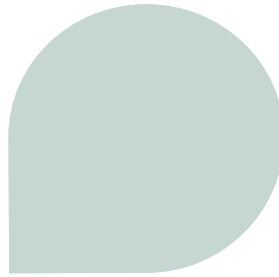
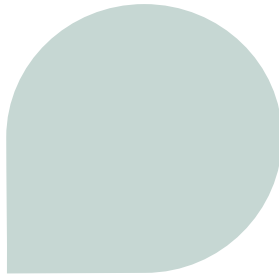
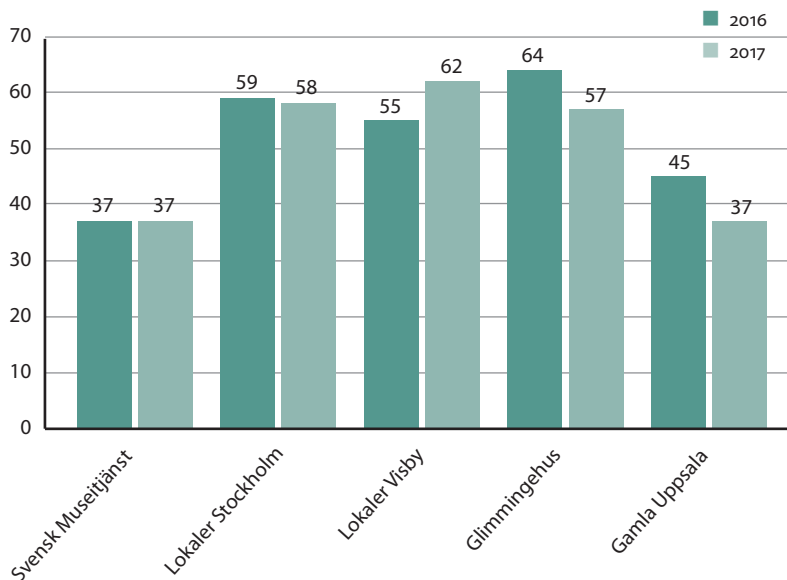

Diagram 12. Verksamhetsel i kWh per kvadratmeter per ort 2016 och 2017

Kompetensförsörjning

Riksantikvarieämbetet behöver rätt kompetens för att utföra sitt uppdrag. Myndighetens värderingar om öppenhet, samverkan och professionalism genomsyrar allt som görs, på alla nivåer. Att vara en attraktiv arbetsgivare både internt och externt är viktigt för att kunna attrahera och rekrytera rätt kompetens. För att behålla och utveckla myndighetens kompetens är ett aktivt medarbetarskap och utvecklande ledarskap avgörande.

Attrahera och rekrytera

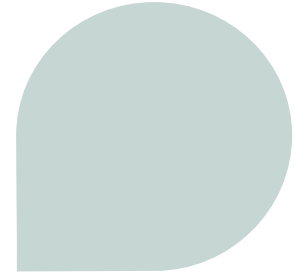
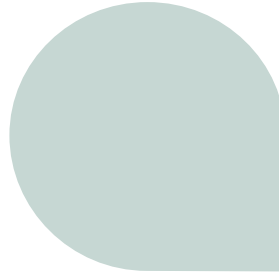
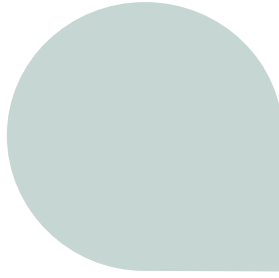
Året har präglats av ett utökat uppdrag, som inneburit många nyrekryteringar och två verksamhetsövergångar. Vid årsskiftet tog myndigheten över Digisam, vilket innebar en verksamhetsövergång

som omfattade fem tjänster. Den 1 juni tog myndigheten över Riksutställningars verkstad, en verksamhetsövergång som omfattade fyra tjänster.

Under året har 85 rekryteringar slutförts och 55 kvinnor och 30 män anställdes. Många av dessa utgörs av nyrekryteringar till följd av vårt vidgade uppdrag. Nyrekryteringarna är främst lokaliserade till Visby. Myndigheten tillämpar kompetensbaserad rekrytering och under året har vi utvecklat rekryteringsprocessen och därmed gjort den helt digital. Annonsering har i stor utsträckning genomförts i sociala medier och annonserna har fått god spridning.

Under året har medelantalet anställda varit 266, motsvarande 226 årsarbetskrafter.

Myndigheten har berett praktikplatser och beredskapsjobb inom ramen för regeringsuppdragen,

moderna beredskapsjobb samt praktikantprogram för nyanlända och personer med funktionsnedsättning. Under året har myndigheten haft fyra anställda i moderna beredskapsjobb och fyra platser för praktik i staten.

Den myndighetsgemensamma introduktionen har utvecklats under året med syfte att nya medarbetare tidigare påbörjar den övergripande introduktionen.

Behålla och utveckla

För att stärka det utvecklande ledarskapet och ge förutsättningar för ett aktivt medarbetarskap har chefsutvecklingen under året fokuserat på det tydligaste utvecklingsområdet från förra året, att coacha och frigöra. De myndighetsgemensamma chefsdagarna har haft fokus på coachande förhållningsätt och samverkan. Samverkan är ett av myndighetens värdeord och har särskilt lyfts fram i syfte att stärka helhetsperspektivet och samarbetet i myndigheten.

I oktober genomfördes en personalkonferens där alla anställda samlades under två dagar för att stärka samarbete och samverkan mellan enheter och avdelningar samt öka kunskapen om varandras verksamheter och uppdrag.

Medarbetarundersökningen som genomfördes i början av året visar att engagemanget har ökat (engagemangsindex 2017: 77, 2016: 72). Bedömningen är att den psykosociala arbetsmiljön är god (Index 77) och att ledarskapet fungerar väl. Ledarskapsindex visar en betydande ökning sedan förra året (Index 2017: 76, 2016: 69).

För att förbättra villkoren för medarbetarna har översyn av det lokala kollektivavtalet om tjänste-

resor genomförts. Det nya avtalet innebär en höjning av ersättningen vid tjänsteresor samt införande av kompensationsledighet för restid. Det nya kollektivavtalet gäller från den 1 januari 2018. Även friskvårdsförmånerna har förbättrats och möjlighet att nyttja både friskvårdsersättning och friskvårdstimme gäller från den 1 januari 2018.

För att uppmuntra och utveckla medarbetare med ledarpotential har en utbildning i offensivt medarbetarskap påbörjats, där tio medarbetare deltar. *Offensivt medarbetarskap* är en utbildning som syftar till att stärka ledarskapsförmågor och ge insikt kring beteenden, värderingar och självledarskap.

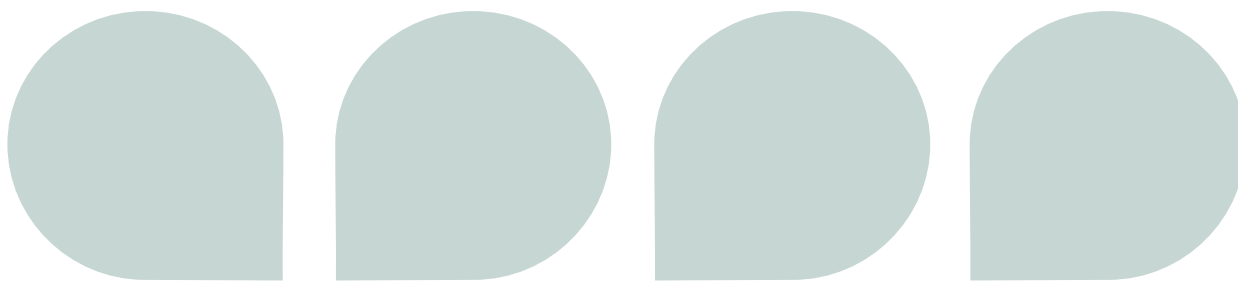
Omställa och avveckla

Myndighetens telefonväxel avvecklades under året och de två tjänster som omfattades av avvecklingen har ställts om till nya uppdrag.

Årligen avsätts särskilda partsöverenskomna medel för kompetensutvecklings- och kompetensväxlingsåtgärder, medel som ska användas i ett aktivt omställningsarbete. Under 2017 har 15 medarbetare beviljats medel, som uteslutande använts till utveckling och omställning.

Arbetsmiljö och hälsa

Det systematiska arbetsmiljöarbetet har under året utvecklats ytterligare genom en ny förenklad arbetsmiljöpolicy, en tydligare fördelning av arbetsmiljöuppgifter samt en utvecklad handledning för rehabilitering. Även rutinen för kränkande särbehandling har gjorts om och implementerats i alla delar i myndigheten. Många av myndighetens chefer och skyddsombud, både nya och erfarna, har deltagit i en utbildning i systematiskt arbetsmiljöarbete.

Tabell 26. Sjukfrånvaro

	2017	2016	2015
Total sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	3,8	3,3	3,4
Långtidsfrånvaro (mer än 60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro	41,6	40,0	31,3
Kvinnors sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	4,7	4,2	4,5
Mäns sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	2,6	2,1	1,9
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid	2,1	2,0	13,5
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 i procent av tillgänglig arbetstid	3,5	2,3	3,2
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i procent av tillgänglig arbetstid	4,4	3,6	3,0

Bedömning

Sjukfrånvaron har ökat det senaste året och en analys kommer att göras för att kunna bedöma vilka satsningar som krävs i arbetsmiljöarbetet. Rekryteringar ger över lag ett gott urval av kvalificerade sökande. Arbetet med arbetsgivarvarumärket kommer att prioriteras ytterligare under kommande år, vilket gör att vi bedömer att möjligheten att attrahera och rekrytera är god. Stort engagemang, stora möjligheter till delaktighet i verksamhetsplanering och verksamhetsutveckling samt upplevelse av god arbetsmiljö ger goda förutsättningar att behålla medarbetare.

Lokalkostnader

Tabell 27. Hyreskostnader inklusive uppvärmning samt elkostnad och övrig skötsel av hyrda lokaler (tkr)

	2017
Lokalhyror	43 885
Elkostnad	2 075
Reparationer och underhåll	692
Övriga driftskostnader	2 745
Summa	49 398

Tabell 28. Lokalkostnader fördelade per respektive hyresvärd (tkr)

	2017
Statens Fastighetsverk	21 759
RBS nordisk Renting AB	13 438
Fastighetsbolaget Reglaget AB	7 459
Cementhuset AB	6 470
Övriga	271
Summa	49 398

Redovisning av avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 29. Avgiftsbelagd verksamhet, utfall (tkr)

Verksamhet	+/- t o m 2015		+/- 2016		Intäkter 2017		Kostnader 2017		+/- 2017		Ack. +/- utgå. 2017	
	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall
Avgiftsbelagd verksamhet med full kostnadstäckning												
Museitjänster ¹⁾	-14 816	3 000	3 800	26 000	26 460	24 000	23 451	2 000	3 009	-9 817	-8 007	
Butiksförsäljning besöksmål ²⁾	-679	300	347	1 300	1 551	1 050	1 115	250	436	-129	104	
Summa	-15 495	3 300	4 147	27 300	28 011	25 050	24 566	2 250	3 446	-9 946	-7 902	

1) Svensk Museitjänst (SMT) överfördes från Riksarkivet till Riksantikvarieämbetet 2010. Verksamhetens ackumulerade underskott uppgick vid överföringstillfället till 19,7 mnkr. Trots att verksamheten delfinansierades med anslagsmedel hade den sedan starten på 1990-talet inte visat positivt resultat något år. Ett arbete påbörjades med att genomlysna verksamheten i syfte att vidta åtgärder för att uppnå det ekonomiska målet på kort och lång sikt. Hyressättningen och verksamhetens kostnader har stått i fokus och sedan 2011 har resultaten varit positiva. Från och med 2012 är det inte möjligt att tillföra anslagsmedel. Bedömningen är att verksamheten nu är ekonomiskt stabil och att det finns goda möjligheter att även fortsättningsvis generera årliga överskott och minska det ackumulerade underskottet. Då verksamheten påverkas starkt av ränteläget ger låga räntor stor påverkan på resultatet. Om räntorna ligger på en låg nivå även de närmaste åren kan hela det ekonomiska underskottet vara eliminerat inom en femårsperiod.

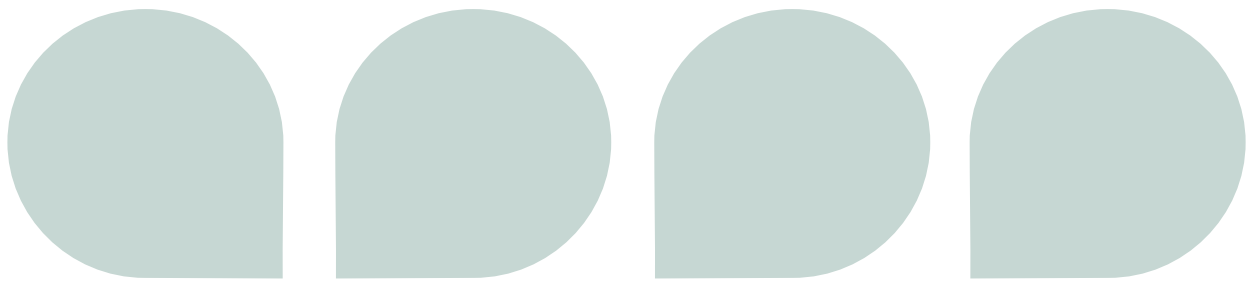
2) Butiksförsäljningen vid Riksantikvarieämbetets besöksmål har redovisats som ett separat avgiftsområde sedan 2010. Verksamheten gick under åren 2010–2014 med underskott. 2015 var det första året med ett positivt resultat. Vid flera tillfällen har genomlysning gjorts av butiksytor, bemanning och inköp. En ny handlingsplan togs fram 2014 där genomlysning av sortiment, målgrupp, inköpsrutiner, prissättning, marknadsföring och försäljningsmetoder har genomförts. De senaste tre årens resultat visar att handlingsplanen har gett resultat. Det ackumulerade underskottet har eliminerats.

Det ackumulerade underskottet för SMT belastar myndighetens räntekonto. På räntekontot finns också myndighetens oförbrukade bidrag som inte är hänförliga till den avgiftsbelagda verksamheten. Detta innebär att behovet av en räntekontokredit inte är så stort som de ackumulerade underskotten annars skulle ha krävt.

Särskilda uppdrag

Tabell 30. Särskilda uppdrag

Regleringsbrevets uppdrag	Redovisat
Underlag för Sveriges rapportering om Agenda 2030	2017-03-27
Förebygga och förhindra illegal handel med kulturföremål	2017-03-06
Traditionell småskalig matkultur, delredovisat av Jordbruksverket till Näringsdepartementet	2017-05-03
EU:s strukturfonder, redovisat av Statens kulturråd	2017-06-27
Moderna beredskapsjobb i staten, redovisat till Arbetsmarknadsdepartementet	2017-03-30
Moderna beredskapsjobb i staten, delredovisning till Statskontoret	2017-06-14
Uppdrag utöver regleringsbrevet	Redovisat
Praktik för nyanlända arbetssökande 2016–2018, delrapport till Statskontoret	2017-03-30
Praktik för personer med funktionsnedsättning 2016–2018, delrapport till Statskontoret	2017-03-30
Främja attraktiva natur- och kulturmiljöer i nya och befintliga grusområden	2017-02-27
Redovisning till Miljömålsrådet	2017-02-20

Riksantikvarieämbetets instruktion och redovisning av prestationer

Hänvisningar ges i första hand till tabeller och diagram. Där sådana inte finns hänvisas till textavsnitt.

1 § Riksantikvarieämbetet ansvarar för frågor om kulturarvet. Ansvaret omfattar i första hand frågor om kulturlandskap, kulturmiljöer, kulturföremål och museer. Riksantikvarieämbetet har till uppgift att med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen och de nationella målen för kulturmiljöarbetet vara pådrivande och stödjande inom sitt verksamhetsområde.

2 § Myndigheten ska särskilt
1. verka för ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.

Sid. 17,	tabell 2, ärenden och remisser, kulturmiljöintegrering.
Sid. 18,	tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturmiljöförvaltning, samlingar och utställningar.
Sid. 23,	tabell 6–9, besöksmål.
Sid. 24,	tabell 10, evenemang.
Sid. 28,	tabell 11, ärenden och remisser, regler och bidrag.
Sid. 29,	tabell 12, fyndfördelning och fyndinlösen.
Sid. 35,	tabell 13, kulturmiljövårdsanslaget.
Sid. 39,	tabell 17, Kulturarvs-IT.
Sid. 42,	tabell 18 och 19, forskning och utveckling.
Sid. 49,	tabell 20 och 21, arkiv och bibliotek.

Sid. 52,	tabell 23, Platser.
Sid. 52,	tabell 24, antal registrerade objekt.
Sid. 52,	diagram 8, informationssystem.
Sid. 56,	tabell 25, arrangemang och publikationer, kulturvårdsutveckling och utställningsteknik.

2. verka för att kulturvärdena i bebyggelsen och i landskapet tas tillvara samt bevaka kulturmiljöintresset vid samhällsplanering och byggande.

Sid. 17,	tabell 2, ärenden och remisser, kulturmiljöintegrering.
Sid. 18,	tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturmiljöförvaltning, samlingar och utställningar.
Sid. 28,	tabell 11, ärenden och remisser, regler och bidrag.
Sid. 29,	tabell 12, fyndfördelning och fyndinlösen.
Sid. 35,	tabell 13, kulturmiljövårdsanslaget.
Sid. 52,	tabell 23, Platser.
Sid. 52,	tabell 24, antal registrerade objekt.

3. följa och stödja det regionala kulturmiljöarbetet.

Sid. 17,	tabell 2, ärenden och remisser, kulturmiljöintegrering.
Sid. 28,	tabell 11, ärenden och remisser, regler och bidrag.
Sid. 35,	tabell 13, kulturmiljövårdsanslaget.
Sid. 30,	beskrivning av överinseende.
Sid. 45,	beskrivning av utvärderingsstöd.

4. främja utveckling och samarbete på museiområdet.

- Sid. 18, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturmiljöförvaltning, samlingar och utställningar.
- Sid. 21, tabell 4–5, Svensk Museitjänst.
- Sid. 23, tabell 6–9, besöksmål.
- Sid. 24, tabell 10, evenemang.
- Sid. 39, tabell 17, Kulturarvs-IT.
- Sid. 42, tabell 18–19, forskning och utveckling.
- Sid. 51, diagram 7, villkor för användning.
- Sid. 56, tabell 25, arrangemang och publikationer, kulturvårdsutveckling och utställningsteknik.

5. följa upp och utvärdera kulturmiljöområdets styrmedel och arbetssätt och vid behov föreslå åtgärder för kulturmiljöarbetets utveckling.

- Sid. 30, beskrivning av överinseende.
- Sid. 30, beskrivning av föreskrifter, allmänna råd och författningsförslag.
- Sid. 45, beskrivning av utvärderingsstöd.

6. verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde.

- Sid. 18, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturmiljöförvaltning, samlingar och utställningar.
- Sid. 42, tabell 18–19, forskning och utveckling.
- Sid. 49, tabell 20–21, arkiv och bibliotek.
- Sid. 52, tabell 23, Platser.
- Sid. 56, tabell 25, arrangemang och publikationer, kulturvårdsutveckling och utställningsteknik.

7. främja kunskapsförsörjning och metodutveckling samt bedriva informations- och rådgivningsverksamhet inom sitt verksamhetsområde.

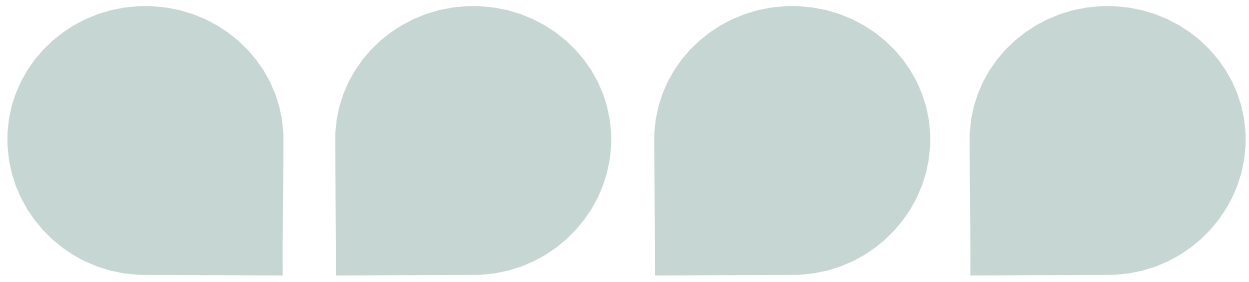
- Sid. 18, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturmiljöförvaltning, samlingar och utställningar.
- Sid. 42, tabell 18–19, forskning och utveckling.
- Sid. 49, tabell 20–21, arkiv och bibliotek.
- Sid. 52, tabell 23, Platser.
- Sid. 52, tabell 24, antal registrerade objekt.
- Sid. 52, diagram 8, informationssystem.
- Sid. 56, tabell 25, arrangemang och publikationer, kulturvårdsutveckling och utställningsteknik.

8. erbjuda teknik- och metodstöd till museer.

- Sid. 18, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturmiljöförvaltning, samlingar och utställningar.
- Sid. 21, tabell 4–5, Svensk Museitjänst
- Sid. 56, tabell 25, arrangemang och publikationer, kulturvårdsutveckling och utställningsteknik.

9. förvalta nationella databaser för kulturhistorisk information.

- Sid. 51, diagram 7, villkor för användning.
- Sid. 52, tabell 23, Platser.
- Sid. 52, tabell 24, antal registrerade objekt.
- Sid. 52, diagram 8, informationssystem.

10. integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

- Sid. 14, beskrivning av regional och europeisk samverkan.
- Sid. 19, beskrivning av riskhantering och klimatanpassningsarbetet.
- Sid. 20, beskrivning av samlingar och utställningar.
- Sid. 23, tabell 6–9, besöksmål.
- Sid. 27, beskrivning av statliga byggnadsminnen.
- Sid. 28, beskrivning av kulturföremål.
- Sid. 28, beskrivning av kulturarvsbrott.
- Sid. 31, beskrivning av finansiellt stöd till ideellt kulturmiljöarbete.
- Sid. 35, tabell 13, kulturmiljövårdsanslaget.
- Sid. 41, beskrivning av forskning och utveckling.
- Sid. 45, beskrivning av utvärderingsstöd.
- Sid. 47, beskrivning av kulturarvet och skolan.
- Sid. 54, beskrivning av kulturvårdsutveckling.
- Sid. 59, beskrivning av kompetensförsörjning.
- Sid. 62, tabell 30, särskilda uppdrag.

3 § Myndigheten får även tillhandahålla varor och åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde.

- Sid. 21, tabell 4–5, Svensk Museitjänst.
- Sid. 62, tabell 29, avgiftsbelagd verksamhet.

4 § Myndigheten ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Myndigheten ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera det till Naturvårds-

verket. Myndigheterna ska samråda om vilken rapportering som behövs.

Redovisning enligt Miljömålsrådets gemensamma åtgärder:

- Sid. 17, beskrivning av remisser, samråd och samverkan med andra myndigheter.

Övrig verksamhet med bäring på miljömålen:

- Sid. 16, beskrivning av kulturmiljöintegrering.
- Sid. 18, beskrivning av kulturmiljöförvaltning.
- Sid. 20, beskrivning av samlingar och utställningar.
- Sid. 27, beskrivning av statliga byggnadsminnen.
- Sid. 30, beskrivning av överinseende.
- Sid. 31, beskrivning av finansiellt stöd till ideellt kulturmiljöarbete.
- Sid. 31, beskrivning av kulturmiljövårdsanslaget.
- Sid. 41, beskrivning av forskning och utveckling.
- Sid. 45, beskrivning av utvärderingsstöd.
- Sid. 50, beskrivning av information om fornlämningar – DAP.
- Sid. 57, beskrivning av miljöledning.

5 § Myndigheten har ett samlat ansvar, sektorsansvar, för funktionshinderfrågor med anknytning till myndighetens verksamhetsområde. Myndigheten ska inom ramen för detta ansvar vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga parter.

- Sid. 14, beskrivning ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete.
- Sid. 19, beskrivning av natur och kultur.
- Sid. 22, beskrivning av besöksmål.

Sid. 27, beskrivning av statliga byggnadsminnen.
Sid. 31, beskrivning av finansiellt stöd till det ideella kulturmiljöarbetet.
Sid. 31, beskrivning av kulturmiljövårdsanslaget.
Sid. 37, beskrivning av Kulturarvs-IT.
Sid. 42, tabell 18–19, forskning och utveckling, innehåller projekt på temat.

6 § Riksantikvarieämbetet ska för myndigheter och andra som förvaltar kulturarv tillhandahålla vissa museitjänster som förvaring och förebyggande föremålsvård.

Sid. 21, tabell 4–5, Svensk Museitjänst.

7 § Vid myndigheten ska det finnas ett centrum för utveckling av kulturarvsarbetet.

Sid. 53, beskrivning av kulturarvscentrum.

8 § Myndigheten ska samordna och stödja arbetet med digitalisering, digitalt bevarande och digital förmedling inom kulturarvsområdet.

Sid. 47, beskrivning av Digisam.
Sid. 48, beskrivning av informationsförsörjning.

9 § Myndigheten ska ha ett specialbibliotek för forskning och utveckling inom områdena kulturmiljö, arkeologi, medeltidens konsthistoria och numismatik. Myndigheten förvaltar Kungl. Vitterhets Historie- och Antikvitets Akademiens arkiv från tiden före den 1 juli 1975 och dess bibliotek.

Sid. 49, tabell 20–21, arkiv och bibliotek.

10 § Myndigheten ska följa upp det regionala utfallet av sin verksamhet och rapportera det till Statens kulturråd. Myndigheterna ska samråda om vilken rapportering som behövs.

11 § Myndighetens samverkan med myndigheter och andra aktörer ska omfatta det civila samhällets organisationer.

Sid. 18, tabell 3, arrangemang och publikationer, kulturmiljöförvaltning, samlingar och utställningar.

Sid. 24, tabell 10, evenemang.

Sid. 52, tabell 23, Platser.

Sid. 56, tabell 25, arrangemang och publikationer, kulturvårdsutveckling och utställningsteknik.

Finansiell redovisning

perioden januari till december 2017

Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2017	2016	2015	2014	2013
Låneram i Riksgäldskontoret					
- beviljad	90 000	120 000	137 000	155 000	155 000
- utnyttjad	80 131	72 393	73 879	124 471	131 864
Räntekontokredit hos Riksgäldskontoret					
- beviljad	15 000	30 000	45 000	30 000	30 000
- maximalt utnyttjad	-	-	-	-	6 258
Räntekonto hos Riksgäldskontoret					
- räntekostnader	249	268	125	-	-
- ränteintäkter	-	-	-	91	144
Avgiftsintäkter och andra ersättningar					
- disponerar	34 312	34 352	33 874	158 673	199 815
Butiksförsäljning besöksmål					
- beräknade intäkter	1 300	1 400	1 200	1 400	1 400
- verkliga intäkter	1 551	1 250	1 314	1 249	1 158
Museitjänster					
- beräknade intäkter	26 000	24 700	24 500	24 500	24 000
- verkliga intäkter	26 460	25 902	24 813	24 913	23 829
Arkeologisk uppdragsverksamhet					
- beräknade intäkter	-	-	-	140 000	123 000
- verkliga intäkter	-	-	-	123 961	164 200
Anslagskredit					
Anslag 17 01 004 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet 1)					
- beviljad	485	476	466	462	446
- utnyttjad	-	-	-	-	-
Anslag 17 07 001 Riksantikvarieämbetet					
- beviljad	6 708	6 546	6 475	6 585	6 457
- utnyttjad	-1 652	-	-	-1 426	-2 505
Anslag 17 07 002 Bidrag till kulturmiljövård					
- beviljad	7 606	7 515	7 534	7 541	7 552
- utnyttjad	-2 638	-3 795	-	-2 425	-1 111
Anslag 17 08 004 Riksutställningar					
- beviljad	0	-	-	-	-
- utnyttjad	0	-	-	-	-
Anslag 14 01 004 Lönebidrag och Samhall m.m.					
- beviljad	-	-	-	0	0
- utnyttjad	-	-	-	-	-
Utgående överföringsbelopp					
17 07 001 ap 1 och 2 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader (ram)	-1 652	2 545	2 736	-1 426	-2 505
17 07 002 ap 1 och 2 Bidrag till kulturmiljövård (ram)	-2 638	-3 795	506	-2 425	-1 111
17 01 005 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)	120	23	54	438	247
17 08 004 ap 3 Riksutställningar del till Riksantikvarieämbetet (ram)	0	-	-	-	-
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	90 000	83 000	80 000	100 000	100 000
Utestående bemyndiganden	68 964	66 561	71 814	67 810	70 750
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	2 237	3 654	1 042	-2 573	3 103
Balanserad kapitalförändring	-11 293	-15 440	-18 201	-69 451	-74 194
Personal					
Medeltal antal anställda	266	248	241	398	420
Antal årsarbetskrafter	226	213	213	348	371
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 163	1 134	1 120	1 060	1 092

Resultaträkning

(tkr)	Not	2017	2016
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	235 998	215 553
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	34 312	34 352
Intäkter av bidrag	3	5 175	4 649
Finansiella intäkter	4	400	383
Summa verksamhetens intäkter		275 886	254 937
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-164 542	-149 993
Kostnader för lokaler		-49 398	-46 172
Övriga driftkostnader	6	-48 815	-45 105
Finansiella kostnader	7	-257	-306
Avskrivningar och nedskrivningar		-10 637	-9 707
Summa verksamhetens kostnader		-273 648	-251 283
Verksamhetsutfall		2 237	3 654
Transfereringar			
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag		264 034	265 073
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bidrag		0	587
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	8	2 651	1 189
Lämnade bidrag	9	-266 685	-266 850
Saldo transfereringar		0	0
Årets kapitalförändring	10		
Årets kapitalförändring		-2 237	-3 654
SUMMA ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING		-2 237	-3 654

Balansräkning

tkr	Not	2017-12-31	2016-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	11	39 273	23 231
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		4 261	2 418
Summa Immateriella anläggningstillgångar		43 534	25 650
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	12	56 949	57 874
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		11 200	11 012
Pågående nyanläggningar		77	0
Summa Materiella anläggningstillgångar		68 226	68 887
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	13	363	213
Summa Varulager m.m.		363	213
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		614	2 366
Fordringar hos andra myndigheter		6 623	7 548
Summa Kortfristiga fordringar		7 237	9 914
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	14	14 535	12 197
Upplupna bidragsintäkter		94	0
Övriga upplupna intäkter		280	0
Summa Periodavgränsningsposter		14 909	12 197
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	15	-1 417	-9 279
Summa Avräkning med statsverket		-1 417	-9 279
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	16	48 067	49 148
Kassa och bank		54	26
Summa Kassa och bank		48 121	49 174
SUMMA TILLGÅNGAR		180 973	156 755

Balansräkning

KAPITAL OCH SKULDER			
tkr	Not	2017-12-31	2016-12-31
Myndighetskapital	17		
Statskapital		22 607	14 158
Donationskapital		295	295
Balanserad kapitalförändring		-11 293	-15 440
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		2 237	3 654
Summa Myndighetskapital		13 846	2 667
Avsättningar	18		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		1 462	2 035
Övriga avsättningar		592	1 728
Summa Avsättningar		2 055	3 763
Skulder m.m.	19		
Lån i Riksgäldskontoret		80 131	72 393
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		7 051	5 507
Leverantörsskulder		17 832	11 445
Övriga skulder		3 003	2 576
Summa Skulder m.m.		108 016	91 921
Periodavgränsningsposter	20		
Upplupna kostnader		8 958	7 690
Oförbrukade bidrag		42 024	44 790
Övriga förutbetalda intäkter		6 074	5 924
Summa Periodavgränsningsposter		57 056	58 404
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		180 973	156 755

Ansvarsförbindelser

Myndigheten har inga utestående ansvarsförbindelser.

Den 1 januari 2018 fördes ansvaret för handläggningen av statliga utställningsgarantier över från Statens kulturråd till Riksantikvarieämbetet. Utestående garantiåtaganden kommer därmed att från 2018 redovisas hos Riksantikvarieämbetet.

Anslagsredovisning

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)	23	16 153	0	-23	16 153	-16 033	120
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader (ram)	2 545	213 550	0	0	216 095	-217 747	-1 652
UO 17 07 001 ap 2 Kulturarvs-IT (ram)	0	10 063	0	0	10 063	-10 063	0
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård (ram)	-3 795	237 522	0	0	233 727	-236 365	-2 638
UO 17 07 002 ap 2 Bidrag till arbetslivsmuseer (ram)	0	16 000	0	0	16 000	-16 000	0
UO 17 08 004 ap 3 Riksutställningar del till Riksantikvarieämbetet (ram)	0	12 419	0	0	12 419	-12 419	0
Summa	-1 227	493 288	12 419	-23	504 458	-508 627	-4 170

Redovisning av beställningsbemyndiganden i årsredovisningen

Anslag	Tilldelat bemyndigande (ram)	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtaganden fördelning per år		
				2018	2019	2020
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård	90 000	66 561	68 964	64 105	4 214	645

Villkor för anslag

Anslag	Finansiellt villkor	Utfall
UO 17 07 001 Riksantikvarieämbetet (ram)		
ap 1 Riksantikvarieämbetet förvaltningskostnader		
Bidrag till organisationer inom kulturmiljövårdens område, högst	4 750	4 750
Det svenska bidraget till Europeana och Icomos Board	-	346
ap 2 Kulturarvs-IT		
Enl. förordningen (2003:248) om bidrag till lönekostnader	10 063	10 063
UO 17 07 002 Bidrag till kulturmiljövård (ram)		
ap 1 Bidrag till kulturmiljövård		
Bidrag till kulturmiljövård enligt 2-5, 7-9 och 13 §§ enl förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av kulturmiljöer	-	206 660
Arkeologiska undersökningskostnader i samband med bostadsbyggande enl. 10 § bidragsförordningen (2010:1121)	10 000	1 549
Ersättning enl. 3 kap. 10 § kulturmiljölagen (1988:950)	-	399
Kostnader och ersättningar enl. 2 kap. 7, 8, 14 och 15 §§ kulturmiljölagen (1988:950)	-	1 930
Konserveringsinsatser enl. 13 § förordningen, högst	2 000	864
Intrångsersättning får betalas ut vid beslut om kulturresevat	-	-
Förvaltning och utveckling av K-samsök, högst	2 000	2 000
Utveckla fornminnesinformation DAP, högst	15 000	15 000
Bidrag till Stiftelsen Arbetets museum, högst	1 000	1 000
Bidrag till föreningen Laponiatjuttjudus enligt Laponiaförordningen (2011:840), högst	2 000	2 000
ap 2 Bidrag till arbetslivsmuseer		
Enl. förordningen (2002:920) om bidrag till arbetslivsmuseer	16 000	16 000
UO 17 01 004 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet (ram)		
ap 10 Riksantikvarieämbetet		
Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet Även för administration och genomförande	16 153	16 033
UO 17 08 004 Riksutställningar (ram)		
ap 3 Riksutställningar del till Riksantikvarieämbetet		
Anslagsposten får användas till att betala upplupna kostnader avseende statliga tjänstepensioner m.m. vid Riksutställningar	-	12 419

Tilläggsupplysningar och noter

Kommentarer till noter

Belopp redovisas i tkr där ej annat anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen är upprättad efter den uppställning som anges i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdag för löpande redovisning har varit den 5 januari 2018.

Fordringar har upptagits till belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalda. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställd brytdag eller där fordrings- eller skuldbeloppet ej är känt vid brytdagen, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Som periodavgränsningsposter har belopp över 50 tkr bokförts. Skulderna har tagits upp till det nominella värdet på bokslutsdagen.

Lagret består av souvenirer, böcker och linoljefärgslikaren "Kulturkulör". Lagren av souvenirer och böcker har värderats till beräknat inköpsvärde för kuranta varor. Lager av linoljefärgslikaren har beräknats till försäljningsvärdet.

Materiella och immateriella anskaffningar med en beräknad ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst 50 tkr, eller immateriella anläggningstillgångar till ett värde av minst 150 tkr, har redovisats som anläggningstillgångar. På anskaffningsvärdet har linjär avskrivning gjorts utifrån den bedömda ekonomiska livslängden.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Dataprogram	3–5 år
Balanserad utveckling, rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	5 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5–7 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet, SMT	5–30 år
Datorer och kringutrustning	3–5 år
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	3–20 år

Övriga upplysningar

Uppgift om de anställdas frånvaro på grund av sjukdom under räkenskapsåret redovisas i resultatredovisningen.

Uppgifter om insynsråd och ledande befattningshavare enligt FÅB 7 kap. 2 §

Ledning

Ersättning utbetald under år 2017, tkr

Lars Amréus	1 205
Knut Weibull	993
Per-Magnus Nilsson	75
Summa	2 273

Ledamöter i insynsrådet

Ersättningen fördelas enligt följande

Kerstin Smeds-Gronow	5
Karin Perers	5
Annika Sjöberg	2
Hans Ruin	3
Jonas Walker	5
Rani Kasapi	5
Clara Nyström (fr.o.m 1 december 2017)	0
Summa	23

Styrelseuppdrag 2017

Lars Amréus	Insynsrådet för Länsstyrelsen Gotland Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna
Knut Weibull	Kommittén Svenska Unescorådet Styrelsen för Prins Eugens Waldemarsudde
Rani Kasapi	Stockholms Konstnärliga Högskola Stockholms musikpedagogiska institut
Karin Perers	Skogsägarnas virkes AB Förvaltningsstiftelsen för Sveriges Radio, Sveriges Television och Sveriges Utbildningsradion
Annika Sjöberg	Gullers Grupp AB Gullers Grupp Syd AB Precis Service AB Hero Kommunikation AB

Noter till resultaträkningen

Not 1

Intäkter av anslag	2017	2016
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader	212 585	203 695
UO 17 08 004 ap 3 Riksutställningar del till Riksantikvarieämbetet	12 419	0
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård	8 470	9 630
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	2 524	2 228
Summa Intäkter av anslag	235 998	215 553

Skillnaden mellan intäkter av anslag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen uppgår till 272 629 tkr. 264 034 tkr redovisas i transfereringsavsnittet som medel som erhållits från statens budget för finansiering av lämnade bidrag. 8 530 tkr avser anskaffning av anläggningstillgångar finansierade med anslag. Resterande del av skillnaden, 66 tkr, avser semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 som redovisats mot anslag enligt övergångsbestämmelsen till 12 § anslagsförordningen.

Not 2

Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2017	2016
Avgiftsbelagd verksamhet		
Svensk Museitjänst	26 460	25 902
Entrémedel	4 123	3 714
Transportavgifter	0	5
Butiksförsäljning vid besöksmål	1 551	1 250
Övriga avgifter avgiftsbelagd verksamhet	107	187
Sponsring	0	0
Intäkter av avgifter enligt avgiftsförordningen (1992:191)		
- enligt 4§		
Publikationer	10	11
Konferenser/kurser	668	1 259
Hysesintäkter	48	60
Resurssamordning	1 017	1 774
Övrigt		4
- enligt 15§		
Fotostatkopior	17	16
Andra ersättningar		
Andra ersättningar	310	170
Summa	34 312	34 352

Not 3

Intäkter av bidrag	2017	2016
Statliga myndigheter	746	783
Mellanstatliga organ (EU-projekt)	170	63
Icke statliga bidrag	4 259	3 804
Summa Intäkter av bidrag	5 175	4 649

Not 4

Finansiella intäkter	2017	2016
Ränteintäkter avistalån hos Riksgäldskontoret	391	361
Övriga finansiella intäkter	9	22
Summa Finansiella intäkter	400	383

Räntesatsen har under 2017 varit negativ vilket har inneburit att lån har genererat ränteintäkter och positivt saldo på räntekontot har inneburit räntekostnader.

Not 5**Kostnader för personal**

	2017	2016
Lönekostnader exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier m.m.	-110 303	-100 390
Övrigt	-54 238	-49 603

Summa Kostnader för personal**-164 542** **-149 993**

Av lönekostnader, exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier m.m. avser 245 tkr (581 tkr 2016) arvoden till insynsrådet och arvoden till uppdragstagare.

Not 6**Övriga driftskostnader**

	2017	2016
Resekostnader	-7 141	-5 316
Information	-624	-681
Varor övrigt	-6 939	-4 899
Konsulttjänster	-20 943	-19 508
Övriga tjänster	-10 799	-13 286
Övriga kostnader	-2 369	-1 414

Summa Övriga driftskostnader**-48 815** **-45 105**

Resekostnaderna har ökat till följd av myndighetens vidgade uppdrag. Av samma anledning har kostnaden för varor, i form av IT-utrustning samt inköp till utställningsverkstaden, ökat. Ökade konsultkostnader beror på ett större behov av stöd inom juridik- och digitaliseringsområdet.

Not 7**Finansiella kostnader**

	2017	2016
Räntekostnader räntekonto hos Riksgäldskontoret	-249	-268
Övriga finansiella kostnader	-7	-38

Summa Finansiella kostnader**-257** **-306**

Räntesatsen har under 2017 varit negativ vilket har inneburit att positivt saldo på räntekontot har genererat räntekostnader samtidigt som lån hos Riksgälden resulterat i ränteutgifter.

Not 8

Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag utgörs av medel från arv som donerats till Riksantikvarieämbetet, medel från Kammarkollegiet för uppdraget från regeringen att främja attraktiva natur- och kulturmiljöer i nya och befintliga gruvområden (Gruvuppdraget) samt medel från Riksbankens jubileumsfond för forskningsprojektet Evighetsrunor.

Not 9**Lämnade bidrag**

	2017	2016
Bidrag har fördelats från följande anslag:		
UO 17 01 004 ap 10 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	-14 171	-13 667
<i>Se ytterligare info om bidragsfördelningen i tabell 1, s. 9 samt tabell 2, s. 17.</i>		
UO 17 07 001 ap 1 Riksantikvarieämbetet, förvaltningskostnader	-5 096	-4 500
Avser bidrag till organisationer inom kulturmiljöområdet.		
UO 17 07 001 ap 2 Kulturarvs-IT	-10 063	-9 819
<i>Se ytterligare info om bidragsfördelningen i avsnitt Kulturarvs-IT, s. 37.</i>		
UO 17 07 002 ap 1 Bidrag till kulturmiljövård	-219 365	-229 088
<i>Se ytterligare info om bidragsfördelningen i avsnitt Kulturmiljövårdsanslaget.</i>		
UO 17 07 002 ap 2 Bidrag till arbetslivsmuseer	-16 000	-8 000
<i>Se ytterligare info om bidragsfördelningen i avsnitt Kulturmiljövårdsanslaget, s. 31.</i>		
Bidrag i bidragsfinansierad verksamhet:		
Gruvuppdraget med finansiering från Kammarkollegiet	-400	-587
Vård av medeltida kyrkor efter arv från G Eriksson	-1 237	-1 189
Projekt Evighetsrunor med finansiering från Riksbankens Jubileumsfond	-353	0

Summa Lämnade bidrag**-266 685** **-266 850**

Not 10**Årets kapitalförändring**

	2017	2016
Avskrivning av tidigare anslagsfinansierade tillgångar	-1 209	-493
Resultat av butiksförsäljning besöksmål	436	347
Resultat Svensk Museitjänst	3 009	3 800
Årets kapitalförändring	2 237	3 654

Not 11**Immateriella anläggningstillgångar**

	2017-12-31	2016-12-31
Balanserade utgifter för utveckling		
IB anskaffningsvärde	54 306	39 126
Förändring av anskaffningsvärde vid byte av anläggningsgrupp	1 926	
Årets anskaffningar	18 548	15 215
Nedskrivning pågående anl.	0	0
Årets utrangeringar	-29	-36
Anskaffningsvärde UB	74 751	54 306
IB ack. avskrivningar	-31 074	-29 919
Förändring ack. avskrivningar vid byte av anläggningsgrupp	-1 926	
Årets avskrivningar	-2 506	-1 191
Årets utrangeringar	29	36
Ack. avskrivningar UB	-35 478	-31 074
Bokfört värde balanserade utgifter för utveckling	39 273	23 231
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
IB anskaffningsvärde	10 611	12 133
Förändring av anskaffningsvärde vid byte av anläggningsgrupp	-1 926	
Årets anskaffningar	3 009	1 516
Årets utrangeringar	-1 217	-3 038
Anskaffningsvärde UB	10 476	10 611
IB ack. avskrivningar	-8 193	-9 651
Förändring ack. avskrivningar vid byte av anläggningsgrupp	1 926	
Årets avskrivningar	-1 166	-1 580
Årets nedskrivningar		
Årets utrangeringar	1 217	3 038
Ack. avskrivningar UB	-6 215	-8 193
Bokfört värde rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	4 261	2 418
Summa Immateriella anläggningstillgångar	43 534	25 650

Under 2017 har arbetet fortsatt med de informationssystem som utvecklas inom ramen för Digital Arkeologisk Process (DAP). 17,3 mnkr av årets anskaffningar har gjorts inom ramen för programmet och avser egen utveckling av lämningsregister, verktyg för arkeologiregistrering, behörighetshandtering m.m.

Not 12**Materiella anläggningstillgångar**

	2017-12-31	2016-12-31
Förbättringsutgifter på annans fastighet		
IB anskaffningsvärde	84 767	86 531
Överfört från annan myndighet	394	0
Årets anskaffningar	2 330	1 090
Årets utrangeringar	0	-2 854
Anskaffningsvärde UB	87 491	84 767
IB ack. avskrivningar	-26 893	-26 093
Överfört från annan myndighet	-196	0
Årets avskrivningar	-3 453	-3 640
Årets utrangeringar	0	2 841
Ack. avskrivningar UB	-30 541	-26 893
Bokfört värde förbättringsutgifter på annans fastighet	56 949	57 874
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
IB anskaffningsvärde	65 806	66 057
Överfört från annan myndighet	4 346	0
Årets anskaffningar	2 991	4 638
Årets utrangeringar	-887	-4 890
Anskaffningsvärde UB	72 257	65 806
IB ack. avskrivningar	-54 794	-56 311
Överfört från annan myndighet	-3 608	
Årets avskrivningar	-3 512	-3 296
Årets utrangeringar	857	4 814
Ack. avskrivningar UB	-61 057	-54 794
Bokfört värde maskiner, inventarier, installationer m.m.	11 200	11 012
Pågående nyanläggningar		
IB anskaffningsvärde	0	13
Årets anskaffning	77	-13
Anskaffningsvärde UB	77	0
Bokfört värde	77	0
Summa Materiella anläggningstillgångar	68 226	68 887

Anläggningstillgångar till ett bokfört värde om 891 tkr har den 1 juni 2017 förts över till Riksantikvarieämbetet från Riksställningar.

Not 13**Varulager m.m.**

	2017-12-31	2016-12-31
Varulager och förråd	363	213

Varulagret består av varor till butiksförsäljningen vid besöksmålen Gamla Uppsala museum och Glimmingehus samt lager av linoljefärgslikaren "Kulturkulör".

Not 14**Periodavgränsningsposter – fordringar**

	2017-12-31	2016-12-31
Förutbetalda kostnader		
Hyreskostnader	11 408	10 332
Övriga förutbetalda kostnader	3 127	1 864
Summa	14 535	12 197
Upplupna bidragsintäkter		
Fordringar, lönebidrag och särskilt anställningsstöd	94	0
Summa	94	0
Upplupna intäkter		
Övriga upplupna intäkter	280	0
Summa	280	0
Summa Periodavgränsningsposter – fordringar	14 909	12 197

Not 15**Avräkning med statsverket**

	2017-12-31	2016-12-31
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	-7 402	-658
Redovisat mot anslag (bidrag)	252 365	254 300
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats från icke räntebärande flöde (utbetalningar)	-248 537	-261 043
Skuld avseende anslag i icke räntebärande flöde	-3 574	-7 402
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-2 568	-2 790
Redovisat mot anslag utgifter	256 262	234 278
Anslagsmedel som tillförs räntekonto	-252 185	-234 056
Återbetalning av anslagsmedel	23	
Skuld/fordran avseende anslag i räntebärande flöde	1 532	-2 568
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte redovisats mot anslag		
Ingående balans	691	1 060
Redovisat under året enligt undantagsregeln	-66	-369
Fordran av semesterlöneskuld som inte redovisats mot anslag	625	691
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans		
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	16 922	1 299
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-265 459	-262 342
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	248 537	261 043
Saldo	0	0
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken	0	0
Totalt avräkning med statsverket	-1 417	-9 279

Not 16**Kassa och bank**

	2017-12-31	2016-12-31
Behållning på Räntekonto	48 067	49 148
Kassa och bank	54	26
Summa	48 121	49 174

På räntekontot finns sedan många år stora oförbrukade bidragsintäkter vilka till stor del förkarar det stora positiva saldot.

Not 17**Myndighetskapital**

	Statskapital, utan avkastningskrav	Donations- kapital	Balanserad kapitalförändring avgiftsfinansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring anslagsfinansierad verksamhet	Kapital- förändring enligt RR	Summa
Föregående års UB Rättelser	14 158	295	-15 495	55	3 654	2 667
Ingående balans	14 158	295	-15 495	55	3 654	2 667
Föregående års kapitalförändring	-493		4 147		-3 654	0
Anskaffn./avyttr. kulturtillgångar	413					413
Anskaffning anslagsfinansierade anl.	8 530					8 530
Årets kapitalförändring					2 237	2 237
Summa årets förändring	8 449	0	4 147	0	-1 417	11 179
Utgående balans	22 607	295	-11 348	55	2 237	13 846

Specifikation av balanserad kapitalförändring

Avgiftsfinansierad verksamhet	IB 2017	Föregående års kapitalförändring		
		Justering	UB 2017	
Museitjänster	-14 817	3 800		-11 017
Butiksförsäljning besöksmål	-679	347		-331
Totalt	-15 495	4 147	0	-11 348

Anslagsfinansierad verksamhet	IB 2017	Föregående års kapitalförändring		
		Justering	UB 2017	
Källströms donation, disponibel del	55			55
Totalt	55	0	0	55

Not 18

Avsättningar	2017-12-31	2016-12-31
Avsättningar för pensioner		
Ingående avsättning	2 035	1 540
Årets pensionskostnad	107	1 253
Årets pensionsutbetalningar	-679	758
Utgående avsättning	1 462	2 035
- Varav särskild löneskatt	285	397
- Kortfristig del av utgående avsättning	526	643
Övriga avsättningar		
Avsättning lönekostnader avseende personal i omställning		
Ingående avsättning	785	531
- årets förändring	-785	254
- utgående avsättning	0	785
- Kortfristig del av utgående avsättning	0	550
Engångspremier särskild pensionsersättning		
Ingående avsättning	391	
- årets förändring	-391	-1 602
- utgående avsättning	0	391
- Kortfristig del av utgående avsättning	0	0
Avsättning för lokala omställningsmedel		
Ingående avsättning	552	632
- årets förändring	40	-80
- utgående avsättning	592	552
- Kortfristig del av utgående avsättning	0	0
Summa	2 055	3 763

Vad avser avsättning för lokala omställningsmedel beräknas lika stor del som avsätts under 2018 också förbrukas under 2018.

Not 19

Skulder m.m.	2017-12-31	2016-12-31
Lån i Riksgäldskontoret		
Låneram enligt 20§ lag (1996:1059) om statsbudgeten	90 000	120 000
Ingående skuld	72 393	73 879
Upptagna lån under året	16 077	8 080
Överförda lån från Riksställningar	891	0
Amorteringar	-9 229	-9 567
Överföring till annan myndighet vid verksamhetsövergång		0
Utgående låneskuld	80 131	72 393
Räntekontokredit i riksgäldskontoret		
Beviljad kreditram	15 000	30 000
Utgående skuld	0	0
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		
Leverantörsskulder till andra myndigheter	3 263	2 324
Arbetsgivaravgifter	3 244	2 767
Övriga skulder, till andra myndigheter	544	415
Summa kortfristiga skulder till andra myndigheter	7 051	5 507
Leverantörsskulder övriga	17 832	11 445
Övriga kortfristiga skulder		
Personalens källskatt	3 003	2 576
Summa övriga kortfristiga skulder	3 003	2 576
Summa skulder m.m.	108 016	91 921

Övriga leverantörsskulder har ökat med 6 387 tkr jämfört med 2016. Det beror främst på skulder avseende konsulttjänster inom ramen för Digital Arkeologisk Process (DAP) samt skuld för en materiell investering.

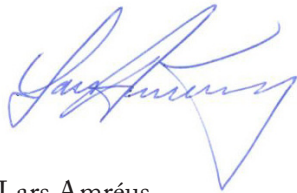
Not 20**Periodavgränsningsposter – skulder**

	2017-12-31	2016-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna semesterlöner inkl sociala avgifter	7 710	6 471
Upplupna löner inkl sociala avgifter	398	269
Övriga upplupna kostnader	850	950
Summa	8 958	7 690
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag statliga	38 161	39 426
Förväntas tas i anspråk inom följande tidsintervall:		
- inom tre månader	0	1 249
- mer än tre månader till ett år	49	65
- mer än ett år till tre år	0	0
- mer än om tre år	38 112	38 112
Oförbrukade bidrag utomstatliga	3 863	5 364
- varav donationer	2 772	4 009
Summa	42 024	44 790
Övriga förutbetalda intäkter		
Förutbetalda hyresintäkter statliga	3 567	3 517
Förutbetalda hyresintäkter utomstatliga	2 507	2 407
Summa	6 074	5 924
Summa Periodavgränsningsposter – skulder	57 056	58 404

Jag bedömer att Riksantikvarieämbetet utifrån givna resurser och genom att genomföra de prestationer som redovisas i huvudsak har nått målen för 2017.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 2018-02-19

Lars Amréus
riksantikvarie

